

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJALNA ANALIZA DOSEGANJA CILJEV STRATEGIJE
EVROPA 2020 V SLOVENIJI IN V EU**

Ljubljana, november 2017

AMELA MEŠIĆ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Amela Mešić, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Primerjalna analiza doseganja ciljev Strategije Evropa 2020 v Sloveniji in v EU, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko izr. prof. dr. Tjašo Redek

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 9.11.2017

Podpis študentke:

KAZALO

UVOD	1
1 ZGODOVINSKI PREGLED EVROPSKE UNIJE IN REGIONALNE POLITIKE.....	4
1.1 Pregled nastanka Evropske unije.....	4
1.2 Nastanek in razvoj regionalne politike EU.....	5
2 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE	8
2.1 Klasifikacija regij v EU	8
2.2 Instrumenti regionalne politike	10
2.2.1 Evropski sklad za regionalni razvoj.....	11
2.2.2 Evropski socialni sklad.....	12
2.2.3 Kohezijski sklad	12
2.3 Upravljanje skladov.....	13
2.4 Proračun EU	13
2.5 Programsko obdobje 2007–2013 in regionalna politika znotraj programskega obdobja	16
2.6 Programsko obdobje 2014–2020 in regionalna politika znotraj programskega obdobja	19
3 EUROPA 2020.....	24
3.1 Lizbonska strategija.....	24
3.2 Nastanek strategije Evropa 2020	25
3.3 Vloga regionalne politike v strategiji Evropa 2020.....	29
3.4 Razlike v razvitosti držav članic	29
4 CILJI STRATEGIJE EVROPA 2020 IN PRIMERJAVA SLOVENIJE Z EU-28	34
4.1 Analiza cilja - zaposlovanje	35
4.2 Analiza cilja - raziskave in razvoj	39
4.3 Analiza cilja - podnebne spremembe in energijska trajnost.....	39
4.3.1 Kazalnik emisije toplogrednih plinov	39
4.3.2 Kazalnik obnovljivi viri energije.....	46
4.3.3 Kazalnik energetska učinkovitost.....	49
4.4 Analiza cilja – izobraževanje	53
4.4.1 Kazalnik osip na področju izobraževanja.....	53
4.4.2 Kazalnik terciarno izobraževanje	56
4.5 Analiza cilja - boj proti revščini in socialni izključenosti	58
4.6 Analiza uspešnosti držav članic pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020.....	62

SKLEP.....	67
-------------------	-----------

LITERATURA IN VIRI.....	70
--------------------------------	-----------

PRILOGA

KAZALO TABEL

Tabela 1: Ravni enot NUTS glede na število prebivalcev	9
Tabela 2: Število regij po posameznih ravneh klasifikacije NUTS držav članic EU	10
Tabela 3: Večletni finančni okvir EU v obdobju 2007–2013 po posameznih kategorijah obveznosti v milijonih EUR, v tekočih cenah	18
Tabela 4: Sredstva regionalne politike, namenjena Sloveniji v obdobju 2007–2013 po operativnih programih, v tisoč EUR.....	19
Tabela 5: Večletni finančni okvir EU v obdobju 2014–2020 po posameznih kategorijah obveznosti v milijonih EUR, v cenah iz 2011 (kot določeno v Uredbi Sveta št. 1311/2013, brez prilagoditev)	20
Tabela 6: Povezave med prednostnimi nalogami, vodilnimi pobudami in kazalniki strategije Evropa 2020	28
Tabela 7: Cilji in kazalniki strategije Evropa 2020 ter vrednosti po posameznih kazalnikih leta 2015 za EU in Slovenijo.....	35

KAZALO SLIK

Slika 1: Obveznosti proračuna EU za leto 2016, prikazane v milijardah evrov	15
Slika 2: Enajst tematskih ciljev regionalne politike EU v finančni perspektivi 2014–2020	22
Slika 3: BDP na prebivalca, izražen v SKM po letih.....	30
Slika 4: BDP na prebivalca v SKM kot odstotek povprečja EU-28 (EU-28=100 %) po letih	31
Slika 5: BDP na prebivalca v SKM Slovenije kot odstotek povprečja EU-28 (EU-28=100) v obdobju med letoma 2005 in 2016.....	32
Slika 6: Stopnja zaposlenosti (v %) leta 2015 in nacionalni cilji po državah članicah in EU-28.....	36
Slika 7: Sprememba stopnje zaposlenosti leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28	37
Slika 8: Gibanje stopnje zaposlenosti (v %) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28.....	38
Slika 9: Vlaganja v raziskave in razvoj kot odstotek BDP-ja leta 2015 ter nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28	40

Slika 10: Sprememba v stopnji vlaganja v raziskave in razvoj (v odstotku BDP-ja) leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28	41
Slika 11: Gibanje stopnje vlaganj v raziskave in razvoj (v odstotku BDP-ja) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28	42
Slika 12: Indeks vrednosti izpustov toplogrednih plinov leta 2015 (1990=100) po posameznih državah članicah in EU-28.....	44
Slika 13: Nacionalne ciljne vrednosti izpustov toplogrednih plinov po posameznih državah članicah, izražene kot indeks (2005=100).....	45
Slika 14: Gibanje indeksa vrednosti izpustov toplogrednih plinov (1990=100) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28	46
Slika 15: Delež obnovljivih virov energije v končni porabi energije leta 2015 ter nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28.....	47
Slika 16: Sprememba deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28	48
Slika 17: Gibanje deleža energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28	49
Slika 18: Poraba primarne energije leta 2015, izražena kot odstotek od nacionalnih ciljev za leto 2020 po posameznih državah članicah in EU-28	50
Slika 19: Sprememba porabe primarne energije leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28.....	51
Slika 20: Gibanje porabe primarne energije, izražene v indeksnih točkah (2005=100) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28	52
Slika 21: Delež mladih (18–24), ki prezgodaj opustijo šolanje leta 2015, in nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28.....	54
Slika 22: Sprememba deleža mladih (18–24), ki prezgodaj opustijo šolanje leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28	55
Slika 23: Gibanje deleža mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28	55
Slika 24: Delež prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je zaključilo terciarno izobraževanje, in nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28 za leto 2015.....	56
Slika 25: Sprememba deleža prebivalstva med 30. in 34. letom, ki je zaključilo terciarno izobraževanje, za leto 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28.....	57
Slika 26: Gibanje deleža prebivalstva med 30 in 34 letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje med letoma 2005 in 2015, za Slovenijo in EU-28.....	58
Slika 27: Odstotek prebivalstva, izpostavljenega revščini in socialni izključenosti leta 2015 po posameznih državah članicah in EU	59

Slika 28: Sprememba števila prebivalstva, izpostavljenega revščini in socialni izključenosti, leta 2015 glede na 2008, izražena v indeksnih točkah	60
Slika 29: Gibanje odstotka ljudi, ki se soočajo z revščino in socialno izključenostjo, med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-27	61

UVOD

Vse države imajo vzpostavljeno regionalno politiko, da bi zmanjšale notranje neenakosti. Ker je Evropska unija (v nadaljevanju EU) skupnost, sestavljena iz držav članic, ki se med seboj precej razlikujejo tako v uspešnosti kot v administraciji in družbenih navadah, so razlike še toliko bolj očitne. Zato ni nenavadno, da se prav regionalni politiki, ki je ključni instrument boljšega gospodarskega razvoja, v EU posveča toliko pozornosti in sredstev. Pomembnost regionalne politike je razvidna tudi iz Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, katere členi od 158 do 162 določajo, da mora Unija spodbujati vsesplošni skladni razvoj ter krepiti ekonomsko in socialno kohezijo z zmanjševanjem razvojnih neskladij med regijami. 158. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti natančneje določa: »Da bi Skupnost pospešila svoj vsesplošni skladni razvoj, razvija in izvaja tiste svoje dejavnosti, ki vodijo h krepitvi njene ekonomske in socialne kohezije. Skupnost si še posebno prizadeva zmanjšati neskladje med stopnjami razvitosti različnih regij in zaostalost regij ali otokov z najbolj omejenimi možnostmi, tudi podeželja« (Urad za publikacije Evropske unije, 2016).

Regionalne razlike znotraj Evropske unije so velike. Bogate regije načeloma ležijo ena ob drugi in tvorijo tako imenovano jedro gospodarstva EU: zahodna Nemčija, države Beneluksa, severovzhodna Francija in jugovzhodna Britanija. Te regije predstavljajo sedmino ozemlja, tretjino prebivalcev in polovico ekonomske aktivnosti EU. Regije, ki so od tega jedra najdlje, so običajno tudi tiste, ki v razvoju najbolj zaostajajo. Poznamo sicer izjeme, kot so sever Italije, jug skandinavskih držav in območja okoli nekaterih glavnih mest, vendar za ostale regije to pravilo načeloma drži (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 242). Iz zgornjega je razvidno, da se sama gospodarska aktivnost ne nanaša na državo kot celoto, temveč na posamezna območja znotraj držav ali tako imenovane regije, kar pomeni, da se je problematike neenakosti treba lotevati na regionalni ravni. Ravno od tod izhaja zavest o pomembnosti regionalne politike. Glede na raznolikost držav znotraj EU tako s političnega kot gospodarskega vidika je jasno, da je potrebna skupna politika na ravni EU, ki bo postavila enaka merila za vse države članice in ne bo sledila le nacionalnim interesom. Priključitev držav članic leta 2004 in 2007 je še poglobila razlike med regijami, kar je zahtevalo korenite spremembe v regionalni politiki od leta 2007.

Evropska unija si močno prizadeva ujeti svetovni napredek in postati še močnejša gospodarska sila v svetu. Ker se gospodarski razvoj držav članic močno razlikuje, je veliko pozornosti namenjeno prav regionalni politiki, ki je usmerjena v rast celotne EU in vsake izmed držav članic, tako da zmanjšuje razlike med njimi. S tem namenom so voditelji vlad držav članic sprejeli desetletno strategijo Evropa 2020, ki določa cilje, usmerjene predvsem v rast EU. Revnejše regije imajo poleg nižjega prihodka običajno tudi višjo stopnjo brezposelnosti in nižje stopnje investicij ter izobrazbe. Ti dejavniki negativno vplivajo na ekonomski položaj prebivalcev in posledično na njihov socialni položaj. Iz tega razloga si vse države prizadevajo k zniževanju razlik med regijami. Evropska komisija zato regionalno politiko opredeljuje kot politiko, ki z naložbami podpira ustvarjanje delovnih mest,

konkurenčnost, gospodarsko rast, boljšo kakovost življenja in trajnostni razvoj ter s tem tudi izvajanje strategije Evropa 2020 (Evropska komisija, 2016a).

Evropa 2020 je nova desetletna strategija Evropske unije, ki stremi k na znanju osnovani in do okolja prijazni gospodarski rasti, socialnemu napredku ter visoki stopnji zaposlenosti. Strategija Evropa 2020 določa tri prednostne naloge, ki naj bi jih EU dosegla med leti 2010 in 2020, tj. pametna, trajnostna in vključujoča rast. Da bi EU to rast dosegla je bilo določeno pet krovnih ciljev, ki naj bi bili uresničeni do konca leta 2020, in sicer zaposlovanje, raziskave in razvoj, podnebje in energija, izobraževanje, socialna vključenost ter zmanjševanje revščine. Evropska komisija bo spremljala napredek držav in podajala priporočila, Eurostat pa bo zbiral podatke, namenjene merjenju teh ciljev. V svoji magistrski nalogi bom preučila napredek držav članic k zadanim ciljem, pri pisanju pa se bom osredotočila predvsem na Slovenijo in njen napredek primerjala z EU.

Namen magistrskega dela je analizirati uspešnost Slovenije in ostalih držav članic pri doseganju zastavljenih ciljev v strategiji Evropa 2020. Z namenom spodbujanja gospodarske rasti in zniževanja neenakosti med državami in regijami, je bila leta 2010 sprejeta desetletna strategija imenovana Evropa 2020, ki je določila cilje na različnih področjih. Glede na to, da smo na sredini tega obdobja, je smiselno preučiti, kakšen napredek so trenutno dosegle države članice glede na zastavljene cilje. Strategija Evropa 2020 se osredotoča na trajnostno, vključujočo in pametno rast, ki jo EU namerava doseči preko vlaganj v regionalno politiko. Poudarek bo predvsem na analizi uspešnosti Slovenije pri doseganju zastavljenih ciljev in primerjavi z EU. Temeljna hipoteza magistrskega dela je, da je Slovenija v obdobju petih let, tj. med letoma 2010 in 2015, dosegla napredek k zadanim ciljem v sklopu strategije Evropa 2020.

Da bi lahko potrdila ali ovrgla zastavljeno hipotezo, bom v sklopu magistrskega dela odgovorila na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali Slovenija in ostale države članice leta 2015 dosegajo cilje strategije Evropa 2020;
- Kako se Slovenija pri doseganju ciljev primerja z EU;
- Ali sta Slovenija in EU v obdobju med letoma 2010 in 2015 dosegli napredek k zadanim ciljem.

Da bi lahko podala odgovor na zgornja glavna raziskovalna vprašanja, moramo razumeti strategijo Evropa 2020, regionalno politiko in navsezadnje tudi delovanje EU. Zato je treba pojasniti osnovne pojme, vzroke za nastanek strategije ter preučiti njene povezave z regionalno politiko in EU. Raziskovalna vprašanja, ki bodo odgovorila na ta vprašanja in podala pojasnila, so:

- Kateri cilji so bili postavljeni znotraj strategije Evropa 2020;
- Kako je nastala strategija Evropa 2020 in kaj je njen poglobitni namen;

- Kako namerava EU doseči te cilje in katere spodbude za doseganje rezultatov so na voljo;
- Kako sta regionalna politika, ki je naložbena politika EU, in strategija Evropa 2020 med seboj povezani;
- Katere so glavne značilnosti regionalne politike, kako je nastala ter katera in koliko sredstev je na voljo;
- Kako je nastala Evropska unija in kaj je njen glavni namen.

Z odgovorom na ta raziskovalna vprašanja bom lahko pojasnila razloge za nastanek strategije Evropa 2020 in njeno vlogo pri razvoju Evropske unije ter utemeljila namen magistrskega dela.

Pri pripravi magistrskega dela bom uporabljala strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev, objavljeno v obliki znanstvenih člankov, gradiv ter univerzitetnih učbenikov, ki obravnavajo področje regionalne politike EU. Uporabila bom primarne in sekundarne vire podatkov, objavljenih v znanstveni in strokovni literaturi ter na spletnih straneh. V prvem delu magistrskega dela bom uporabila splošno raziskovalno metodo in deskriptivno metodo, s pomočjo katerih bom predstavila značilnosti in pojme regionalne politike EU. V drugem delu bom za preverjanje hipoteze uporabila metodo analize ter statistično in komparativno metodo. Uporabila bom javno dostopne podatke, ki jih za namene raziskav Evropskih institucij zbira Eurostat.

Podatki po posameznih ciljnih strategije Evropa 2020 so javno dostopni za posamezne države članice in za celotno EU, kot povprečje vseh 28 držav članic (v nadaljevanju EU-28). Vendar pa je pojasnila in vzroke za določena odstopanja od teh ciljev težko najti. Na (ne)uspešnost držav članic običajno poleg same gospodarske uspešnosti, začetnih stanj in zakonodaje vpliva še vrsta drugih razlogov. V letnih poročilih držav članic ti pogosto niso obrazloženi ali pa je podana le kratka razlaga. Za temeljito razumevanje in obrazložitev rezultatov je pomembno poglobljeno razumevanje gospodarskega in zakonskega ozadja države. Podatki sicer jasno kažejo smer gibanja posameznih kazalnikov, vendar je razumevanje razlogov za ta gibanja prav tako pomembno. Le tako lahko države pravočasno sprejmejo prave ukrepe in dosežejo željen napredek. Poleg tega v dokumentih iz evropskega semestra niso opisani pozitivni ukrepi posameznih držav pri doseganju svojih ciljev, kar bi omogočilo izmenjavo pozitivnih praks med državami. Da bi dosegla namen magistrskega dela, sem poleg obrazložitve rezultatov po posameznih ciljnih skušala opisati tudi razloge za odstopanja in zbrati vse podatke iz različnih virov.

Z magistrskim delom bom prispevala k raziskavam na področju strategije Evropa 2020 in uspešnosti držav članic pri doseganju tako njenih ciljev kot tudi splošne gospodarske uspešnosti. Na to temo je sicer napisanih nekaj znanstvenih člankov, ki sem jih v svojem magistrskem delu tudi navedla, vendar za Slovenijo podrobne raziskave na to temo ne obstajajo. S svojo magistrsko nalogo bom podrobneje opredelila doseganje ciljev strategije Evropa 2020 predvsem za Slovenijo, rezultate pa bom primerjala z ostalimi državami

članicami. Opredelila bom področja, pri katerih je Slovenija uspešna, in tista, pri katerih so potrebni dodatni ukrepi.

V prvem delu bom skozi kratek opis zgodovine Evropske unije pokazala namene in vzroke za oblikovanje regionalne politike, določila njene cilje od samega začetka ter predstavila njen razvoj do danes. V drugem delu se bom osredotočila na predstavitev strategije Evropa 2020 ter močno povezavo med zastavljenimi cilji znotraj strategije in regionalno politiko EU. Analitični del bo obsegal podrobnejšo opredelitev ciljev in analizo po državah članicah glede napredka pri doseganju kazalnikov, določenih za posamezen cilj, ter njihove vrednosti leta 2015. Pri analizi sem se osredotočila na pojasnjevanje rezultatov za Slovenijo in jih primerjala s podatki za ostale države članice.

1 ZGODOVINSKI PREGLED EVROPSKE UNIJE IN REGIONALNE POLITIKE

Po drugi svetovni vojni se je oblikovala prva ideja o ekonomskem sodelovanju v Evropi, ki bi povečala gospodarsko uspešnost vseh vključenih držav. Ta ideja se je čez čas razvijala, pot do Evropske unije, kakršno poznamo danes, pa je bila dolga. V tem poglavju je podrobneje razložen zgodovinski razvoj Evropske unije in regionalne politike, ene izmed najpomembnejših politik, namenjenih pospeševanju gospodarske rasti držav članic.

1.1 Pregled nastanka Evropske unije

Po koncu druge svetovne vojne je bila Evropa nestabilna in očitno je bilo, da morajo države okrepiti odnose, da v prihodnosti ne bi več prihajalo do podobnih sporov. Evropsko gospodarstvo je bilo na dnu in kot rešitev se je pojavila želja po evropski integraciji. V tistem času so bila mnenja o vzrokih za nastanek vojne različna, vendar se je najpogosteje omenjalo tri vzroke: politika Nemčije, kapitalizem in nacionalizem. Že po prvi svetovni vojni v dvajsetih letih 19. stoletja sta se kaznovanje poražencev in nagrajevanje zmagovalcev izkazala za neuspešno rešitev, saj sta privedla do druge svetovne vojne. Komunizem je predstavljal drugo rešitev, predvsem če bi veljalo, da je za nastanek druge svetovne vojne kriv kapitalizem. Kot tretja rešitev pa se je na odgovor nacionalističnih nagnjenj držav oblikovala ideja o evropski integraciji, ki se je kasneje tudi uveljavila. Želja po evropski združitvi je torej izhajala predvsem iz dveh razlogov. Eden, glavni razlog, je bil preprečitev ponovnih vojaških spopadov med državami, drugi pa je bil bolj ekonomske narave, in sicer ustanovitev večjega trga in ekonomije obsega (McDonald & Dearden 2005, str. 3–5). Ta dilema se je najbolje odražala skozi nemško gospodarstvo, katerega glavni izziv je bil povrnitev gospodarske uspešnosti, predvsem v industriji železa in jekla, tj. gonilni industriji vojne, brez ponovnega ogrožanja miru v Evropi. Kot rešitev se je pojavila ideja, da bi se s prosto trgovino ter določitvijo proizvodnih in trgovinskih omejitev za proizvodnjo premoga, železa in jekla, predvsem med Francijo in Nemčijo, dvema največjima tekmicama, ustvaril

skupni trg, kjer bi vsak imel enak dostop do produktov, ne glede na lokacijo proizvodnje (El-Agraa, 2007, str. 26–28). Tako je bila na pobudo Francije oziroma njenega zunanjega ministra Roberta Schumana leta 1951 ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ), ki so se ji pridružile še Nemčija, Nizozemska, Belgija, Luksemburg in Italija. Šesterica držav si je hitro opomogla in povrnila gospodarsko rast na raven pred vojno, zaradi česar so se odločile za sodelovanje tudi na drugih gospodarskih področjih. Leta 1957 je tako prišlo do podpisa t. i. Rimskih pogodb o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (v nadaljevanju EGS) in Evropske skupnosti za jedrsko energijo (EURATOM), vendar se pojem Rimska pogodba uporablja bolj za EGS, ki je imela večjo vlogo pri obnovi gospodarstev. Vse tri skupnosti so se leta 1965 združile v Ekonomsko skupnost, od tega leta dalje se tudi uporablja edninski izraz Evropska skupnost (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 11–12). Z Rimsko pogodbo so ustanovili Evropsko skupnost in postavili temelje za integracijo evropskega prostora. Njen namen je bil ustvariti enotno ekonomsko ozemlje, na katerem bi tako ponudniki kot kupci imeli enake možnosti za posel, kapital in delo pa bi se znotraj tega ozemlja gibala prosto (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 38–39).

Leta 1973 so k Skupnosti pristopile še Danska, Irska in Velika Britanija. Leta 1981 se je pridružila Grčija, leta 1986 pa še Španija in Portugalska. Švedska, Finska in Avstrija so se priključile leta 1995, ko je bilo tudi prvič, da so se Skupnosti pridružile članice z višjim bruto domačim proizvodom (v nadaljevanju BDP) od povprečja ostalih članic (Molle, 2006, str. 46). Leta 1992 je bila v Maastrichtu podpisana Maastrichtska pogodba ali pogodba o Evropski uniji, ki je postavila temelje za širšo skupnost. Maastrichtska pogodba je določila krovno strukturo EU s tremi stebri. Prvi steber predstavlja Evropsko skupnost, za njeno upravljanje pa so določene institucije – komisija, parlament in sodišče. Drugi steber predstavlja skupno varnostno ter zunanjo politiko, tretji pa pravosodje in notranje zadeve, pri čemer oba sodita pod okrilje Sveta EU (McDonald & Dearden, 2005, str. 2). Pogodba je poleg tega postavila tudi temelje za uvedbo monetarne unije (v nadaljevanju EMU). Leta 1999 je bila uvedena uradna skupna valuta, evro, prvi bankovci in kovanci pa so bili izdani leta 2002. S podpisom Maastrichtske pogodbe ali pogodbe o Evropski uniji, kot jo drugače imenujemo, se je začel uporabljati izraz Evropska unija (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 45).

1.2 Nastanek in razvoj regionalne politike EU

Ker je bil gospodarski napredek glavni razlog ustanovitve Evropske skupnosti, je kmalu postalo jasno, da so razlike med državami velike in ovirajo nadaljnji razvoj. Že od samega začetka so se skupnosti pridruževale države z nižjim BDP-jem na prebivalca od povprečja – z izjemo priključitve leta 1995, ko se pridružile Avstrija, Finska in Švedska. Velik izziv je predstavljala združitev leta 2004, ko se je pridružilo 10 novih članic, med njimi tudi Slovenija, katerih BDP na prebivalca je v primerjavi s povprečjem petnajstih držav članic EU (v nadaljevanju EU-15) znašal manj kot 50 % (McDonald & Dearden, 2005, str. 227).

Že ob ustanovitvi EGS so države članice v Rimski pogodbi v preambuli navedle, da si želijo

okrepiti enotnost gospodarstev in skladen razvoj ter zmanjšati zaostanek najmanj razvitih regij. Skladno s to zavezo sta bila leta 1958 ustanovljena Evropski socialni sklad (v nadaljevanju ESS) in Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS), katerih cilj je bil zmanjšanje razlik v razvitosti (Mrak, Mrak, & Rant, 2004, str. 30).

Leta 1972 se je skupnosti pridružila tudi Velika Britanija, ki pa je imela v nasprotju z ostalimi članicami manjši kmetijski sektor, kar je pomenilo tudi manjši delež sredstev iz tega naslova. Kot odgovor na vse večje pritiske z britanske strani in z namenom, da bi tudi Velika Britanija imela več koristi od članstva, je bil leta 1975 ustanovljen še Evropski sklad za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR). Za razdeljevanje sredstev je bil določen sistem kvot, financiral pa je predvsem nacionalne programe. Komisija je zato sklad leta 1979 razdelila na dva dela: večji del (95 %) se je še naprej razdeljeval po ključu kvot, ostalih 5 % pa je Komisija sama podelila tistim regijam, ki so po njenem mnenju najbolj potrebovale pomoč in bi se izvajala tudi, če je nacionalni programi ne bi predvideli. Kljub majhnemu deležu sredstev pa je to predstavljalo napredek k neodvisnemu vodenju regionalne politike (Neal, 2007, str. 173–174). S priključitvijo najprej Grčije ter nato še Španije in Portugalske se je zopet pojavila razlika med državami, tokrat predvsem v gospodarskem razvoju, kar je pomenilo, da so bile potrebne spremembe na področju razdeljevanja sredstev.

Kljub trdom k napredku je kohezija v osemdesetih letih predstavljala eno izmed glavnih ovir na poti k skupnemu trgu. Manj razvite članice (Grčija, Španija, Portugalska in Irska) so menile, da bo enotni trg še povečal razlike med članicami. Zato so v zameno za podpis sporazuma o enotnem trgu zahtevale, da države, ki bodo pridobile koristi iz naslova enotnega trga, povečajo sredstva, namenjena regionalni politiki in s tem manj razvitim regijam (Dinan, 2005, str. 113). Leta 1987 je tako v veljavo stopila Enotna evropska listina (v nadaljevanju EEL), ki je predstavljala dopolnitev Rimske pogodbe in postavila temelje za ustanovitev enotnega notranjega trga in s tem prosto gibanje blaga, storitev, kapitala in oseb. Prav tako je z namenom spodbujanja skupnega usklajenega razvoja skupnosti ter zmanjšanja razlik med članicami predvidela tesnejše sodelovanje med obstoječimi skladi in na ta način dala večjo pomembnost izvajanju regionalne politike. Zato od takrat naprej lahko zares govorimo o regionalni politiki in njenem izvajanju (Neal, 2007, str. 175).

Za uresničitev ciljev regionalne politike določenih v EEL, so bila potrebna sredstva, zato je Komisija predstavila predlog reform oziroma prvo finančno perspektivo za obdobje 1988 – 1992 imenovano Delors I, ki je predvidela povečanje sredstev strukturnih skladov. V tem obdobju so se sredstva za regionalno politiko podvojila. Glavni cilji Delors I so bili postopno in nadzorovano naraščanje proračunskih izdatkov, izboljšanje upravljanja proračuna in zagotovitev primerne količine lastnih proračunskih virov (Mrak et al., 2004, str. 13).

V 90-ih letih je bil narejen pomemben korak k povečanju sredstev namenjenih manj razvitim regijam skupnosti. Maastrichtska pogodba iz leta 1992 je krepitev ekonomske in socialne kohezije postavila kot enega glavnih ciljev, določila pa je tudi ukrepe za izvajanje teh ciljev.

Hkrati se je z Maastrichtsko pogodbo ustanovil kohezijski sklad (v nadaljevanju KS) z namenom povečanja naložb v okoljske ter infrastrukturne projekte. S finančnim paketom Delors II, sprejetim za obdobje 1993–1999, se je predlagalo, da se sredstva iz KS namenijo predvsem območjem, katerih BDP na prebivalca ne presega 90 odstotkov povprečja EU-15. Hkrati so se sredstva namenjena regionalni politiki v tem obdobju zopet povečala, evropski svet pa je odločil, da bo za regionalno politiko namenil kar tretjino proračuna. Poleg obstoječih skladov pa je bil oblikovan še Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIUR). Največje prejemnice pomoči iz tega naslova v obdobju 1993–1999 so bile še vedno najmanj razvite države - Španija, Portugalska, Grčija in Irska, katerih BDP je znašal manj kot 75 % povprečja EU in za katere so bila namenjena sredstva iz KS v sklopu cilja 1 (McDonald & Dearden, 2005, str. 11).

Z leti se je vloga regionalne politike le še povečevala. Amsterdamska pogodba iz leta 1997 je potrdila zavezo članic k utrjevanju regionalne politike, države članice pa so poudarile tudi problematiko zaposlovanja in zavezo k boju proti brezposelnosti. Pogodba je prav tako skušala doseči sporazum glede potrebnih reform, ki so se navezovalе na prihodnje širitve Unije. Čeprav ji to ni v popolnosti uspelo, je prispevala k bolj koherentni strukturi politik in učinkovitejšemu delovanju institucij (El-Agraa, 2007, str. 36).

S finančno perspektivo Agenda 2000, ki se nanaša na obdobje 2000–2006, so bile sprejete številne reforme temeljnih politik EU, predvsem zaradi nameravane nadaljnje širitve Unije. Ker so bile vse države članice, ki naj bi pristopile k Uniji, v povprečju v precej slabšem gospodarskem položaju kot pri kateri koli širitvi prej, so bile vse upravičene do pomoči iz regionalnih skladov. Poudarek je bil predvsem na izboljšanju učinkovitosti vodenja in izvrševanja posameznih skladov, uvedli pa so tudi nekaj sprememb skladov. K obstoječim skladom so dodali še sklade PHARE (*Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy*), ISPA (*Instrument for Structural Policies for pre-Accession*) in SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) kot predpristopno pomoč, namenjeno širitvi Unije ter spodbujanju razvoja vzhodne Evrope (Mrak et al., 2004, str. 32). Medtem ko je prej veljalo pravilo, da so do teh skladov upravičene regije z manj kot 90 % BDP-ja na prebivalca povprečja EU-15, so za obdobje 2007–2013 določili, da so regije z BDP-jem na prebivalca, ki znaša manj kot 75 % triletnega povprečja petindvajsetih držav članic EU (v nadaljevanju EU-25) upravičene do skladov (Neal, 2007, str. 177). Prav tako je Komisija dobila večjo avtoriteto nad podeljevanjem sredstev z znižanjem števila ciljev na tri. Regije, ki spadajo pod cilj 1, so tiste, ki zaostajajo v razvoju, za ta cilj pa je bilo namenjenih 70 % sredstev. Pod cilj 2 spadajo regije, ki se soočajo s strukturnimi težavami, pod cilj 3 pa regije, ki stremijo k napredku v sistemih izobraževanja in zaposlovanja (El-Agraa, 2007, str. 432).

Leta 2000 je bila podpisana pogodba v Nici, ki se je osredotočila na novo širitev Unije in skušala popraviti nedosežene cilje iz prejšnje pogodbe. Kljub temu pa članicam ni uspelo zaključiti vseh odprtih vprašanj, ki jih je pustila prejšnja pogodba (Baldwin & Wyplosz,

2015, str. 27). Zaradi vse obsežnejšega sistema so bile reforme institucij nujno potrebne za učinkovito delovanje. Decembra 2007 je bila v ta namen podpisana Lizbonska pogodba imenovana tudi pogodba reform. Največja sprememba, ki jo je pogodba prinesla, je bila sprememba krovne stebrne strukture delovanja EU, določene z Maastrichtsko pogodbo. Pogodba je določila dvosteberno strukturo, kjer je pod skupni steber združila Ekonomsko skupnost, pravosodje in notranje zadeve, drugi steber pa še vedno predstavlja varnostno in zunanjo politiko, ki jo države članice določajo samostojno. S to pogodbo je EU postala tudi pravna oseba, kar pomeni, da ima pooblastila za sklepanje in podpisovanje pogodb z organizacijami in državami (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 45–46).

V literaturi je mogoče zaslediti pomanjkanje koherentnosti pri uporabi izrazov, kot so kohezijska, regionalna ali strukturna politika. Uradnih pojasnitev razlik med pojmi ni mogoče najti, so pa določeni avtorji to dilemo poudarili v svoji literaturi. Mrak et al. (2004, str. 29) navaja, da se vsi ti izrazi uporabljajo za pojmovanje enake politike, namenjeni zmanjševanju razlik v EU, in da bistvene razlike med pojmi ni. Vsi označujejo politiko, ki zasleduje iste cilje, različni avtorji pa uporabljajo različne izraze. Molle (2006, str. 287) pojasnjuje, da kohezijska politika stremi k zmanjševanju razlik med regijami in socialnimi skupinami, glavni instrument za doseg tega cilja pa so strukturni skladi, ki spodbujajo izboljšanje ekonomske strukture problematičnih regij. Ker je v literaturi najpogostejše uporabljen izraz regionalna politika EU, bom v magistrski nalogi uporabljala ta izraz.

2 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

Namen regionalne politike je zmanjšanje ekonomskih in socialnih razlik med bogatimi in revnimi regijami, kar je temeljni cilj EU. Večji del sredstev regionalne politike je namenjen manj razvitim evropskim državam in regijam, da bi v razvoju dohitele druge članice, posledično pa bi se zmanjšala tudi gospodarska in socialna neskladja, ki so v EU še vedno velika. Na ta način regionalna politika omogoča vsem regijam, da pripomorejo k večji stopnji konkurenčnosti EU in prispevajo k trajnostnemu razvoju.

2.1 Klasifikacija regij v EU

Pojem regija lahko predstavlja kakršno koli regionalno enoto ne glede na državne ali druge meje. Za potrebe regionalne politike je tako treba določiti obseg regij in njihovo klasifikacijo. Evropski statistični urad je za izvajanje regionalne politike EU razvil statistično klasifikacijo ozemlja (fr. *Nomenclature des Unités territoriales statistiques*, v nadaljevanju NUTS) – nomenklatura statističnih teritorialnih enot. Eurostat je že na začetku 70. let vzpostavil NUTS kot enoten sistem razdelitve teritorija EU za zbiranje statističnih podatkov Skupnosti. Okoli 30 let se je sistem dopolnjeval z vrsto sporazumov, sklenjenimi med državami članicami in Eurostatom. Postopek dodelitve pravnega statusa klasifikacije NUTS se je začel leta 2000. 26. maja 2003 sta Evropski parlament in Evropski svet z Uredbo št. 1059/2003 (Uredba) ta status tudi uradno določila, julija 2003 pa je Uredba tudi stopila v

veljavo (Eurostat, 2016a).

Klasifikacija NUTS ima 4 ravni, oštevilčene od 0 do 3. Raven NUTS 0 predstavlja ozemlje države članice. NUTS 1 predstavlja večje pokrajine, vendar manjše države, kot je na primer Luksemburg, v to raven uvrščajo celotno ozemlje. Pod raven NUTS 2 spadajo večje upravne enote, kot so okrožja, pod NUTS 3 pa manjše upravne enote, kot so okraji in distrikti. Klasifikacija predstavlja hierarhično razdelitev ozemlja za namen zbiranja, razvijanja in harmonizacije evropske regionalne statistike ter razvoja socioekonomskih analiz regij. Večina analiz temelji na ravni NUTS 2, ki pa se kljub vsemu močno razlikuje po velikosti in številu prebivalcev. Na podlagi te klasifikacije se zbirajo statistični podatki, klasifikacija pa se uporablja tudi za določanje prednostnih regij, ki bodo deležne pomoči iz EU sredstev (McDonald & Dearden, 2005, str. 228).

Namen klasifikacije NUTS je, da določi regije na tak način, da bodo podatki med seboj primerljivi. NUTS je ozemlje EU razdelila na podlagi že obstoječih administrativnih enot znotraj posameznih držav članic. Prednost tega je, da so podatki tako bolj razpoložljivi, saj države zbirajo podatke glede na svojo razporeditev ozemlja. Če primerna administrativna raven ne obstaja, se manjše ravni združijo v večjo. Prav tako so regije določene tudi glede na število prebivalcev, in sicer je za vsako raven določena spodnja in zgornja meja. Natančne vrednosti so prikazane v tabeli 1.

Tabela 1: Ravni enot NUTS glede na število prebivalcev

Raven	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Vir: Evropska komisija, Sodelujoče regije, 2017c.

Trenutna klasifikacija NUTS 2013 velja od 1. januarja 2015 in določa 98 regij kot NUTS 1, 276 kot NUTS 2 in 1342 kot NUTS 3, kot je tudi prikazano v tabeli 2.

Pregled po posameznih državah članicah pokaže, da so države z največjim številom enot, ki so razvrščene pod raven NUTS 1, Nemčija, Velika Britanija in Francija. Držav, ki imajo na tej ravni le eno enoto, torej manjših držav, je 12: Ciper, Češka, Danska, Estonija, Hrvaška, Irska, Litva, Luksemburg, Latvija, Malta, Slovenija in Slovaška. Na ravni NUTS 2, ki je tudi najpogostejša osnova za izvedbo analiz, imajo prav tako največ enot Velika Britanija, Nemčija in Francija (po vrstnem redu), medtem ko jih imajo najmanj (eno) Ciper, Estonija, Litva, Luksemburg, Latvija in Malta. Tudi na nižji ravni je slika podobna, saj imata Ciper in Luksemburg tudi tu še vedno po eno enoto. Slovenija ima na ravni NUTS 2 dve enoti, in sicer Vzhodno in Zahodno Slovenijo.

Tabela 2: Število regij po posameznih ravneh klasifikacije NUTS držav članic EU

Država	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
Avstrija	3	9	35
Belgija	3	11	44
Bolgarija	2	6	28
Ciper	1	1	1
Češka	1	8	14
Nemčija	16	38	402
Danska	1	5	11
Estonija	1	1	5
Grčija	4	13	52
Španija	7	19	59
Finska	2	5	19
Francija	9	27	101
Hrvaška	1	2	21
Madžarska	3	7	20
Irska	1	2	8
Italija	5	21	110
Litva	1	1	10
Luksemburg	1	1	1
Latvija	1	1	6
Malta	1	1	2
Nizozemska	4	12	40
Poljska	6	16	72
Portugalska	3	7	25
Romunija	4	8	42
Švedska	3	8	21
Slovenija	1	2	12
Slovaška	1	4	8
Velika Britanija	12	40	173
EU 28 skupaj	98	276	1342

Vir: Eurostat, *Regions in the European Union - Nomenclature of territorial units for statistics - NUTS EU-28, 2015.*

2.2 Instrumenti regionalne politike

Evropa ima velik gospodarski potencial, vendar so razlike tako med državami kot tudi med posameznimi regijami precejšnje. Cilji regionalne politike so finančna solidarnost med državami, zmanjševanje razlik v razvitosti in skupen napredek. Za te cilje Skupnost namenja tudi največji delež proračunskih izdatkov, kar tretjino. V nadaljevanju je predstavljen pregled vseh instrumentov Evropske unije, namenjenih doseganju teh ciljev.

Regionalna politika se izvaja predvsem v okviru treh skladov: Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada in Kohezijskega sklada. Navedeni skladi

skupaj z Evropskim kmetijskim skladom za razvoj podeželja ter Evropskim skladom za pomorstvo in ribištvo tvorijo evropske strukturne in investicijske sklade (v nadaljevanju ESI). Poleg navedenih skladov pod ESI spadata še Solidarnostni sklad Evropske unije, ki zagotavlja pomoč v primeru velikih naravnih nesreč in Instrument za predpristopno pomoč (v nadaljevanju IPA), ki je namenjen državam kandidatkam ali morebitnim kandidatkam za pristop. Evropski strukturni in investicijski skladi so namenjeni ključnim prednostnim področjem EU ter spodbujanju trajnostne rasti (Evropska komisija, 2016b).

2.2.1 Evropski sklad za regionalni razvoj

Evropski sklad za regionalni razvoj spodbuja uravnotežen razvoj v različnih regijah EU. Cilj ESRR je v 176. členu Pogodbe o delovanju Evropske unije opredeljen kot krepitev gospodarske in socialne kohezije v Evropski uniji z odpravljanjem neravnovesij med regijami (Evropska komisija, 2016c). Ustanovljen je bil leta 1975 z namenom zmanjšanja gospodarskih in socialnih razlik med regijami v EGS. V začetnih letih so se sredstva razdeljevala na osnovi državnih kvot, kar se je izkazalo za neučinkovito, saj so na ta način financirali projekte na nacionalni ravni. Reforme v 90. letih so privedle k učinkovitejšemu upravljanju sklada, sama izvedba financiranja pa je bila usmerjena k doseganju ciljev Skupnosti in ne financiranju nacionalnih interesov. Namen ESRR je krepitev konkurenčnosti in inovativnosti, ustvarjanje in ohranjanje trajnih delovnih mest ter zagotavljanje trajnostnega razvoja (Mrak et al., 2004, str. 38).

Za razdelitev sredstev med posameznimi regijami držav članic in določanje upravičenosti do sredstev so regije razdeljene na bolj razvite regije, katerih BDP na prebivalca presega 90 % povprečja Unije, regije v prehodu, ki imajo BDP na prebivalca med 75 % in 90 % povprečja Unije ter manj razvite regije, katerih BDP na prebivalca je nižji od 75 % povprečja Unije. Skladno s tem so sredstva iz ESRR namenjena naložbam v več prednostnih področjih, in sicer v (Evropska komisija, 2016c):

- inovacije in raziskave,
- digitalno agendo,
- podporo za mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP),
- nizkoogljično gospodarstvo.

Koliko sredstev ESRR bo namenjenih navedenim prednostnim področjem, je odvisno od kategorije regije. Za vsaj dve od navedenih prednostnih področij morajo v bolj razvitih regijah nameniti najmanj 80 % sredstev, v regijah v prehodu 60 % sredstev, v manj razvitih regijah pa 50 % sredstev. Poleg tega pa je del sredstev ESRR treba nameniti izključno prednostnemu področju nizkoogljičnega gospodarstva. V bolj razvitih regijah mu je treba nameniti 20 %, v regijah v prehodu 15 % in v manj razvitih regijah 12 % sredstev ESRR. V obdobju 2014–2020 je za naložbe znotraj ESRR namenjenih 277 milijard evrov (v nadaljevanju EUR), kar predstavlja največji delež sredstev (Evropska komisija, 2016c).

Stopnja sofinanciranja projektov iz ESRR je prilagojena razvitosti regij. ESRR lahko v manj razvitih regijah financira do 85 %, v regijah v prehodu do 60 % in v bolj razvitih regijah do 50 % stroškov projekta (Evropska komisija, 2016c).

2.2.2 Evropski socialni sklad

Evropski socialni sklad podpira programe zaposlovanja po vsej Evropi ter vlaga v njen človeški kapital – delavce, mlade in vse, ki iščejo zaposlitev. ESS je bil ustanovljen leta 1957 kot prvi sklad, namenjen socialni in ekonomski koheziji. EU uresničuje politiko zaposlovanja preko ESS. Poleg ustvarjanja delovnih mest in zmanjševanja brezposelnosti so cilji sklada tudi boljša usposobljenost delovne sile, spodbujanje aktivnega iskanja zaposlitve in ohranjanje konkurenčnosti gospodarstva. ESS se osredotoča predvsem na izboljšanje možnosti za zaposlitev in izobraževanje ter na izboljšanje položaja oseb, ki so revščini najbolj izpostavljene (Evropska komisija, 2016e).

V obdobju 2014–2020 je za naložbe znotraj ESS namenjenih več kot 80 milijard EUR, poleg tega pa bo vsaj 3,2 milijarde EUR dodeljeno pobudi za zaposlovanje mladih. V programskem obdobju 2014–2020 se bo ESS osredotočil na štiri tematske cilje regionalne politike (Evropska komisija, 2016d):

- spodbujanje zaposlovanja in mobilnosti delovne sile,
- spodbujanje socialne vključenosti in boja proti revščini,
- naložbe v izobraževanje, znanje in vseživljenjsko učenje ter
- povečanje učinkovitosti javne uprave.

2.2.3 Kohezijski sklad

Kohezijski sklad je namenjen državam članicam, katerih bruto nacionalni dohodek (v nadaljevanju BND) na prebivalca ne dosega 90 % povprečja EU. V obdobju 2014–2020 so do sredstev iz tega sklada upravičene naslednje države: Bolgarija, Hrvaška, Ciper, Češka, Estonija, Grčija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška in Slovenija. Kohezijski sklad je bil ustanovljen leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo za pomoč najmanj razvitim državam članicam – Grčiji, Španiji, Portugalski in Irski. S pridružitvijo novih članic so se sredstva povečala in so zdaj namenjena večjemu številu članic. Njegov cilj je zmanjševanje ekonomskih in socialnih razlik ter spodbujanje trajnostnega razvoja. Kohezijskemu skladu bo v obdobju 2014–2020 namenjenih skupno 63,4 milijard EUR za financiranje projektov za izboljšanje okolja in infrastrukture. V okviru infrastrukture bo Kohezijski sklad financiral projekte za vseevropska prometna omrežja, predvsem projekte v okviru Instrumenta za povezovanje Evrope (projekti TEN-T), katerim bo skupno namenjenih 11,3 milijard EUR. Na področju okolja bo KS podprl projekte, povezane z energetiko ali prometom, če ti predstavljajo jasne koristi za okolje v smislu energetske učinkovitosti, uporabe obnovljive energije, razvoja železniškega prometa,

krepitev javnega prevoza itd. (Evropska komisija, 2016f).

2.3 Upravljanje skladov

Pravila, ki določajo delovanje Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada in Kohezijskega sklada, so bila že večkrat spremenjena, v obdobju 2014–2020 pa imajo dva glavna cilja, in sicer vlaganje v rast in delovna mesta, ki je namenjeno krepitvi trga dela in regionalnih gospodarstev, ter evropsko teritorialno sodelovanje, namenjeno krepitvi čezmejnega, nadnacionalnega in medregionalnega sodelovanja v Uniji (Evropski parlament, 2016).

Sredstva, ki so namenjena skladom, se razdeljujejo po sistemu deljene odgovornosti med Evropsko komisijo in nacionalnimi organi. Za navedene sklade sta v Evropski komisiji pristojna Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko ter Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje. Države članice morajo predlagati razvojne programe, ki jih Komisija nato odobri še pred začetkom programskega obdobja. Komisija nadzoruje in ocenjuje projekte, ki jih predlagajo države članice, ter izplačuje odobrene izdatke. Poleg tega izvaja tudi nadzor nad državami članicami, ki morajo v ta namen imeti opredeljene naslednje nacionalne, regionalne ali lokalne javne organe (Evropska komisija, 2016h):

- organ upravljanja, ki zagotavlja informacije o programu, izbira projekte in nadzira njihovo izvajanje,
- certifikacijski organ, katerega naloga je potrjevanje izkazov o izdatkih in vlog za plačilo pred njihovo predložitvijo Komisiji ter
- revizijski organ, ki skrbi za nadzor učinkovitega delovanja upravnega in nadzornega sistema.

Obveznosti za operativne programe se izračunajo glede na letni delež, sklad in cilj. Komisija prvi letni delež dodeli pred sprejetjem operativnega programa, kasneje pa to stori enkrat letno. Določene se tudi zgornje meje sofinanciranja posameznih ciljev, navedenih spodaj (Evropska komisija, 2016f):

- konvergenca: 75–85 %,
- konkurenčnost in zaposlovanje: 50–85 %,
- evropsko teritorialno sodelovanje: 75–85 %,
- kohezijski sklad: 85 %.

2.4 Proračun EU

Sredstva iz skladov se črpajo iz proračuna EU. Proračun je finančni instrument Unije, ki

določa višino prejemkov in izdatkov, namenjenim posameznim politikam, ki jih izvaja EU. Letni proračun EU za leto 2017 znaša 156 milijard evrov, kar predstavlja približno 1 % celotnega bruto nacionalnega prihodka držav članic EU. Kljub visoki številki je odstotek precej majhen, saj države članice za nacionalne proračune v povprečju porabijo okoli 50 % BND-ja (Ministrstvo za finance, 2016).

Proračun je skozi leta vedno rasel, vendar je treba izhajati iz dejstva, da je bil začetni proračun v 60. letih precej nizek – znašal je manj kot 10 EUR na prebivalca takratnih članic. S povečanjem proračuna so rastle tudi izdatki za kmetijsko politiko, ki so v 70. letih predstavljali kar 90 % vseh izdatkov proračuna, pospešeno pa so čez leta rasli tudi izdatki, namenjeni manj razvitim regijam. Za oboje se še danes namenja največji del proračuna, skupaj več kot dve tretjini (Baldwin & Wyplosz, 2015, str. 64).

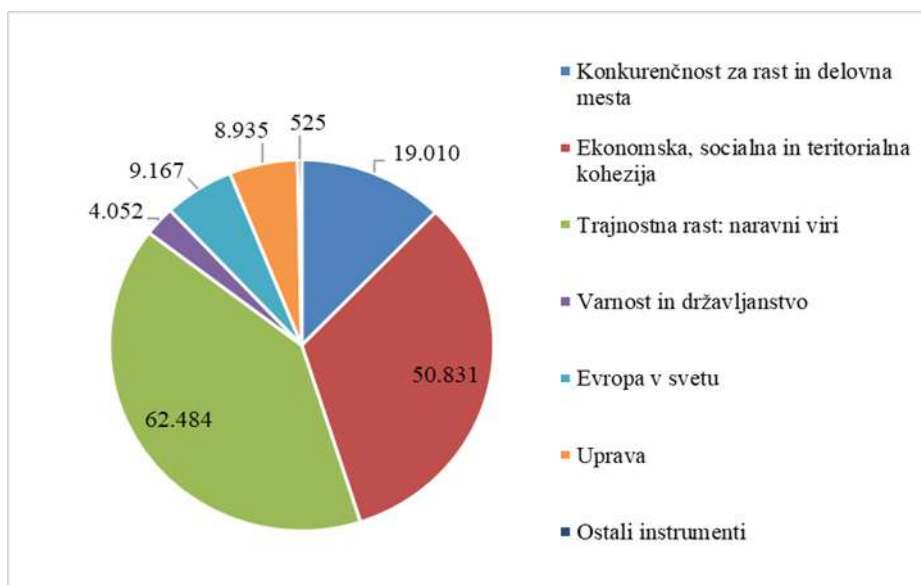
Regionalna politika EU stremi k večji socialni koheziji in zmanjšuje neenakosti med in znotraj držav članic. Že od samega začetka je regionalna politika pridobivala na pomembnosti, zato je danes druga največja porabnica proračuna. Medtem ko je bilo leta 1980 regionalni politiki namenjeno le 3,8 % evropskih sredstev, so ta narasla na 18 % leta 1989 in na 30 % leta 1993. Leta 2006 so predstavljala že skoraj 36 % proračuna in tudi danes se regionalni politiki namenja kar tretjina proračuna (Neal, 2007, str. 173).

Proračun se sprejme vsako leto. Evropska komisija pripravi predlog proračuna, Svet EU in Parlament pa ga potrdita. Sestavljen je iz treh kategorij prihodkov, ki so tradicionalna lastna sredstva, sredstva na osnovi davka na dodano vrednost in sredstva na osnovi BND. Tradicionalna lastna sredstva predstavljajo prihodke, ki izvirajo iz zakonodaje Unije. To so carine, izravnalne in protidampinške dajatve na proizvode in storitve ter dajatve na sladkor, izoglukoza in inzulin proizvajalcev v sektorju sladkorja. Višina sredstev iz vira DDV se določi glede na enotno davčno stopnjo (0,3 %), ki se zaračuna na usklajeno osnovo DDV-ja vsake države članice (Evropska komisija, 2014, str. 6). Največji in najpomembnejši delež prihodkov predstavljajo sredstva, ki se zbirajo na osnovi BND. Enotna stopnja BND-ja se določi na letni ravni in se spreminja glede na potrebe, najvišja meja pa je 1,2 % (Evropska unija, 2016). Poleg naštetih treh glavnih kategorij prihodkov preostanek vseh prejemkov proračuna, približno 1 %, predstavljajo tudi drugi prihodki. Ti zajemajo predvsem zamudne obresti, kazni, davke na plače zaposlenih v evropskih institucijah, prihodke od upravljanja s finančnimi sredstvi ter proračunski presežek iz preteklega leta. Skupni prihodki proračuna EU ne smejo preseči zgornje meje lastnih virov sredstev (Evropska komisija, 2016g).

Odhodki proračuna EU morajo biti usklajeni s proračunskimi prihodki in jih ne smejo presegati. Zgornje meje posameznih kategorij so določene v srednjeročnem finančnem okviru EU. Trenutni večletni finančni okvir (2014–2020) je razdeljen na šest kategorij odhodkov, ki so povezane z različnimi dejavnostmi EU (Evropska komisija, 2013a):

- **Pametna in vključujoča rast**
 - Konkurenčnost za rast in delovna mesta vključuje odhodke namenjene raziskavam, izobraževanju in usposabljanju, prometnim, energetskim in infrastrukturnim projektom, socialni politiki, itd.
 - Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija predstavlja izdatke, namenjene regionalni politiki, za zmanjšanje razlik med državami.
- **Trajnostna rast:** naravni viri vključujejo skupno kmetijsko politiko, skupno ribiško politiko, razvoj podeželja in okoljevarstvene ukrepe.
- **Varnost in državljanstvo** vključuje izdatke namenjene pravosodju in notranjim zadevam, politiki na področju varovanja meja, priseljevanja in azila, javnemu zdravju in varstvu potrošnikov, kulturi, mladim, informiranju in dialogu z državljanji.
- **Evropa v svetu** zajema izdatke za tako imenovano zunanjo politiko EU, na primer razvojno in humanitarno pomoč. Evropski razvojni sklad, ki ni del proračuna EU, in zato ne sodi v večletni finančni okvir, zagotavlja finančna sredstva v sklopu tega razdelka.
- **Uprava** zajema odhodke upravljanja vseh evropskih institucij.
- **Nadomestila**, ki zagotavljajo, da Hrvaška, ki je v EU vstopila leta 2013, v prvem letu članstva v njen proračun ne prispeva več, kot je iz njega prejela.

Slika 1: Obveznosti proračuna EU za leto 2016, prikazane v milijardah evrov

Vir: Evropski svet, Proračun EU za leto 2016, 2017.

Ker je bilo že od začetka največ sporov glede proračuna, so države članice začele sprejemati večletne finančne okvirje oziroma finančne perspektive, ki predstavljajo srednjeročni dogovor o proračunu in s katerimi se izognejo vsakoletnim težavam glede usklajevanja proračuna. Večletni finančni okvir v finančnem smislu ponazarja politične prednostne naloge Unije za večletno obdobje, za katere se določijo zgornje meje odhodkov proračuna

po posameznih kategorijah odhodkov. Ker je to bolj okviren načrt, se po zakonu proračun uravnoteži vsako leto, kar omogoča lažje spremljanje in doseganje zastavljenih ciljev v določenem obdobju. Na začetku je večletni finančni okvir predstavljal medinstitucionalni dogovor o proračunski disciplini in izboljšanju proračunskih postopkov vseh treh institucij, Sveta, Komisije in Parlamenta. Lizbonska pogodba mu je podelila pravno zavezujočo vrednost, saj se v njem določijo letne zgornje meje odobrenih proračunskih sredstev za prevzem obveznosti po vrstah odhodkov in letne zgornje meje odobrenih proračunskih sredstev za plačila (Evropska komisija, 2016i). V členu 312 Pogodbe o delovanju Evropske unije je določeno, da večletni finančni okvir sprejme Svet soglasno z uredbo, po tem ko je odobren s strani Evropskega parlamenta (Pogodba o delovanju Evropske unije, Ur. l. EU C 202).

Večletni finančni okvir se v Evropski uniji uporablja od leta 1988, ko je bil sprejet prvi finančni okvir, tako imenovani paket Delors I, ki je v obdobju 1988–1992 vzpostavil trenutni sistem prihodkov in izdatkov. Osredotočen je bil na vzpostavitev notranjega trga in utrditev večletnega okvirnega programa za raziskave in razvoj. Drugi okvir, tj. paket Delors II, je v obdobju 1993–1999 namenil poseben poudarek predvsem socialni in regionalni politiki ter uvedbi evra. Okvir Agenda 2000 je bil sprejet za obdobje 2000–2006 in usmerjen zlasti na širitev Unije, s tem namenom pa se je na odhodkovni strani proračuna pojavila še ena kategorija, in sicer predpristopna pomoč, namenjena novim članicam. V večletnem finančnem okviru za obdobje 2007–2013 je bila pozornost namenjena predvsem trajnostni rasti in konkurenčnosti za ustvarjanje novih delovnih mest. Večletni finančni okvir 2014–2020 je namenjen predvsem doseganju ciljev strategije Evropa 2020 in se osredotoča na pametno, trajnostno in vključujočo rast (Evropska komisija, 2014).

Z določitvijo omejitev porabe za posamezne kategorije odhodkov večletni finančni okvir narekuje proračunsko disciplino in zagotavlja, da odhodki ne presežejo lastnih sredstev ter da se izplačujejo na urejen način, skladno s cilji politik EU. Poleg tega tak sistem zagotavlja predvidljiv dotok sredstev za uresničevanje dolgoročnih prednostnih nalog Unije ter zadostna sredstva namenjena upravičencem (Evropska komisija, 2016i).

2.5 Programsko obdobje 2007–2013 in regionalna politika znotraj programskega obdobja

Sprejetje večletnega finančnega okvira 2007–2013 lahko povzamemo v naslednjih korakih. Decembra 2005 so se začela pogajanja med institucijami EU, tj. Evropske komisije, Evropskega parlamenta in Evropskega sveta, o novem medinstitucionalnem dogovoru, ki določa dopolnitve in spremembe proračuna. Svet je odobril pogodbo o finančnem proračunu 15. maja 2006, Parlament pa je v prid dogovoru glasoval 17. maja 2006, ko je bila pogodba tudi uradno podpisana (European Commission, 2017j). S tem so bile določene in potrjene kategorije izdatkov ter višina sredstev, namenjenih posamezni kategoriji.

Tri glavne prioritete finančnega okvirja v letih 2007–2013 so bile (European Commission, 2016):

- Izkoriščanje evropskega gospodarskega povezovanja (»enotni trg«) za širši cilj trajnostnega razvoja; z mobilizacijo ekonomske, socialne in okoljske politike.
- Okrepiti koncept »evropskega državljanstva« z ustvarjanjem območij svobode, pravice, varnosti in dostopa do osnovnih javnih dobrin ter storitev.
- Vzpostaviti skladno vlogo Evrope na globalni ravni (v skladu z njenimi temeljnimi vrednotami), tako da prevzame lokalno odgovornost, promovira trajnostni razvoj ter prispeva k civilni in strateški varnosti.

Kot je razvidno iz tabele 3, je bilo največ sredstev namenjenih izdatkom za trajnostno rast (znotraj katere se je zasledovalo cilja konkurenčnost za rast in zaposlovanje ter kohezija za rast in zaposlovanje), skupaj skoraj 45 % vseh izdatkov. Znotraj te kategorije se sredstva namenjajo iz kohezijskega sklada in strukturnih skladov. Iz Kohezijskega sklada se je v obdobju 2007–2013 za cilje politike namenilo 69,9 milijard EUR, iz ESRR 200 milijard iz ESS pa 76,6 milijard EUR.

Znotraj regionalne politike v obdobju 2007–2013 so bili določeni trije cilji – konvergenca, regionalna konkurenčnost in zaposlovanje ter evropsko teritorialno sodelovanje. Za cilj konvergenca je bilo skupno namenjenih 82 % vseh kohezijskih sredstev oziroma 283,7 milijard EUR, in sicer (Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko [SVRK], 2007):

- NUTS 2 regijam katerih BDP na prebivalca ne presega 75 % povprečja EU-25; ter
- kohezijskim državam, kjer države članice ne dosežajo 90 % BND-ja EU.

Poleg teh dveh glavnih kategorij so bila sredstva namenjena tudi statistično prizadetim regijam, ki sicer presegajo povprečje 75 odstotne razvitosti EU-25, a bi bile pod to mejo v EU-15, in nekdanjim kohezijskim državam, ki presegajo 90 % BND-ja EU-25, a bi bile pod to mejo v EU-15 (SVRK, 2007).

Za cilj regionalna konkurenčnost in zaposlovanje je bilo namenjenih 16 % vseh kohezijskih sredstev oziroma 54,9 milijard evrov. Sredstva so bila namenjena regijam, ki presegajo 75 % BDP-ja na prebivalca EU-25 in niso statistično prizadete regije, predhodno pa tudi regijam, katerih BDP je bil v obdobju 2000–2006 manjši od 75 % povprečja držav EU-15, vendar večji od 75 % povprečja EU-ja po letu 2007. Cilju evropsko teritorialno sodelovanje sta skupno namenjena 2 % vseh kohezijskih sredstev oziroma 8 milijard evrov. Iz tega vira se je financiralo čezmejno sodelovanje regij na ravni NUTS 3 ob notranjih in nekaterih zunanjih mejah EU, transnacionalno sodelovanje ter medregionalno sodelovanje (predvsem mrežno povezovanje in izmenjava izkušenj) celotnega območja EU (SVRK, 2007).

Tabela 3: Večletni finančni okvir EU v obdobju 2007–2013 po posameznih kategorijah obveznosti v milijonih EUR, v tekočih cenah

Odobritve za prevzem obveznosti	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Skupaj
1. Trajnostna rast	53.979	57.653	61.696	63.555	63.974	67.614	70.644	439.115
1a. Konkurenčnost za rast in zaposlovanje	8.918	10.386	13.269	14.167	12.987	14.853	15.670	90.250
1b. Kohezija za rast in zaposlovanje	45.061	47.267	48.427	49.388	50.987	52.761	54.974	348.865
2. Ohranjanje in upravljanje naravnih virov	55.143	59.193	56.333	59.955	59.888	60.810	61.289	416.611
3. Državljanstvo, svoboda, varnost in pravica	1.273	1.362	1.518	1.693	1.889	2.105	2.407	12.247
3a. Svoboda, varnost in pravica	637	747	867	1.025	1.206	1.406	1.661	7.549
3b. Državljanstvo	636	615	651	668	683	699	746	4.698
4. EU kot globalni partner	6.578	7.002	7.440	7.893	8.430	8.997	9.595	55.935
5. Uprava	7.039	7.380	7.525	7.882	8.091	8.523	8.492	54.932
6. Nadomestila	445	207	210	0	0	0	75	937
Odobritve za prevzem obveznosti skupaj	124.457	132.797	134.722	140.978	142.272	148.049	152.502	975.777
V odstotku BND	1,02	1,08	1,16	1,18	1,15	1,13	1,15	1,12
Odobritve za plačila skupaj	122.190	129.681	120.445	134.289	133.700	141.360	144.285	925.950
V odstotku BND	1,00	1,05	1,04	1,12	1,08	1,08	1,08	1,06

Vir: European Commission, Financial framework 2007-2013, 2017f.

Slovenija je po podatkih, ki jih je aprila 2005 posredoval evropski statistični urad Eurostat, dosegala 74,40 % razvitosti povprečja EU, merjeno v BDP na prebivalca v standardu kupne moči (omenjeni izračun velja za triletno obdobje 2000–2002). Slovenija je po istih izračunih dosegala 75,7 % BND-ja na prebivalca EU-25 (omenjeni izračun velja za triletno obdobje 2001–2003). Ti podatki so se tudi upoštevali v izračunih za upravičenost sredstev iz evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada (SVRK, 2007).

Slovenija je bila v obdobju 2007–2013 upravičena do sredstev v skupni višini 4,2 milijarde

EUR. Tabela 4 prikazuje razpoložljiva sredstva v milijonih EUR v obdobju 2007–2013 po posameznih operativnih programih.

Tabela 4: Sredstva regionalne politike, namenjena Sloveniji v obdobju 2007–2013 po operativnih programih, v tisoč EUR

Operativni program	Sklad	Sredstva EU v tisoč EUR
1 OP za krepitev regionalnih razvojnih potencialov	ESRR	1.783.285
2 OP razvoja človeških virov	ESS	755.699
3 OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture	KS	1.411.570
	ESRR	150.494
	Skupaj	1.562.064
4 OP Čezmejni in medregionalni operativni programi	ESRR	96.941
5 Transnacionalni operativni programi	ESRR	7.315
Skupaj:		4.205.305

Vir: SVRK, Operativni programi, 2017.

Država članica je morala za izvajanje regionalne politike EU v obdobju 2007–2013 pripraviti Nacionalni strateški referenčni okvir, ki opredeljuje strategijo države za doseganje ciljev. Na podlagi tega dokumenta, ki ga je morala potrditi Evropska komisija, pa je nato oblikovala operativne programe, ki so predstavljali pravno podlago za črpanje sredstev skladov (SVRK, 2017). Prvi trije operativni programi iz tabele 4 se izvajajo v sklopu cilja 1 – konvergenca, zadnja dva pa v sklopu cilja 3 - evropsko teritorialno sodelovanje.

2.6 Programsko obdobje 2014-2020 in regionalna politika znotraj programskega obdobja

Pogajanja za sprejetje večletnega finančnega okvira Evropske unije za obdobje 2014–2020 so se začela leta 2011 s predlogom Komisije in končala junija 2013, ko so vse tri institucije, Komisija, Parlament in Svet, dosegle dogovor o sprejetju. Določen je bil skupni znesek sedemletnega proračuna, v višini 1.083 milijard EUR v odobritvah za prevzem obveznosti, kar znaša 1,00 % BND-ja EU in 1.024 milijarde EUR v odobritvah za plačila, kar znaša 0,95 % BND-ja EU. Glede na finančni okvir Evropske unije za obdobje 2007–2013 je ta vsota višja, vendar predstavlja nižji delež BND-ja. Sprejet finančni okvir za obdobje 2014–2020 po posameznih letih in kategorijah odhodkov je predstavljen v tabeli 5.

Tabela 5: Večletni finančni okvir EU v obdobju 2014–2020 po posameznih kategorijah obveznosti v milijonih EUR, v cenah iz 2011 (kot določeno v Uredbi Sveta št. 1311/2013, brez prilagoditev)

Odobritve za prevzem obveznosti	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Skupaj
1. Pametna in vključujoča rast	63.973	66.813	69.304	72.342	75.271	78.752	82.466	508.921
1a. Konkurenčnost za rast in delovna mesta	16.560	17.666	18.467	19.925	21.239	23.082	25.191	142.130
1b. Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	47.413	49.147	50.837	52.417	54.032	55.670	57.275	366.791
2. Trajnostna rast: naravni viri	59.303	59.599	59.909	60.191	60.267	60.344	60.421	420.034
3. Varnost in državljanstvo	2.179	2.246	2.378	2.514	2.656	2.801	2.951	17.725
4. Evropa v svetu	8.335	8.749	9.143	9.432	9.825	10.268	10.510	66.262
5. Uprava	8.721	9.076	9.483	9.918	10.346	10.786	11.254	69.584
6. Nadomestila	29	0	0	0	0	0	0	29
Odobritve za prevzem obveznosti skupaj	142.540	146.483	150.217	154.397	158.365	162.951	167.602	1.082.555
Odobritve za prevzem obveznosti	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Skupaj
V odstotku BND	1,03	1,02	1,00	1,00	0,99	0,98	0,98	1,00
Odobritve za plačila skupaj	135.866	141.901	144.685	142.771	149.074	153.362	156.295	1.023.954
V odstotku BND	0,98	0,98	0,97	0,92	0,93	0,93	0,91	0,95

Vir: Evropska komisija, Multiannual financial framework 2014–2020 and EU budget 2014, str. 8, 2013b.

Pri sprejemanju trenutnega finančnega okvirja so se voditelji osredotočili predvsem na doseganje rezultatov. Z reformo skupne kmetijske politike sta bila določena cilja povečanje konkurenčnosti kmetijstva in trajnostno upravljanje naravnih virov. Sredstva znotraj druge kategorije, trajnostna rast: naravni viri, se bodo dodelila za prvi steber skupne kmetijske politike, in sicer 277,9 milijard EUR, za razvoj podeželja pa 84,9 milijard EUR. Prednostni cilji okoljske in podnebne politike so vključeni v vse glavne instrumente financiranja EU,

delež odhodkov iz tega naslova pa se bo povečal. Za širitev in zunanjepolitične odnose bo skupno namenjenih 66 milijard EUR, za stroške uprave, ki predstavljajo odhodke institucij EU, pa nekaj manj kot 70 milijard EUR. Za razvoj infrastrukture, prometa in energetskih omrežij se bo uveljavil nov instrument za povezovanje Evrope ter krepitev notranjega trga. Upravljanje instrumenta bo centralno, za financiranje pa bo namenjenih 40 milijard EUR, poleg tega pa še 10 milijard EUR iz kohezijskega sklada (Evropska komisija, 2013a).

Večletni finančni okvir obdobja 2014 – 2020 prinaša tudi nove programe v sklopu vodilnih pobud strategije Evropa 2020, ki zajemajo politične prednostne naloge EU v sedmih letih. Na področju raziskav in razvoja se bo izvajal program Obzorje 2020, ki je združil tri instrumente, z namenom spodbujanja konkurenčnosti EU, investicij v tehnološki razvoj in napredka v znanosti. Za raziskave in inovacije je v trenutnem finančnem okvirju planiranih 80 milijard EUR. Na področju izobraževanja se bo izvajal program Erasmus+, ki spodbuja pridobivanje novih veščin in s tem boljšo zaposljivost, s sredstvi v višini dobrih 14 milijard EUR. Program COSME (angl. *Competitiveness of Enterprises and SMEs*) podpira konkurenčnost, rast in trajnost podjetij v EU, zlasti malih in srednjih podjetij ter spodbuja podjetništvo. Namen novih programov je, da se bo z manj sredstvi doseglo več ciljev, predvsem na zgoraj omenjenih področjih, saj so zgornje meje odhodkov v tem finančnem obdobju zastavljene nižje kot v prejšnjem (European Commission, 2017j).

Pri oblikovanju trenutnega finančnega okvirja so voditelji stremeli tudi k poenostavitvi pravil in doseganju večje učinkovitosti pri zastavljenih ciljih. Sprejeli naj bi skupno nekaj več kot 120 poenostavitev pravil financiranja, kar naj bi upravičencem olajšalo razumevanje postopka in manj napak. Pri skladih ESI so določene enotne smernice za sklade, poenostavljena računovodska pravila, bolj natančne zahteve za poročanje in večja uporaba digitalne tehnologije. Obzorje 2020 pa predstavlja poenostavitev na podlagi enotnih pravil za financiranje vseh raziskav in inovacij (European Commission, 2017j).

Največji del proračuna bo namenjen prvi kategoriji pametna in vključujoča rast, znotraj katere se izvaja tudi regionalna politika. Novost v trenutnem finančnem okvirju je oblikovanje kategorije regije v tranziciji, ki ji bo namenjenih približno 10 % sredstev naložb za rast in delovna mesta. V to kategorijo se uvrščajo regije, katerih BDP je med 75 % in 90 % povprečja EU. Regionalna politika v sklopu trenutnega finančnega okvirja tako določa tri kategorije regij: manj razvite regije, katerih BDP na prebivalca ne dosega 75 % povprečja EU (sem spada tudi Slovenija), regije v prehodu, katerih BDP na prebivalca se giblje med 75 % in 90 % povprečja EU, ter bolj razvite regije, katerih BDP na prebivalca presega 90 % povprečja EU. Prav tako se je v novem finančnem okvirju zmanjšalo število ciljev na dva. V finančni perspektivi 2007–2013 je namreč regionalna politika zasledovala tri cilje: konvergenco, regionalno konkurenčnost in zaposlovanje ter evropsko teritorialno sodelovanje. V trenutni finančni perspektivi pa sta prva dva cilja združena v enega, ki se zdaj imenuje naložbe za rast in delovna mesta, financiranje pa se bo izvajalo iz vseh treh skladov, KS, ESRR in ESS. Cilj evropskega teritorialnega sodelovanja bo financiran iz

ESRR, in sicer v višini 10,1 milijarde EUR (Evropska komisija, 2015, str. 15–19).

Kot v preteklih obdobjih morajo države članice za pridobitev sredstev pripraviti strateške načrte, znotraj trenutnega finančnega okvirja pa so te postopke poenostavili. Prednostne naloge regionalne politike sledijo ciljem strategije Evropa 2020. S tem namenom je bil vzpostavljen skupen strateški okvir, ki predstavlja strateško smernico za ESI. Vsaka država članica je na nacionalni ravni pripravila tudi skupen dokument za ESI, in sicer partnerski sporazum, ki nadomešča operativne programe. V teh pogodbah bodo določene zaveze na nacionalni in regionalni ravni, ki jih bodo partnerji določili, da bi dodeljena sredstva uporabili za uresničevanje strategije Evropa 2020. Pod skupno strategijo je bilo določenih enajst tematskih ciljev, ki se sicer lahko financirajo tudi z drugimi finančnimi instrumenti. Na ta način spodbujajo sinergije in usklajevanje med vsemi sredstvi, ki so na voljo na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni. Ti cilji določajo področja, kjer se lahko s pomočjo evropskih skladov ustvari največja dodana vrednost, hkrati pa so tudi merilo uspešnosti skladov (Evropska komisija, 2015, str. 16).

Slika 2: Enajst tematskih ciljev regionalne politike EU v finančni perspektivi 2014–2020

Vir: Evropska komisija, Regionalna politika, 2016a.

Predstavljenih enajst ciljev je v skladu s cilji strategije Evropa 2020 in podpirajo rast držav članic. Cilji strategije Evropa 2020 so pametna, trajnostna in vključujoča rast. Ti trije cilji so nato razčlenjeni na enajst tematskih ciljev, predstavljenih na zgornji sliki. Prvi štirje cilji spadajo pod cilj strategije Evropa 2020, pametna rast. Trajnostna rast zajema cilje od številke pet do sedem, vključujočo rast pa predstavljajo cilji od številke osem do enajst. Teh enajst ciljev predstavlja prednostne naloge regionalnih skladov, za katere je v obdobju 2014–2022

namenjenih približno 350 milijard EUR. Cilji pod številkami od ena do štiri predstavljajo prednostne naloge ESRR, čeprav ta financira projekte iz vseh enajstih ciljev. Cilji pod številkami od osem do enajst predstavljajo prednostne naloge ESS, sredstva pa namenja tudi projektom, ki spadajo pod cilje od ena do štiri. Kohezijski sklad financira projekte pod številkami štiri do sedem in enajst (Evropska komisija, 2016a).

Kohezijski sklad je še vedno namenjen regijam katerih BND na prebivalca znaša manj kot 90 % povprečja EU. Upravičenost do sredstev iz tega sklada je bila določena glede na povprečen BND na prebivalca v standardu kupne moči v obdobju 2008–2010. V obdobju 2014–2020 so do sredstev iz tega naslova upravičene naslednje države: Bolgarija, Ciper (ki sicer ne izpolnjuje pogoja glede BND-ja na prebivalca, vendar je upravičen do prehodne podpore), Češka, Estonija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška in Slovenija. V obdobju 2014–2020 je za cilje iz tega sklada namenjenih 63 milijard EUR sredstev. Država članica, ki je prejemnica največjega deleža EU sredstev iz kohezijskega sklada, je Poljska, za obdobje 2014–2020 ji je namreč namenjenih kar 23,2 milijard EUR. Med ostalimi državami članicami, ki so med največjimi prejemnicami so Romunija s 6,9, Češka s 6,3 in Madžarska s 6 milijardami EUR. Med najmanjšimi prejemnicami so manjše države, kot je Malta, ki ji je namenjenih 217 milijonov EUR, Ciper z 270 milijoni EUR in Slovenija, ki bo iz tega naslova pridobila 895 milijonov EUR (European Commission, 2017b).

ESRR je namenjen financiranju vseh tematskih ciljev regionalnih skladov, vendar pa prioritete sklada predstavljajo naslednja področja: raziskave in razvoj, konkurenčnost majhnih in srednjih podjetij ter nizkoogljično gospodarstvo. Za cilj raziskave in razvoj je v obdobju 2014–2020 namenjenih 61,5, konkurenčnosti 48,8 in nizkoogljičnemu gospodarstvu 46,6 milijard EUR. V sklopu ESRR se financira tudi cilj evropsko teritorialno sodelovanje. V obdobju 2014–2020 je za financiranje projektov iz tega sklada namenjenih 196 milijard EUR. Država članica, ki je največja prejemnica sredstev tega sklada je Poljska, ki ji je namenjenih 47,5 milijard EUR, sledijo ji Italija (z 32,7 milijardami EUR), Španija (27,6 milijard EUR), Francija (18,3 milijard EUR) in Nemčija (17,8 milijard EUR). Najmanj sredstev iz tega sklada bo namenjenih manjšim državam, in sicer Irski, Malti, Danski, Cipru in Luksemburgu, ki bo v tem obdobju prejel 48 milijona EUR (European Commission, 2017m).

ESS je namenjen podpiranju naložb v človeški kapital. Projekti pod okriljem tega skladi naj bi zagotovili boljše zaposlitvene možnosti in izobraževanje, pomoč mladim iskalcem zaposlitve ter boljše in bolj poštene zaposlitvene možnosti. Za te namene se v trenutnem finančnem okvirju namenja 83 milijard EUR. Največ EU sredstev bo namenjenih cilju vzdržna in kakovostna delovna mesta (27,5 milijard EUR) in poklicnemu izobraževanju. Podobno kot pri ESRR bodo do večjega deleža sredstev upravičene večje države članice. Največ sredstev bo v tem obdobju prejela Poljska, in sicer 12,9 milijard EUR, sledijo ji še Italija (10 milijard EUR), Nemčija (7,5 milijard EUR) in Portugalska (7,4 milijard EUR).

Najmanj sredstev bo namenjenih manjšim državam članicam in sicer Cipru (117 milijonov EUR), Malti (105 milijonov EUR) in Luksemburgu, ki bo prejel 20 milijonov EUR sredstev (European Commission, 2017n).

Poleg poenostavitve postopkov in večjega poudarka na rezultatih, trenutni finančni okvir uveljavlja tudi posebne predpogoje, ki morajo biti izpolnjeni pred dodelitvijo sredstev, začasno prekinitev financiranja za državo članico, ki ne izpolnjuje gospodarskih pravil EU in minimalni delež ESS in ESRR v sredstvih skladov na evropski ravni po posameznih državah članicah oziroma projektih (Evropska komisija, 2016a).

Finančni okvir 2014–2020 so institucije oblikovale in sprejemale v času krize, kar se odraža v rahlo nižjih mejah, določenih za izdatke. V tem času so uvedle spremembe, ki kljub temu omogočajo boljši in hitrejši napredek držav članic ob doseganju zastavljenih ciljev. Regionalna politika je v celoti usmerjena v doseganje ciljev strategije Evropa 2020, vse našteje spremembe pa so bile sprejete z istim namenom.

3 EVROPA 2020

Evropa 2020 je nova desetletna strategija Evropske unije za zaposlovanje in gospodarsko rast, ki stremi k razvoju na znanju temelječega in okolju prijaznega gospodarstva, trajnostni in vključujoči gospodarski rasti ter socialnemu napredku in visoki stopnji zaposlenosti. Je naslednica Lizbonske strategije, ki je predstavljala strategijo reform za obdobje 2000–2010.

Strategija Evropa 2020 določa tri cilje, ki naj bi jih EU dosegla v obdobju 2010–2020, in sicer pametno, trajnostno in vključujočo rast. Pametna rast predstavlja cilj razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah. Cilj trajnostna rast spodbuja bolj konkurenčno in zeleno gospodarstvo, vključujoča rast pa stremi k utrjevanju gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in teritorialno kohezijo (Evropska komisija, 2015, str. 16).

3.1 Lizbonska strategija

Lizbonsko strategijo so marca 2000 v Lizboni sprejeli voditelji vlad držav članic na vrhu Evropskega sveta. Desetletna strategija je imela zelo ambiciozen cilj, in sicer da bi EU do leta 2010 postala najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Ti cilji naj bi predstavljali odgovor na izzive, ki jih povzročajo globalizacija, staranje prebivalstva in hiter tehnološki napredek. Izkazalo se je, da EU sama ne more doseči ciljev, da je potrebno tesno sodelovanje med EU in državami članicami, saj so njihova gospodarstva med seboj močno povezana, in da imajo aktivnosti posameznih članic ali njihovo pomanjkanje močan vpliv na EU kot celoto (Evropska komisija, 2010b, str. 2).

Na polovici obdobja se je izkazalo, da strategija ne dosega zastavljenih ciljev zaradi preveč

kompleksne strukture upravljanja, nejasne razdelitve odgovornosti in aktivnosti, potrebnih za doseg teh ciljev, ter številnih in ohlapnih ciljev. Zato je Evropski svet leta 2005 sprejel reformo strategije, osredotočila pa se je na rast in nova delovna mesta, ki sta postala glavna cilja, s tem pa je dala dodaten pomen tudi regionalni politiki. Postavljena je bila tudi nova struktura upravljanja med EU in državami članicami, ki je temeljila na boljši koordinaciji in partnerstvu med njimi. Evropski svet je določil štiri bistvene prednostne naloge za uresničitev lizbonskih ciljev, in sicer vlaganje v znanje in inovacije, ustvarjanje več in boljših delovnih mest, zeleno gospodarstvo in bolj dinamično poslovno okolje. Z vstopom v EU se je tudi Slovenija zavezala k uresničevanju ciljev Lizbonske strategije in jih implementirala v svoj nacionalni razvoj. Na podlagi dokumenta Strategije razvoja Slovenije je pripravila nacionalni program reform in ga jeseni 2005 poslala Komisiji. Največ poudarka je bilo na reformah, ki prispevajo k večji konkurenčnosti in rasti gospodarstva ter večji zaposlenosti (Urad vlade Republike Slovenije za komuniciranje, 2017).

Kljub reformi pa so se napor za doseganje strateških ciljev izkazali kot nezadostni. Čeprav so bili učinki Lizbonske strategije na EU na splošno pozitivni, glavni cilji (tj. 70-odstotna stopnja zaposlenosti in vlaganje 3 % BDP-ja v raziskave in razvoj) niso bili doseženi. Poleg največje širitve Unije, ki se je zgodila v vmesnem obdobju, je imela velik vpliv na rezultate tudi finančna kriza (European Commission, 2017i). Aristovnik in Pungartnik (2010) sta ocenjevala stanje uresničevanja ciljev Lizbonske strategije in prišla do zaključka, da tako Slovenija kot EU zaostajata za določenimi cilji, posledice finančne krize pa so v tistem obdobju še vedno upočasnjevale razvoj in otežile doseganje ciljev Lizbonske strategije. Poudarila sta še, da bo treba prilagoditi obstoječe politike in instrumente ter graditi na novih politikah, s katerimi se bo EU bolje odzvala na nove izzive.

3.2 Nastanek strategije Evropa 2020

Evropska komisija je kot odgovor na Lizbonsko strategijo marca 2010 pripravila strategijo Evropa 2020, ki naj bi EU pomagala iz krize in jo pripravila za naslednje desetletje. Po pogajanjih je Evropski svet strategijo 17. junija 2010 tudi uradno potrdil, s čimer je postala osrednja usmeritev državam članicam za naslednje desetletje. Finančna kriza ob koncu prvega desetletja je upočasnila gospodarsko rast, državam članicam onemogočila doseganje zastavljenih ciljev, hkrati pa je razkrila strukturne pomanjkljivosti evropskega gospodarstva. Zato je poleg namena, da si EU opomore po gospodarski krizi, glavni cilj strategije Evropa 2020 graditi na pametni, trajnostni in vzdržni rasti. To pomeni, da bi do leta 2020 evropsko gospodarstvo temeljilo na znanju, inovacijah in zeleni energiji ter na ta način konkuriralo najuspešnejšim državam sveta. Hkrati bi na ta način zagotavljalo nova delovna mesta ter zmanjševalo revščino in socialno izključenost. Evropski svet je predlog komisije uradno in dokončno potrdil 17. junija 2010, skladno s tem pa je potrdil tudi nacionalne cilje in smernice (Evropska komisija, 2010a).

Evropska unija je glede na BDP v pariteti kupne moči v svetovnem merilu dosegla drugo

mesto. Največje svetovno gospodarstvo je Kitajska, katere BDP, merjen v paritetah kupne moči, po oceni Centralne obveščevalne službe (angl. *Central Intelligence Agency*) Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA) za leto 2016 znaša 21,29 bilijonov dolarjev. EU na tej lestvici zaseda drugo mesto z 19,97 bilijoni dolarjev, ZDA pa so z 18,57 bilijoni dolarjev na tretjem mestu. Te tri države predstavljajo največje gospodarske sile na svetu, saj seštevek njihovih BDP-jev znaša skoraj polovico svetovnega BDP-ja. Če želi Evropa ostati pri vrhu, mora poskrbeti za večjo konkurenčnost svojega gospodarstva. Največje evropsko gospodarstvo na lestvici je nemško s 3,98 bilijoni dolarjev BDP-ja, v svetovnem merilu pa zaseda šesto mesto za Indijo in Japonsko (Central Intelligence Agency, 2017). Navedeni podatki jasno kažejo, da je Evropa na vrhu najuspešnejših gospodarstev, vendar jo čaka še veliko dela, če želi ta status ohraniti tudi v prihodnosti. Hkrati je razvidno tudi, kako pomemben je skupen evropski trg in izvajanje strategij, kot je Evropa 2020. To se, glede na podatke iz World Factbook-a, kaže že v dejstvu, da je Nemčija kot najmočnejše evropsko gospodarstvo na vrhu lestvice, a njen BDP znaša le 20 % BDP-ja EU. Ob vzponu neevropskih idej je širjenje zavesti o pomembnosti skupnega evropskega trga še toliko bolj ključno.

Kljub ekspanzivni denarni politiki pa svetovna gospodarska rast upada, in sicer iz 4,4 % leta 2010 na 2,5 % leta 2015. Na tej ravni naj bi se gibal tudi v prihodnje, do leta 2018, ko je napovedana stopnja rasti 2,4 %. Gospodarska rast na ravni Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development* – OECD) je še nižja; leta 2018 naj bi znašala 1,7 %. Upad rasti je posledica predvsem nizkih obrestnih mer in padca produktivnosti. Kljub temu pa so napovedi za nekatere države bolj pozitivne, na primer za ZDA se v letih od 2016 do 2018 napoveduje pozitiven trend rasti, ki naj bi leta 2018 znašala 2,1 % (Economist Intelligence Unit, 2017). Ne glede na trend rasti pa je gospodarska rast omejena predvsem zaradi dolgoročnih trendov, s katerimi se soočajo številne razvite države: z upočasnjeno rastjo produktivnosti, večanjem dohodkovne neenakosti in s staranjem prebivalstva. Če Evropa želi ohraniti socialni gospodarski model, hkrati pa povečati gospodarsko rast, mora najti dolgoročne rešitve. S strategijo Evropa 2020 želi EU doseči prav to: zagotoviti rast, ki bo imela trdne temelje in bo usmerjena k znanju, inovacijam in tehnološkemu napredku, zagotavljala visoko stopnjo zaposlenosti ter posledično zmanjševala razlike tako med državami kot prebivalstvom.

Ravno iz teh razlogov si je EU v prihodnosti s strategijo Evropa 2020 zadala glavne prednostne naloge oziroma cilje, ki so usmerjeni v pametno, trajnostno in vključujočo rast. Za lažje spremljanje napredka so bili določeni konkretni cilji in kazalniki, na podlagi katerih se bo merila uspešnost tako posameznih držav članic kot EU kot celote. Pet krovnih ciljev, ki naj bi bili uresničeni do konca leta 2020, je bilo določenih na področjih zaposlovanja, raziskav in razvoja, podnebja in energije, izobraževanja, socialne vključenosti ter zmanjševanja revščine. Cilji so med seboj povezani in usmerjeni v večjo konkurenčnost evropskega gospodarstva ob zagotavljanju socialne kohezije. V sklopu prioritetenih področij pametne, trajnostne in vključujoče rasti so bili cilji določeni tako, da so oprijemljivi in jasni

ter da se z njimi lahko meri napredek tako posameznih držav članic kot tudi celotne EU. Cilje spremljajo med evropskim semestrom, ki je letni cikel usklajevanja skupne ekonomske politike. Komisija analizira načrte držav članic za proračunske, makroekonomske in strukturne reforme ter državam izda priporočila (European Commission, 2017o). Poleg spremljanja napredka držav članic Komisija pripravlja tudi letna poročila o gospodarski rasti. Evropski svet na podlagi teh poročil potrjuje priporočila in pripravlja letno skupno oceno napredka EU. Evropski svet je prav tako odgovoren za vodenje strategije in pregled nad politikami. Za spremljanje napredka pri doseganju ciljev strategije so bili določeni tudi kazalniki, ki bodo strukturirani na ta način, da bodo omogočili merjenje napredka držav članic pri doseganju ciljev. Te kazalnike spremlja in zbira Eurostat znotraj letnega monitoringa. Poleg specifičnih kazalnikov pa Eurostat spremlja tudi splošno gospodarsko uspešnost EU. Za vse kazalnike bodo določene tudi ciljne vrednosti v skladu s cilji politike, kar je napredek v primerjavi z Lizbonsko strategijo, ki je določila ciljne vrednosti le za redke primere (European Commission, 2017h). Ker se države po razvitosti med seboj razlikujejo, so poleg vrednosti za celotno Unijo (EU-28) določili tudi vrednosti po posameznih državah članicah. Veliko poudarka pri strategiji Evropa 2020 je tudi v mednarodni primerjavi EU z ostalimi državami, zaradi česar Eurostat zbira nekatere podatke tudi za druge države sveta, ki so primerljive z EU.

Poleg prioritetnih nalog in ciljev je Komisija določila tudi vodilne pobude, s katerimi bo državam članicam omogočila napredek pri doseganju ciljev. Zajemajo tista tematska področja, ki so za rast EU najpomembnejša in na podlagi katerih so bili določeni tudi cilji. Vodilne pobude izhajajo iz prednostnih nalog in so zavezujoče za vse države članice (Evropska komisija, 2010a):

- **Unija inovacij** je vodilna pobuda, ki spodbuja raziskave, razvoj in inovacije ter želi na ta način ustvariti rast in nova delovna mesta. Med drugim stremi k izboljšanju pogojev in dostopa do financiranja za raziskave in inovacije, spodbujanju inovativnih zamisli na različnih področjih, predvsem na področju okolja in gospodarstva, ter k vzpostavitvi evropskega raziskovalnega prostora.
- **Mladi in mobilnost** je pobuda z naslednjimi cilji: povečati uspešnosti izobraževalnih institucij v svetovnem merilu in kakovost izobraževanja, okrepiti programe mobilnosti (kot so Erasmus, Erasmus Mundus in ostali) ter mladim olajšati vstop na trg dela.
- **Enotni digitalni trg** namerava razširiti dostop do širokopasovnih in hitrejših internetnih povezav, odpreti priložnosti na digitalnem področju tako za posameznike kot za podjetja ter okrepiti položaj EU kot vodilne sile digitalnega gospodarstva.
- **Evropa, gospodarna z viri** je pobuda, ki prispeva k prehodu v nizkoogljično gospodarstvo, spodbuja energetske učinkovitost ter stremi k zmanjšanju emisij CO₂-ja in povečanju uporabe obnovljivih virov energije.
- **Industrijska politika za dobo globalizacije** je pobuda, namenjena izboljšanju poslovnega okolja, zlasti za MSP, spodbujanju podjetništva ter oblikovanju najboljših pogojev za konkurenčno in zeleno industrijo.

- **Program za nova znanja in spretnosti in nova delovna mesta** je pobuda, katere cilj je zmanjšati število brezposelnih in povečati produktivnost delovne sile. To namerava doseči s prilagoditvijo zakonodaje in posodobitvijo trgov dela na način, da bodo ljudje pridobivali nova znanja in veščine ter bili bolj prilagodljivi za spremembe na trgu dela.
- **Evropska platforma za boj proti revščini** je pobuda za zagotovitev socialne in teritorialne kohezije. Oblikovanje programov in izmenjava dobrih praks med državami članicami so le nekatere izmed aktivnosti, namenjenih zmanjševanju števila ljudi, ki se spopadajo z revščino in socialno izključenostjo.

Da bi EU dosegla zastavljene cilje, so bile poleg navedenih vodilnih pobud ustrezno oblikovane tudi druge aktivnosti in politike. K večji rasti gospodarstva EU tako prispevajo vse aktivnosti kot na primer enotni trg, proračun EU, katerega izdatki so bili ustrezno oblikovani in namenjeni doseganju prioritarnih ciljev strategije Evropa 2020, in evropska zunanja trgovina, ki spodbuja tesnejše sodelovanje z drugimi državami (European Commission, 2014). Povezave med prednostnimi nalogami, kazalniki in pobudami so prikazane v tabeli spodaj.

Tabela 6: Povezave med prednostnimi nalogami, vodilnimi pobudami in kazalniki strategije Evropa 2020

Prednostne naloge	Vodilne pobude	Kazalniki
Pametna rast	• Unija inovacij • Mladi in mobilnost • Evropski program za digitalne tehnologije	• 3 % BDP EU za naložbe v raziskave in razvoj • Manj kot 10 % mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje • Vsaj 40 % oseb med 30. in 34. letom z visokošolsko izobrazbo
Trajnostna rast	• Evropa, gospodarna z viri • Industrijska politika za dobo globalizacije	• Za 20 % manj izpustov toplogrednih plinov (ali celo za 30 % pod ugodnimi pogoji) kot leta 1990 • 20 % energije iz obnovljivih virov • 20 % večja energetska učinkovitost
Vključujoča rast	• Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta • Evropska platforma za boj proti revščini	• 75-odstotna zaposlenost aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let • Vsaj 20 milijonov manj revnih in socialno izključenih prebivalcev

Vir: Eurostat, Europe 2020 indicators – background, 2017b; Evropska komisija, Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, 2010a, str. 32.

Pasimeni (2015) v svojem članku preučuje, kateri so glavni dejavniki, ki vplivajo na uspešnost držav članic pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020, in ugotavlja, da imajo institucije odločilno vlogo pri interpretaciji uspešnosti posameznih držav. Ker so določene politike v pristojnosti držav, imajo nacionalne politike velik vpliv na uspešnost strategije in

doseganja ciljev na evropski ravni. To pa vodi k regionalni politiki, ki pravzaprav zagotavlja potreben naložbeni okvir za uresničitev dogovorjenih ciljev strategije.

3.3 Vloga regionalne politike v strategiji Evropa 2020

Regionalna politika je ključni mehanizem za doseganje ciljev strategije Evropa 2020. Regionalna politika EU se zato v novem finančnem okviru imenuje tudi naložbena politika, saj podpira ustvarjanje novih delovnih mest, konkurenčnost in gospodarsko rast ter izboljšanje kakovosti življenja in trajnostnega razvoja. Vse te naložbe podpirajo izvajanje strategije Evropa 2020 (Evropska komisija, 2016a). S strategijo so za zaposlovanje, inovacije, izobraževanje, socialno vključenost ter podnebje in energijo določili pet konkretnih ciljev, ki jih EU želi doseči do leta 2020. Vsaka država članica je na teh področjih sprejela svoje nacionalne cilje. Da bi države dosegle te cilje in obravnavale različne razvojne potrebe svojih regij, je bilo za regionalno politiko za obdobje 2014–2020 rezerviranih približno 350 milijard EUR, kar je skoraj tretjina celotnega proračuna EU. Naložbe v raziskave, inovacije in človeški kapital, ki spodbujajo doseganje ciljev strategije, so hkrati tudi ključnega pomena za razvoj regij, ki imajo različne danosti in zmogljivosti. Ker so si regije med seboj precej različne tako v razvoju kot standardu, je izvajanje politik za doseg ciljev v rokah nacionalnih oziroma regionalnih oblasti (European Commission, 2011). Vendar to ni nujno le slabost, saj ravno raznolikost regij pomeni, da bodo morale oblikovati drugačne in prilagojene politike ter s specializacijo vodile do več različnih inovacij in na ta način uresničile cilj rasti. Ta princip delovanja hkrati pritiska na nacionalne in regionalne oblasti, da sprejmejo prave politike, prilagojene potrebam posamezne regije in na ta način izkoristijo svoje prednosti ter se soočijo s slabostmi. Tako bodo regije lažje dosegale svoje cilje, kar pomeni uresničevanje nacionalnih ciljev in s tem posledično tudi ciljev EU kot celote.

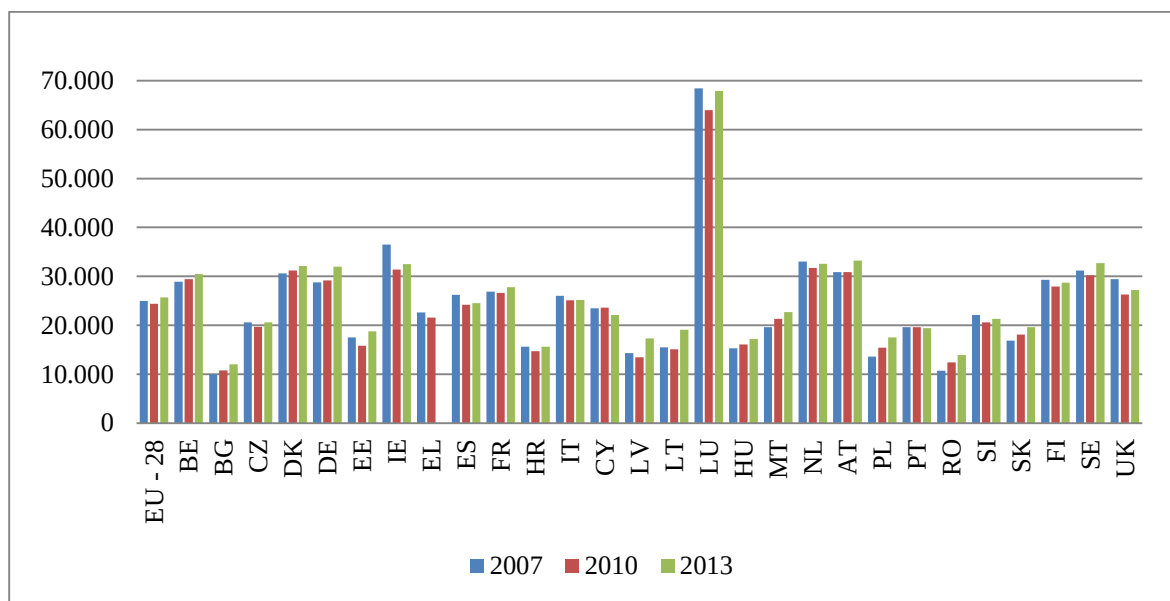
3.4 Razlike v razvitosti držav članic

Med državami članicami so razlike v bogastvu precejšnje. Razlike so sicer obstajale že od začetka, vendar so se med prvimi petnajstimi članicami do 80. let precej zmanjšale. Italija, Španija, Portugalska in Grčija sicer še vedno zaostajajo za drugimi, finančna kriza leta 2008 pa je te razlike še poglobila. Medtem ko je razlika med tedanjimi članicami znašala okoli 30 %, je ta s priključitvijo novih držav članic v letih 2004 in 2007 narasla na 60 % (Molle, 2006, str. 295).

Kot merilo uspešnosti posameznega gospodarstva je v mednarodnem merilu najpogosteje uporabljen kazalnik BDP. Če upoštevamo še razlike v cenah in življenjski standard posamezne države, se uporablja BDP, izražen v standardih kupne moči. Ker se države članice EU med seboj precej razlikujejo tudi po velikosti, sem za primerjavo razvitosti posamezne države uporabila kazalnik BDP na prebivalca v standardih kupne moči (v nadaljevanju SKM). Slika 3 ponazarja razlike v razvitosti po posameznih državah članicah

v treh letih: 2007, 2010 in 2013.

Slika 3: BDP na prebivalca, izražen v SKM po letih

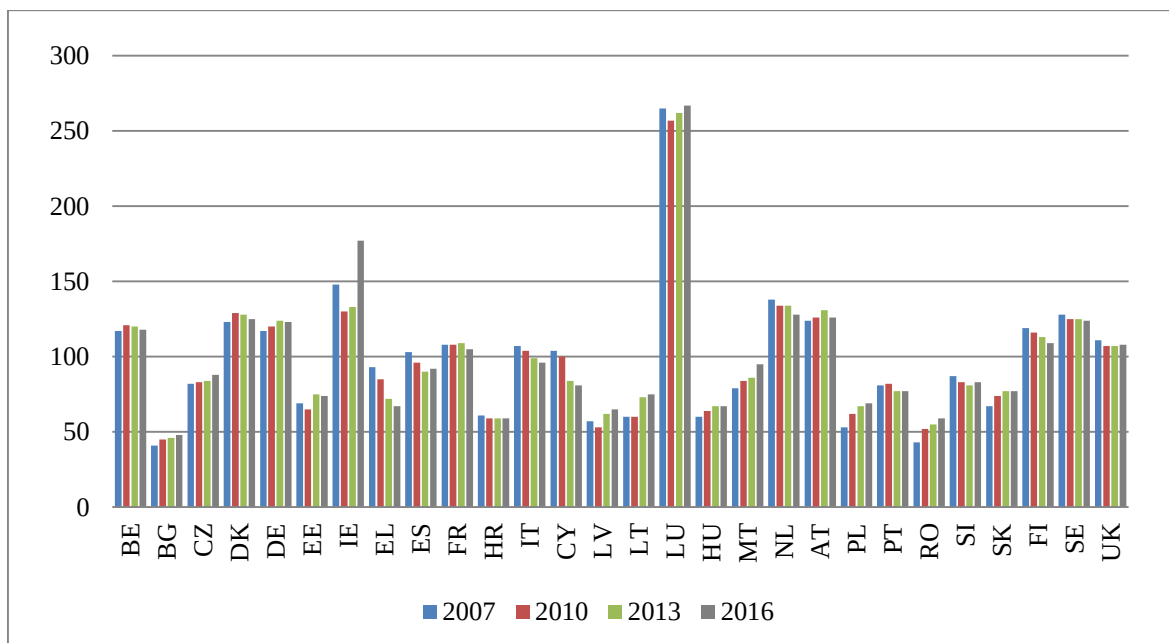
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Kot je razvidno iz slike 3, se BDP na prebivalca, izražen v standardih kupne moči, med državami precej razlikuje. Podatki so predstavljeni za EU-28, kljub temu, da v obdobju, za katerega so predstavljeni podatki, Hrvaška še ni bila pridružena država članica. Prav tako podatki za leta 2014, 2015 in 2016 še niso na voljo, zato sem analizirala podatke za leto 2013, torej zadnje leto, za katero so podatki še dostopni. BDP za EU-28 je leta 2013 znašal 25.700 EUR, kar glede na leto 2007 predstavlja 2,8-odstotno rast. BDP za EU-15 je leta 2013 le rahlo višji od povprečja EU-28 in znaša 28.000. Luksemburg je država, ki ima najvišji BDP na prebivalca, in sicer je ta leta 2013 znašal 67.900 EUR, kar predstavlja 2,6-kratnik povprečja EU-27. Druga po višini BDP-ja na prebivalca v EU-28 je Avstrija s 33.200 EUR, kar predstavlja 49 % BDP-ja Luksemburga. Leta 2013 ji sledijo še zahodne in skandinavske države, to so Švedska, Nizozemska, Irska, Danska in Nemčija. Država z najnižjim BDP-jem na prebivalca leta 2013 je Bolgarija (12.000 EUR), sledita ji Romunija (13.900 EUR) in Hrvaška (15.600 EUR). Slovenija je z 21.300 EUR BDP-ja na prebivalca v SKM v spodnji polovici držav in pod povprečjem EU-28, predvsem zaradi počasnega gospodarskega okrevanja po finančni krizi. Primerjave med leti kažejo razlike v BDP-ju pred krizo leta 2007, leta 2010, ko je bilo posledice svetovne finančne in gospodarske krize v večini držav še močno občutiti, in leta 2013, ko se je rast gospodarstva nadaljevala. Po podatkih iz slike 2 je BDP na prebivalca v SKM-ju za EU-28 leta 2009 padel za 6 % glede na leto 2008. Leta 2013 se je BDP EU-28 glede na 2009 povečal za 9,4 % in je znašal 25.700 EUR.

Pogosto države članice glede na uspešnost primerjamo tudi po odstotku od povprečja EU-

28. Ta kazalnik je uporabljen tudi pri razdelitvi regionalnih skladov med države članice in določanju kategorij razvitosti regij. Na sliki 4 je za posamezne države članice predstavljen BDP na prebivalca v SKM kot odstotek povprečja EU-28.

Slika 4: BDP na prebivalca v SKM kot odstotek povprečja EU-28 (EU-28=100 %) po letih

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

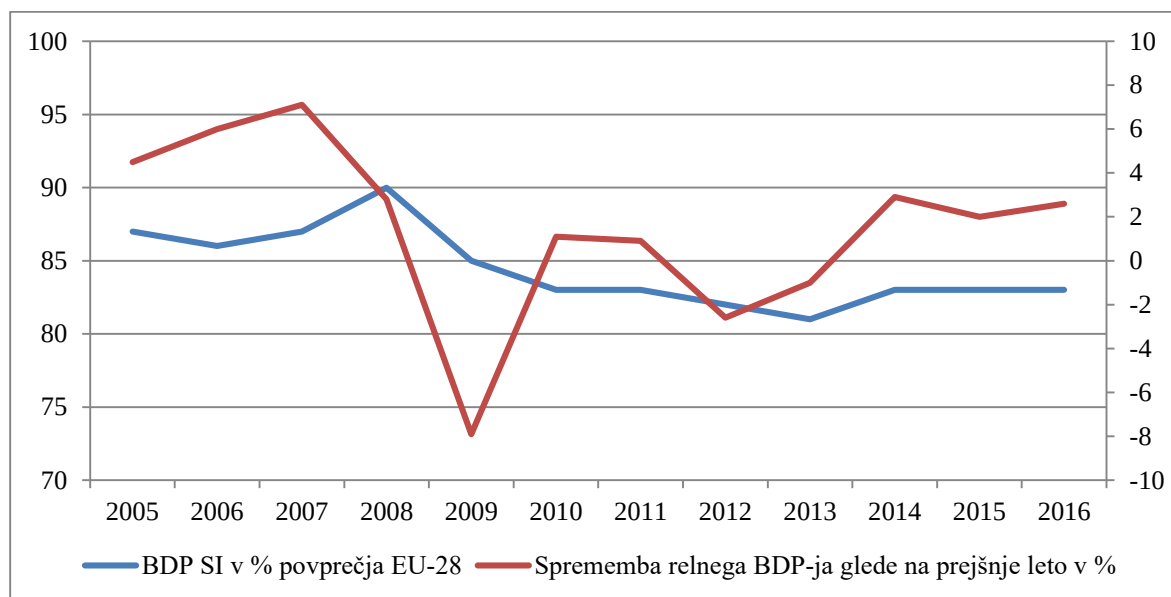
Podobno razmerje razvitosti držav kot na sliki 3 kaže tudi slika 4, ki prikazuje BDP na prebivalca v SKM-ju kot odstotek povprečja EU-28. Luksemburg je visoko nad povprečjem EU-28 in znaša kar 167 % povprečja EU-28. Eden izmed razlogov za tako visoko odstopanje od povprečja EU je tudi v tem, da je v Luksemburgu zaposlenih veliko ljudi, ki so državljani drugih držav članic in prispevajo k BDP-ju države, hkrati pa se njihovo število ne odraža v številu prebivalcev (European Commission, 2017g). Luksemburgu glede na povprečje sledi Irska s 77 %, ki je hkrati tudi država, ki je dosegla največji napredek od leta 2007, in sicer za 29 odstotnih točk. Sledijo ji še Nizozemska, Avstrija, Danska, Švedska in Nemčija, vse z nad 20 % povprečja EU-28 leta 2016.

Država z najnižjim BDP-jem glede na povprečje EU-28 je Bolgarija, ki je tudi edina, katere BDP znaša manj kot 50 % povprečja. Nizka stopnja tujih investicij, visoka zadolženost privatnega sektorja in visoka stopnja brezposelnosti so le nekateri izmed razlogov za nizko rast. Tudi potencial za rast je precej nizek: rast produktivnosti zavirajo kompleksne administrativne ovire, visoki stroški za podjetja, nizka energetska učinkovitost ter slaba infrastruktura cestnega in železniškega prometa. Gospodarstvo si po finančni in gospodarski krizi ni opomoglo in v primerjavi z ostalimi državami dosega nizke stopnje rasti. Glavna sila rasti BDP-ja so investicije države v povezavi s črpanjem sredstev EU (European Commission, 2015). Ostale države, ki so precej pod povprečjem, so še Romunija in Hrvaška

(BDP obeh je 40 % nižji od povprečja EU-28,) v spodnji četrtini pa še Latvija, Madžarska, Grčija in Poljska (vse 30 % pod povprečjem EU). Glede na povprečje BDP-ja EU-28 je v opazovanem obdobju najbolj nazadovala Grčija, in sicer se je njen BDP znižal iz 93 % leta 2007, ko je bila zelo blizu povprečja, na 67 % leta 2016. Čeprav glede na povprečje niso na dnu seznama, pa so Ciper, Španija in Italija od leta 2007 do 2016 nazadovali, saj so bile leta 2007 vse nad povprečjem, leta 2016 pa je bil njihov BDP pod povprečjem EU.

Slovenija seje glede na povprečje nahaja v spodnji polovici držav. Njen BDP na prebivalca je leta 2016 znašal 83 % EU povprečja EU. Pregled gibanja BDP-ja na prebivalca, v odvisnosti od povprečja EU, je za obdobje od leta 2005, kmalu za tem, ko je Slovenija postala članica EU, pa vse do leta 2016, prikazan na sliki 5.

Slika 5: BDP na prebivalca v SKM Slovenije kot odstotek povprečja EU-28 (EU-28=100) v obdobju med letoma 2005 in 2016

Vir: Economist Intelligence unit, 2017; Eurostat, Data, 2017.

Slovenija je bila ena uspešnejših novih držav članic ob vstopu leta 2004, v obdobju po vstopu se je gospodarska rast še nadaljevala. Leta 2008 je BDP na prebivalca znašal 90 % povprečja EU. Finančna in gospodarska kriza pa je negativno vplivala na gospodarstvo in po padcu rasti leta 2009 se je ta nadaljeval vse do 2013, ko se je spet začela približevati povprečju EU. Napovedi za Slovenijo so za prihodnja leta pozitivne: rast BDP-ja ter zmanjšanje stopnje brezposelnih in javne zadolženosti. Za Slovenijo napovedana povprečna stopnja rasti realnega BDP-ja med leti 2017 in 2020 znaša 2,3 %. Javnofinančni dolg naj bi po napovedih Economist Intelligence Unit padel iz 83,5 % leta 2015 na 74,8 % leta 2020, stopnja brezposelnosti pa naj bi se znižala iz 12,3 leta 2015 na 6,7 % leta 2021 (Economist Intelligence Unit, 2017).

Slovenski BDP na prebivalca je leta 2015 znašal 83 % povprečja EU-28. Po začetku mednarodne finančne krize in ostre upočasnitve svetovne gospodarske rasti v drugi polovici leta 2008 je bilo slovensko gospodarstvo močno prizadeto s padcem BDP-ja za 7,9 % leta 2009 in z zelo šibko oziroma negativno ekonomsko rastjo med letoma 2010 in 2013. Realna rast BDP-ja leta 2013 je znašala -1,0 %. Leta 2014 se je rast BDP-ja povečala na 2,9 %, predvsem kot posledica rasti izvoza. Naraščajoča zasebna potrošnja, nizke cene energije in izboljšanje razmer na trgu dela so pripomogli k nadaljnji stabilni rasti gospodarstva, ki je od leta 2014 ostala nad 2 %. Zasebna potrošnja je leta 2014 zrasla za 2,0 %, leta 2015 pa za 0,5 %. Rast se je zopet povzpela na 2,6 % leta 2016, predvsem kot posledica izboljšanja razmer na trgu dela. Tako za realni BDP kot za zasebno potrošnjo se pričakujejo zdrave stopnje rasti do leta 2021 (za obe je predvidena povprečna letna rast 2,3 % med letoma 2017 in 2020), rast pa naj bi tudi v naslednjih letih poganjala zasebna potrošnja in neto izvoz. Rast tujih naložb je bila v zadnjih letih skromna, razen v zadnjih dveh letih, ko je mogoče opaziti porast neposrednih tujih naložb. Prav tako je zaznati znižanje tveganosti privatnih investicij, ki kažejo znake izboljšanja. Investicije v infrastrukturne projekte, sofinancirane s strani EU, pa so prav tako pripomogle k večji rasti. Proračunski primanjkljaj je dosegel vrhunec leta 2013, ko je zaradi stroškov, povezanih z reševanjem bank, dosegel 15 %. Leta 2015 je znašal 2,7 %, do leta 2020 pa naj bi postopoma padel na 1,3 % BDP-ja. Javni dolg je leta 2013 dosegel 70,8 % BDP-ja, medtem ko je leto prej znašal 53,8 % BDP-ja in naraščal vse do leta 2015, ko je znašal 83,5 %. Trend se je v 2016 obrnil navzdol in do 2020 naj bi se zmanjšal na 74,8 %, kar pa je še vedno visoko nad ravno pred krizo. Povprečna inflacija v Sloveniji je leta 2014 padla iz 1,9 % na 0,4 %. Sledili sta dve leti negativne rasti, leta 2015 je znašala -0,7 %, leta 2016 pa -0,2 %. V obdobju med letoma 2017 in 2020 se pričakuje dvig inflacije, in sicer na 1,9 % v letih 2017 in 2020. Povprečna obrestna mera za posojila je leta 2016 nadaljevala padec in pristala na 2,8 %. V obdobju med letoma 2017 in 2021 se pričakuje vztrajen dvig obrestnih mer za posojila, do predvidoma 3,6 % leta 2020 (Economist Intelligence Unit, 2017).

Kljub pozitivnim napovedim pa se Slovenija še vedno sooča z makroekonomskim neravnovesjem. Stabilizacija bančnega sektorja, obseg potrebnega prestrukturiranja v realnem sektorju in potencialno poslabšanje finančnega položaja kljub naporom za izboljšanje predstavljajo velik vir tveganja za upočasnitev ekonomske rasti v državi. Podobno tudi administrativne in birokratske zahteve ter neučinkovita javna uprava še vedno predstavljajo oviro pri napredku poslovnega okolja (Evropska komisija, 2017b). Zaradi izvozno orientiranega gospodarstva je pomembno tudi tveganje padca eksterne potrošnje kot posledica na primer Brexita ali splošnega poslabšanja v stanju globalnega trga zaradi protekcionističnih tendenc trenutne vlade ZDA. Da bi Slovenija do leta 2020 dosegla cilje strategije Evropa 2020, je v 2016 Svet EU izdal priporočilo za odpravo makroekonomskih neravnovesij in izboljšanje poslovnega okolja. Priporočila se nanašajo predvsem na povečanje učinkovitosti administrativnega upravljanja, izboljšanje fiskalne situacije in trga dela, sprejetje zdravstvene in pokojninske reforme ter implementiranje nadaljnjih ukrepov na področju vzdržnosti bančnega sistema (Evropska komisija, 2017d, str. 8).

Mnoge študije regionalnih skladov so čez leta pokazale, da se razlike med državami zmanjšujejo, medtem ko se razlike v razvitosti regij znotraj držav povečujejo. Ravno zgornje slike jasno pokažejo, da je za zmanjšanje razlik med državami članicami treba vložiti še veliko dela, hkrati pa sta pri reševanju tega problema razvidni tudi vloga in pomembnost same regionalne politike.

4 CILJI STRATEGIJE EVROPA 2020 IN PRIMERJAVA SLOVENIJE Z EU-28

Komisija je postavila pet krovnih ciljev EU za leto 2020, k izpolnjevanju katerih so se države članice zavezale in jih preoblikovale v nacionalne cilje. Cilji se nanašajo na zaposlovanje, raziskave in inovacije, podnebne spremembe in energijo, izobraževanje ter boj proti revščini. Cilji so merljivi, kar pomeni, da omogočajo pregled uspešnosti tako posameznih držav članic kot tudi EU kot celote. Cilji so jasno določeni in državam članicam določajo usmeritve, na podlagi katerih bodo izvajale ukrepe, da bi te cilje dosegle. Opredeljujejo torej pričakovane dosežke EU do leta 2020 na področjih, ki naj bi bila najpomembnejša. Za vsak cilj je določen eden ali več kazalnikov, ki omogočajo merljivost in primerjavo podatkov. Za spremljanje napredka pri doseganju vseh petih ciljev je Eurostat določil osem kazalnikov (European Commission, 2017a).

Vrednosti po posameznih kazalnikih na ravni EU so bile postavljene tako, da odražajo raznolikosti razmer v državah članicah, države pa so določile nacionalne vrednosti oziroma cilje, ki jih je potrdil Evropski svet. Postavljene so tako, da so dosegljive vsem državam članicam, ne glede na njihov gospodarski razvoj in življenjski standard. Nacionalne ciljne vrednosti se zato pri vsakem kazalniku precej razlikujejo, saj odražajo tako preteklo stanje v posamezni državi, kot tudi ostale dejavnike, ki imajo vpliv na izboljšanje teh kazalnikov. Velika Britanija ni sprejela nacionalnih ciljnih vrednosti za posamezne kazalnike, razen že obstoječih ciljev na področju podnebnih sprememb in energetske trajnosti. Vlada Velike Britanije sicer podpira cilje strategije Evropa 2020, vendar zavzema stališče, da ne bo določila nacionalnih ciljnih vrednosti, kot orodja za spremljanje uspešnosti, pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020 (European Commission, 2017l, str. 32). Cilji so med seboj tudi povezani, saj na primer, višja raven izobrazbe povečuje možnosti za zaposlitev in zmanjšuje možnost tveganja revščine. Raziskave in razvoj vodijo v večjo konkurenčnost podjetij ter odpirajo nova delovna mesta. Doseganje teh ciljev omogoča boljši gospodarski razvoj in rast vseh držav članic, s čimer naj bi se zmanjšale tudi razlike med njimi, hkrati pa bi se izboljšal življenjski standard prebivalcev EU. Cilji in kazalniki, ter njihove vrednosti tako za EU, kot tudi za Slovenijo so prikazani v tabeli 7.

Tabela 7: Cilji in kazalniki strategije Evropa 2020 ter vrednosti po posameznih kazalnikih leta 2015 za EU in Slovenijo

Cilj	Kazalnik	Vrednost leta 2015 za EU-28	Vrednost leta 2015 za SLO
Zaposlovanje	Povečanje stopnje zaposlenosti aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let na najmanj 75 % (v %)	70,1	69,1
Raziskave in razvoj	Povečanje naložb v raziskave in razvoj na 3 % BDP EU (v %)	2,0	2,2
Podnebne spremembe in energetska trajnost	Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 20 % (ali celo za 30 % pod ugodnimi pogoji) v primerjavi z letom 1990 (indeks 1990=100)	77,9	90,7
	Povečanje porabe energije iz obnovljivih virov za 20 % (v%)	16,7	22,0
	Povečanje energetske učinkovitosti za 20 % (indeks 2005=100)	90,8	95,7
Izobraževanje	Zmanjšanje odstotka mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje na manj kot 10 % (v %)	11,0	5,0
	Povečanje oseb med 30. in 34. letom z visokošolsko izobrazbo na vsaj 40 % (v %)	38,7	43,4
Boj proti revščini in socialni izključenosti	Zmanjšanje števila revnih in socialno izključenih prebivalcev za 20 milijonov ljudi oziroma za 25 % prebivalcev glede na leto 2008	Povečanje za 1,7 milijona ljudi ¹	Povečanje za 24 tisoč ljudi

Vir: Eurostat, Europe 2020 headline indicators, 2017c.

V naslednjih poglavjih so predstavljeni cilji in kazalniki strategije Evropa 2020. Prikazani in opisani so podatki za posamezne države članice in za EU-28 leta 2015 ter napredek držav od sprejetja strategije leta 2010 do leta 2015, za katero so dosegljivi vsi podatki. Prikazani so tudi podatki po posameznih kazalnikih za Slovenijo med letoma 2005 in 2015 ter primerjava z EU-28.

4.1 Analiza cilja - zaposlovanje

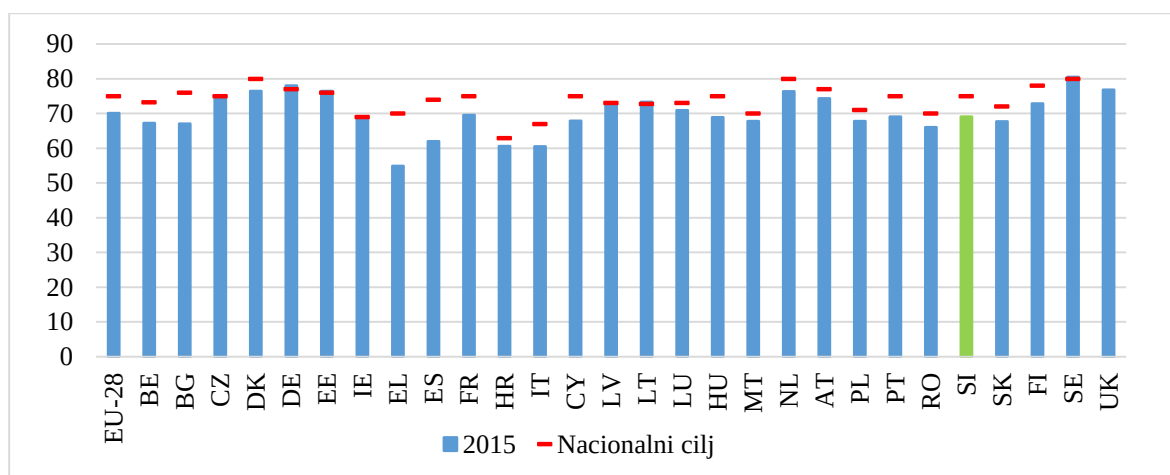
Stopnja zaposlenosti se uporablja kot eden ključnih kazalnikov uspešnosti gospodarstva in stanja trga dela ter je močno povezana z gospodarsko rastjo. Zaposlenost namreč prispeva k večji zasebni potrošnji, zmanjšuje revščino in socialne razlike ter izboljšuje kakovost življenja prebivalstva. Na trgu dela se tako evropsko kot ostala razvita gospodarstva soočajo z mnogimi izzivi. Eno izmed njih je zagotovo staranje prebivalstva in posledične spremembe

¹ Podatek je predstavljen za EU-27

v demografski strukturi. Na evropsko gospodarstvo ima staranje prebivalstva še posebno velik vpliv zaradi značilnega socialnega modela in visokega življenjskega standarda. Za vzdrževanje obstoječega socialnega pokojninskega sistema je visoka stopnja zaposlenosti nujen predpogoj. Mnoge države članice se že soočajo s tovrstnimi težavami – med njimi je tudi Slovenija, ki mora po priporočilih Komisije in Sveta do konca leta 2017 sprejeti pokojninsko reformo. V sklopu strategije Evropa 2020 je bil določen kazalnik na področju zaposlovanja, in sicer povečanje stopnje zaposlenosti prebivalstva med 20. in 64. letom starosti na vsaj 75 % do leta 2020. V sklopu tega kazalnika se predvideva tudi večja angažiranost žensk in starejših delavcev ter učinkovitejše vključevanje migrantov v delovno silo (Evropska komisija, 2010a).

Nacionalni cilji za stopnjo zaposlenosti se med seboj razlikujejo. Nacionalni cilj za Hrvaško je najnižji in znaša 62,9 %, najvišjega pa je določila Švedska, več kot 80 %. Razlog za taka odstopanja je predvsem v historičnih podatkih. Švedska ima že od leta 2007 najvišjo stopnjo zaposlenosti v EU, Hrvaška pa je bila po stopnji zaposlenosti med leti 2011 in 2014 druga po najnižji stopnji brezposelnosti, nižjo je imela le Grčija (Eurostat, 2017a). Pri nacionalnih ciljih je treba omeniti, da povprečje vseh nacionalnih ciljev ne dosega meje EU, ki znaša 75 % ampak je eno odstotno točko nižje in znaša 74 % (Eurostat, 2017d). Stopnje zaposlenosti in nacionalni cilji po državah članicah so za leto 2015 prikazani na sliki 6.

Slika 6: Stopnja zaposlenosti (v %) leta 2015 in nacionalni cilji po državah članicah in EU-28

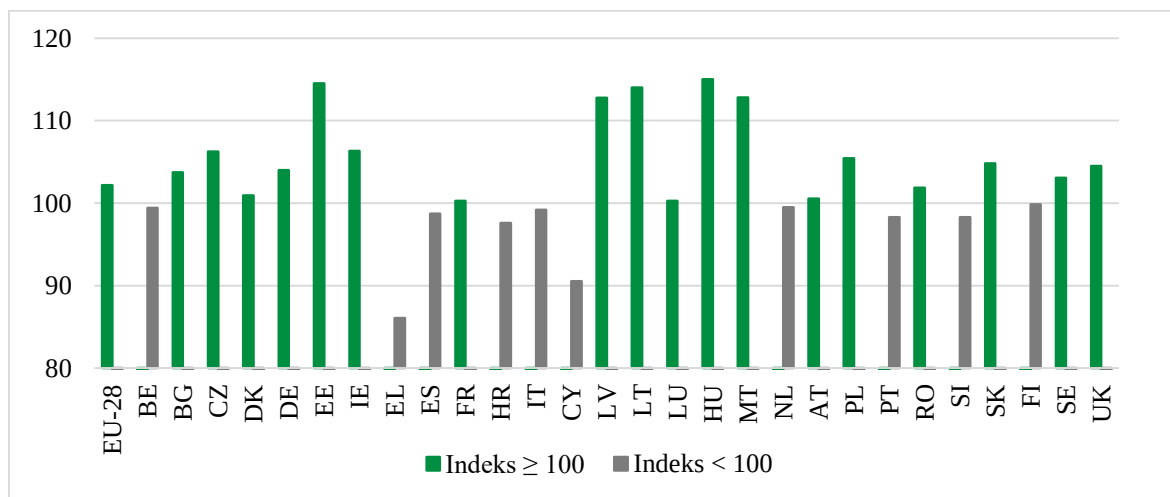
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Država z najnižjo stopnjo zaposlenosti je Grčija; stopnja zaposlenosti je leta 2015 znašala 54,9 %, vendar je za 1,6 odstotne točke višja glede na leto prej. Poleg Grčije imajo leta 2015 najnižje stopnje zaposlenosti še Italija (60,5 %), Hrvaška (60,5 %) in Španija (62 %). Država z najvišjo stopnjo zaposlenosti leta 2015 je Švedska z 80,5 %, sledijo ji Nemčija (78 %), Velika Britanija (76,8 %), Danska (76,5 %), Estonija (76,5 %) in Nizozemska (76,5 %). Stopnja zaposlenosti v vseh naštetih državah je prav tako nad mejo EU, ki znaša 75 %. Iz

podatkov je torej jasno razvidna ločnica med uspešnejšim severom in manj uspešnim jugom EU. V Sloveniji je leta 2015 stopnja zaposlenosti znašala 69,1 %, kar pomeni, da je do svojega nacionalnega cilja oddaljena za 5,9 odstotnih točk. V primerjavi z ostalimi državami članicami, ki so v EU vstopile leta 2004, ima Estonija določen najvišji nacionalni cilj v višini 76 % in ga leta 2015 tudi že dosega. Rezultat visoke stopnje zaposlenosti v Estoniji je posledica predvsem fleksibilne zakonodaje na področju trga dela in dobro razvite informacijske tehnologije (Arro, Eamets, Järve, Kallaste & Philips, 2001, str. 60-63). Na področju zaposlovanja je med novejšimi članicami uspešna tudi Češka, ki je leta 2015 prav tako dosegla svoj cilj. Nižje od 75 % so cilj postavile Litva, Latvija, Malta, Poljska in Slovaška. Od Slovenije imata od novejših držav članic višjo stopnjo zaposlenosti poleg Estonije in Češke še Litva in Latvija, kar pomeni, da je Slovenija v zgornji polovici uspešnejših novejših držav članic. Svoje nacionalne cilje so leta 2015 presegle štiri države članice, in sicer Nemčija, Estonija, Litva in Švedska, medtem ko sta jih Češka in Irska dosegli.

Ker večina držav svojih nacionalnih ciljev še ni dosegla, je pomembno preučiti tudi, ali so se države članice na polovici obdobja strategije približale k ciljem ali pa so se od njih oddaljile. Če država članica še ni dosegla svojega cilja in se od njega tudi oddaljuje, to jasno kaže, da mora nujno sprejeti potrebne spremembe, da bi trend gibanja obrnila v pozitivno smer. V nasprotnem primeru bo do leta 2020 še dlje od zadanega cilja, s tem pa bo svojo situacijo preslikala tudi na celotno EU. Slika 7 je prikazuje spremembo stopnje zaposlenosti leta 2015 v primerjavi z letom 2010, izraženo kot indeks.

Slika 7: Sprememba stopnje zaposlenosti leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28²

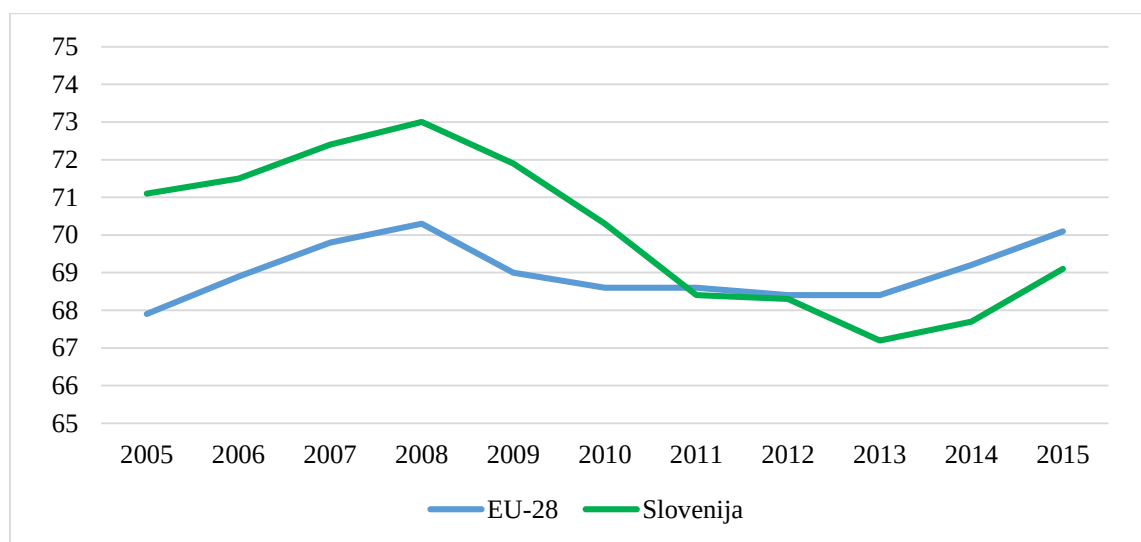
Vir: Eurostat - Data, 2017.

² Za Francijo so predstavljeni podatki le za leti 2014 in 2015

Največji napredek pri doseganju cilja zaposlovanja strategije Evropa 2020 je dosegla Madžarska, ki je stopnjo zaposlenosti zvišala iz 59,9 % v 2010 na 68,9 % v 2015. V obravnavanem obdobju so več kot 110 indeksnih točk dosegle še Estonija (114,5), Litva (114), Malta (112,8) in Latvija (112,8). Od cilja zaposlenost se je najbolj oddaljila Grčija, ki ima tudi najnižjo stopnjo zaposlenosti, in sicer se je stopnja zaposlenosti v obravnavanem obdobju zmanjšala za 13,9 indeksnih točk. Leta 2010 je stopnja zaposlenosti v Grčiji znašala 63,8 %, zniževala pa se je vse do leta 2013 in se nato rahlo zvišala v letih 2014 in 2015. Rast je pričakovana tudi v naslednjih dveh letih, vendar grški trg dela kljub sprejetim reformam za večjo fleksibilnost dela okreva počasi. Tudi brezposelnost med mladimi (15–24 let) je v Grčiji izmed držav EU najvišja in je leta 2015 znašala 49,8 % (Eurostat, 2017a). Poleg Grčije se je stopnja zaposlenosti med letoma 2010 in 2015 najbolj zmanjšala še na Cipru.

V Sloveniji se je stopnja zaposlenosti v obdobju od 2010 do 2015 znižala za 1,7 indeksne točke. Leta 2005 je stopnja zaposlenosti v Sloveniji znašala 71,1 % in je naraščala vse do leta 2008, ko je dosegla vrh s 73 %. Po letu 2008 je stopnja zaposlenosti začela padati vse do leta 2014, ko se je ustavila na 67,7 %, trend pa se je obrnil navzgor. Leta 2016 je stopnja zaposlenosti znašala 70,1 %, kar je še vedno pod vrednostjo iz leta 2005, vendar je pozitivna rast napovedana tudi v prihodnje (Eurostat, 2017a). Gibanje stopnje zaposlenosti v obdobju od 2010 do 2015 in primerjava s stopnjo zaposlenosti v EU je predstavljena na sliki 8.

Slika 8: Gibanje stopnje zaposlenosti (v %) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017.

Stopnja zaposlenosti v EU je pred krizo naraščala in dosegla vrh leta 2008 s 70,3 %. Po finančni in gospodarski krizi, ki je imela velik vpliv prav na zaposlenost, je stopnja zaposlenosti začela upadati, najprej na 69 % leta 2009, trend pa se je nadaljeval vse do leta 2012, ko je dosegla najnižjo stopnjo z 68,4 %. Po letu 2013 se je trend rasti obrnil in leta

2015 znaša stopnja zaposlenosti za EU-28 70,1 % (Eurostat, 2017a). Nadaljnja rast pa je pričakovana tudi v naslednjih letih, predvsem na račun spodbud EU na tem področju.

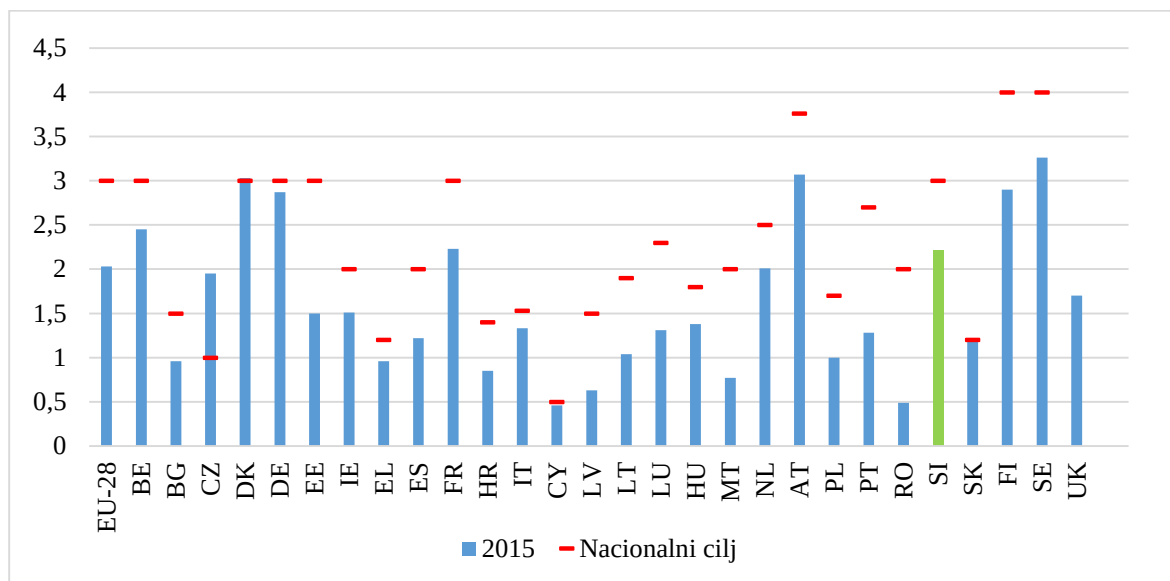
Stopnja zaposlenosti je bila v Sloveniji vse do leta 2011 nad povprečjem EU-28. Finančna kriza leta 2008 je imela negativne posledice tako za Slovenijo kot za celotno EU. Vendar je bil padec zaposlenosti v Sloveniji bolj strm in dolgotrajen, saj je trajal vse do leta 2013. Slovenija je po krizi potrebovala pet let, da se je trend padanja ustavil in obrnil navzgor. Čeprav je glede na leto 2010 stopnja zaposlenosti leta 2015 malo nižja, pa je v prihodnje pričakovati pozitiven trend rasti na področju zaposlovanja in novih delovnih mest.

4.2 Analiza cilja - raziskave in razvoj

Naložbe v raziskave in razvoj ter inovacije so ena izmed ključnih področij strategije Evropa 2020. Eden ključnih kazalnikov inovativnosti je delež BDP-ja, ki ga država namenja za raziskave in razvoj. V hitro spreminjajočem se mednarodnem okolju morajo biti podjetja inovativna in se hitro odzivati na potrebe trga. Naložbe, namenjene raziskavam in razvoju, so ključnega pomena za nadaljnjo gospodarsko rast, saj spodbujajo inovacije, ustvarjajo nova delovna mesta in pripomorejo k večji učinkovitosti. EU posveča raziskavam in razvoju tako veliko pozornosti tudi zato, ker so številne študije pokazale pozitivno povezanost med izdatki za raziskave in razvoj ter stopnjo rasti BDP-ja. Sokolov-Mladenović, Cvetanović in Mladenović (2016) so z regresijskim modelom dokazali, da izdatki v višini 1 % BDP-ja za raziskave in razvoj doprinesejo k povečanju realne stopnje rasti BDP-ja ob nespremenjenih ostalih pogojih za 2,2 %. Cilj EU v sklopu strategije Evropa 2020 je v raziskave in razvoj vložiti 3 % BDP-ja. EU želi z različnimi spodbudami povečati tudi zasebne naložbe v raziskovalne namene in s tem postati vodilna sila v tehnološkem razvoju. Obzorje 2020 je eden izmed programov EU, namenjen izključno raziskavam in inovacijam. S skoraj 80 milijardami razpoložljivih sredstev v obdobju od 2014 do 2020 je to največji tovrstni program. S tem je tudi najpomembnejši finančni instrument vodilne pobude Unije inovacij ter strategije Evropa 2020, katerih cilj je dvigniti konkurenčnost Evropske unije v obdobju do leta 2020 (Veugelers et al., 2015). Izdatki Evropske unije, namenjeni raziskavam in razvoju, so za leto 2013, ki je zadnje leto, ko so dosegljivi vsi podatki, znašali 2,03 % v primerjavi z 2,73 % v ZDA in 3,48 % na Japonskem (Eurostat, 2017a). Evropska unija po teh podatkih v raziskave in razvoj vlaga manj kot ostale razvite države. Tehnologija je ključnega pomena za uspešen razvoj in rast države, zato mora EU svoje izdatke na tem področju v naslednjih letih povečati.

Slika 9 prikazuje izdatke za raziskave in razvoj (v odstotkih BDP-ja) za EU-28 in posamezne države članice ter njihove nacionalne cilje.

Slika 9: Vlaganja v raziskave in razvoj kot odstotek BDP-ja leta 2015 ter nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28³

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

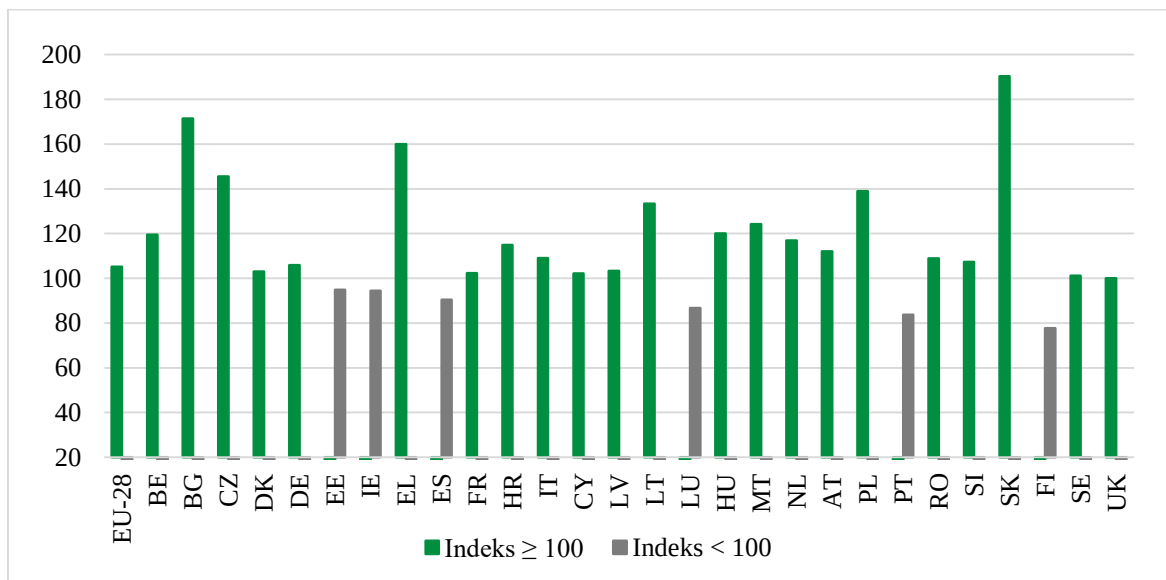
Najvišje nacionalne ciljne vrednosti za raziskave in razvoj so določile Finska in Švedska (4 %), katerih vlaganja v raziskave in razvoj so že od leta 2000 višja od 3 % BDP-ja, ter Avstrija (3,76 %). To so edine države, katerih nacionalne ciljne vrednosti presegajo 3 %. Te države tudi dosegajo najvišje stopnje vlaganj v raziskave in razvoj, poleg njih pa več kot 2,5 % leta 2015 dosegata še Danska (3,03 %) in Nemčija (2,87 %). Najnižjo nacionalno ciljno vrednost ima Ciper, le 0,5 %, saj je raziskovalna skupnost zelo majhna, podjetja na Cipru so majhna in imajo nizka vlaganja v raziskave in razvoj (Presidency unit for administrative reform, 2017, str. 66). Nacionalne ciljne vrednosti, ki znašajo manj kot 1,5 %, imajo Grčija (1,2 %), Slovaška (1,25 %) in Češka (1 %). Poleg Češke, ki ima zelo nizek nacionalni cilj (1 %) in ga je leta 2015 že presegla, pa je nacionalni cilj dosegla le še Danska, ki je leta 2015 za raziskave in razvoj namenila 3,03 % BDP-ja. Treba je poudariti, da tudi če vse države do leta 2020 dosežejo svoje ciljne vrednosti, bo povprečje za EU-28 nižje od 3 %. Državi članici, ki leta 2015 namenjata najmanj sredstev raziskavam in razvoju, manj kot 0,5 %, sta Ciper z 0,46 % in Romunija z 0,49 %. Nacionalna ciljna vrednost Slovenije za ta cilj znaša 3 % BDP-ja. Poleg petih najuspešnejših severnih držav članic, Francije in Belgije, tudi Slovenija leta 2015 presega mejo 2 % ter je tako nad povprečjem EU-28. Prav tako je na tem področju tudi uspešnejša od novejših držav članic, ki so v EU vstopile po letu 2004.

Čeprav je večina držav članic v obdobju od 2010 do 2015 dosegla napredek k zadanim ciljem in povečala izdatke za raziskave in razvoj, je napredek EU majhen. Od leta 2010 do leta 2015 so se izdatki za raziskave in razvoj na ravni EU-28 povečali le za 5 %, kar je premajhna

³ Podatek za Irsko je za leto 2014

stopnja rasti, da bi EU dosegla svoj cilj do leta 2020. Slika 10 prikazuje napredek posameznih držav članic pri doseganju cilja za izdatke za raziskave in razvoj.

Slika 10: Sprememba v stopnji vlaganja v raziskave in razvoj (v odstotku BDP-ja) leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28

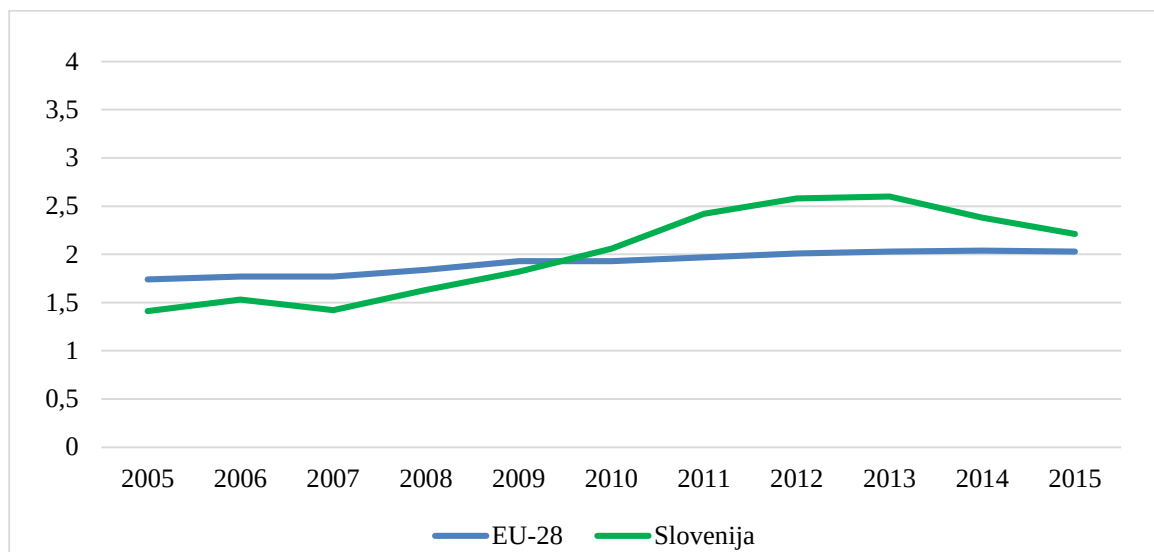

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Šest držav članic, Estonija, Irska, Španija, Luksemburg, Portugalska in Finska, so v obdobju od 2010 do 2015 zmanjšale izdatke za raziskave in razvoj. Finska je v tem obdobju najbolj znižala izdatke. Kljub zmanjšanju, pa so izdatki Finske leta 2015 znašali 2,9 %, kar je nad povprečjem EU, vendar to pomeni, da je sedaj od svojega cilja oddaljena za 1,1 odstotno točko. Izdatki drugih naštetih držav pa so še vedno prenizki in so enaki ali pod 1,5 %, kar pomeni, da se oddaljujejo od svojih ciljev in hkrati tudi nižajo povprečje EU-28. Kljub temu je v opazovanem obdobju večina držav članic povečala svoje izdatke za raziskovalne namene. Največji napredek so v petletnem obdobju dosegle Bolgarija, Češka, Grčija in Slovaška. Vzrok za velik napredek je predvsem v zelo nizkih začetnih vrednosti teh držav, saj kljub napredku nobena od teh držav leta 2015 ne presega 2 % izdatkov BDP-ja v raziskave in razvoj. Najbližje 2 % je Češka, ki je v 2015 raziskavam in razvoju namenila 1,95 % BDP-ja.

Slovenija je podobno kot EU v obravnavanem obdobju dosegla majhen napredek in izdatke povečala iz 2,06 % v 2010 na 2,21 % v 2015. Pregled gibanja izdatkov, namenjenim raziskavam in razvoju, v Sloveniji in EU med letoma 2005 in 2015 je prikazan na sliki 11.

Slika 11: Gibanje stopnje vlaganj v raziskave in razvoj (v odstotku BDP-ja) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Izdatki za raziskave in razvoj v EU so v obdobju od 2005 do 2015 sicer naraščali, a po zelo nizki stopnji rasti. Rast v času gospodarske in finančne krize v letih 2007, 2008 in 2009 je predvsem rezultat dejstva, da so izdatki za raziskave in razvoj padli manj, kot je padel BDP v tem obdobju (Eurostat, 2016b, str. 35). Izdatki v Sloveniji so od leta 2010 bolj strmo naraščali in so od leta 2010 nad povprečjem EU-28. Izdatki za raziskave in razvoj so v Sloveniji naraščali vse do leta 2013, ko so dosegli 2,6 % BDP-ja, a so nato leta 2014 in 2015 spet padli.

Evropa s spodbudami, kot so Obzorje 2020 in ostali podobni programi, skuša ustvariti inovacijam prijazno okolje in prostor, kjer bo ideje mogoče v najkrajšem možnem času pretvoriti v storitve in izdelke. Poleg sredstev EU, ki so na voljo tudi v Sloveniji, je Slovenija za spodbujanje vlaganj v raziskave in razvoj uvedla tudi davčne olajšave. Davčni zavezanec lahko uveljavlja znižanje davčne osnove v višini 100 % zneska, namenjenega vlaganju v raziskave in razvoj (S katerimi olajšavami si lahko pomagata znižati davek na dobiček?, 2017). Slovenija je v obdobju od 2010 do 2015 dosegla napredek pri doseganju cilja vlaganje v raziskave in razvoj. Kljub napredku, pa bodo na tem področju potrebni dodatni ukrepi. Poleg financiranja projektov je potrebno zagotoviti tudi delovno silo s primernim znanjem in tehnološko usposobljenostjo, kar pa se proba doseči skozi cilj izobraževanja, kar je še en dokaz o močni povezanosti ciljev in skupnimi napori k večji rasti tudi vnaprej.

4.3 Analiza cilja - podnebne spremembe in energijska trajnost

Podnebne spremembe predstavljajo temeljni globalni problem, ki mu posvečamo vedno več pozornosti. Dvigovanje površine morja, segrevanje ozračja, slabšanje kakovosti zraka in

pogostejše naravne nesreče so sprožile veliko javnih debat ter dvignile zavedanje ljudi o skrbi za okolje in negativnem vplivu industrije nanj. Skrb za okolje je tako postalo eno izmed prioritetnih področij vseh držav, kar dokazujejo tudi sporazumi za skupna prizadevanja držav po celotnem svetu. Združeni narodi so pripravili Okvirno konvencijo o spremembi podnebja, ki je stopila v veljavo marca 1994, njen temeljni cilj pa je omejiti koncentracijo toplogrednih plinov v ozračju. Na njeni osnovi je bil decembra 1997 sprejet Kjotski protokol, zavezujoč mednarodni dogovor za obdobje 2008–2012, ki je podpisnikom nalagal konkretne cilje glede zmanjšanja izpustov (United Nations, 2017). Decembra 2015 je bil v Parizu sklenjen nov sporazum o podnebnih spremembah, ki ga je podpisalo kar 195 držav sveta. Sporazum je prvi globalni in pravno zavezujoči dogovor o podnebnih spremembah, ki si prizadeva za trajnostni razvoj držav, okrepljeno mednarodno sodelovanje na področju podnebja in okolja ter razvoj zelene tehnologije. Glavni cilji sporazuma so zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in omejevanje dviga povprečne globalne temperature (European Commission, 2017k).

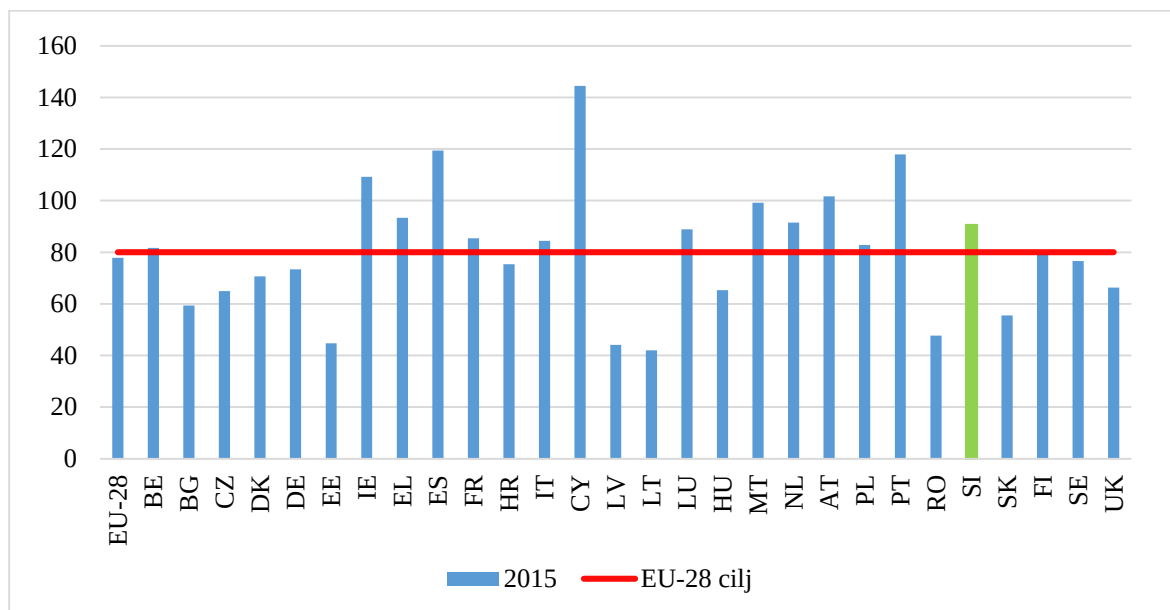
Številne raziskave so dokazale pozitivno korelacijo med gospodarsko rastjo in porabo energije, saj večja produktivnost držav pomeni večjo porabo energije, čemur običajno sledi tudi večja gospodarska rast. Huang, Hwang in Yang (2008) so raziskovali te povezave in države razdelili glede na raven dohodkov v tri skupine. V nižji dohodkovni skupini niso našli korelacij med gospodarsko rastjo in porabo energije, v srednji dohodkovni skupini pa so med njima dokazali pozitivno korelacijo. V višji skupini so podatki pokazali, da gospodarska rast vodi v manjšo porabo energije, vendar je poglobljena analiza podatkov o rabi energije pokazala, da so v teh državah običajno višja učinkovitost porabe energije, boljši pogoji na področju varstva okolja in manj izpustov CO₂-ja. Ravno zato si mnoge države prizadevajo za trajnostno gospodarsko rast, kar pomeni večjo porabo energije iz obnovljivih virov ter razvijanje tehnologije, ki bi pripomogla k večji energetske učinkovitosti.

Evropska unija si je na tem področju zadala tri med seboj tesno povezane cilje, imenovani tudi cilji 20-20-20, in sicer zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vsaj 20 % v primerjavi z ravno iz leta 1990, povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije na 20 % in povečanje učinkovitosti porabe energije za 20 %. Ti cilji so ključni za doseganje trajnostne rasti EU, poleg pozitivnih in tudi nujnih učinkov na okolje pa doseganje teh ciljev prinaša tudi koristi za zdravje ljudi in vsesplošno povečuje kakovost življenja, predvsem v urbanih območjih.

4.3.1 Kazalnik emisije toplogrednih plinov

V sklopu strategije Evropa 2020 je eden izmed kazalnikov, določenih za boj proti podnebnim spremembam, zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 20 % (ali celo za 30 % pod ugodnimi pogoji) v primerjavi z letom 1990 (Evropska komisija, 2010a). Pregled spremembe vrednosti emisij toplogrednih plinov leta 2015 glede na leto 1990 po posameznih državah članicah in EU-28 je prikazan na sliki 12.

Slika 12: Indeks vrednosti izpustov toplogrednih plinov leta 2015 (1990=100) po posameznih državah članicah in EU-28

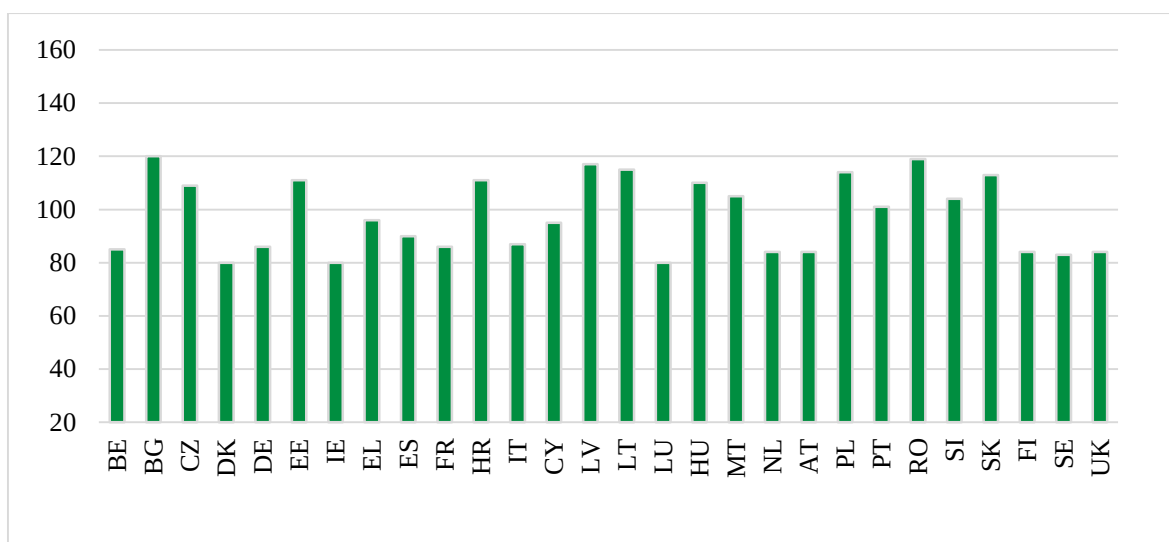
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Podatki so predstavljeni v razmerju glede na leto 1990, za katero je bila določena indeksna vrednost 100. Stanje leta 2015 kaže, da je sedem držav članic proizvedlo več izpustov, kot je določeno z zadanim ciljem, kar pomeni, da bodo morale svoje izpuste v prihodnjih letih znižati. Največ izpustov toplogrednih plinov proizvede Ciper, ki je v 2015 presegel vrednost iz leta 1990 za kar 44,45 indeksnih točk in splošno ciljno vrednost presega za skoraj 65 odstotnih točk. Ciper je še vedno v večji meri odvisen od porabe fosilnih goriv. K izpustom največ pripeva promet, saj ima Ciper enega izmed najvišjih deležev avtomobilov na prebivalca na svetu (European Commission, 2017s, str.47). Glede na leto 1990 so izpuste leta 2015 povečale še Irska, Španija, Avstrija in Portugalska. Najmanj izpustov je leta 2015 glede na leto 1990 proizvedla Litva, ki je v tem obdobju izpuste toplogrednih plinov zmanjšala za 58 indeksnih točk in je izmed vseh držav tudi najbolj oddaljena od ciljne dovoljene vrednosti v pozitivno smer. Poleg Litve, imajo najnižje vrednosti izpustov glede na 1990 še Latvija, Estonija in Romunija. Slovenija je emisije toplogrednih plinov med letoma 1990 in 2015 zmanjšala za 9 indeksnih točk, kar je še vedno nad določeno ciljno vrednostjo.

V boju proti podnebnim spremembam in v sklopu ukrepov za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov v ozračje je EU razvila sistem za trgovanje z izpusti. Sistem predstavlja prvi in tudi svetovno največji trg izpustnih plinov. Začel je delovati leta 2005 in je ključno orodje EU za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov na stroškovno učinkovit način. Deluje v 31 državah; poleg 28 držav članic EU so v sistem vključene še Norveška, Islandija in Lihtenštajn. Sistem pokriva približno 45 % izpustov toplogrednih plinov na tem območju,

tako da omejuje emisije več kot 11.000 objektov, ki so intenzivni porabniki energije (na primer elektrarne in industrijski obrati), in letalskih družb, ki poslujejo na tem območju. Za preostalih 55 % izpustov toplogrednih plinov, ki zajemajo ostale sektorje, kot so kmetijstvo, odpadki in transport (z izjemo letalstva), pa so določeni nacionalni cilji. Države EU so do leta 2020 sprejele zavezujoče letne cilje za zmanjšanje emisij v teh sektorjih (v primerjavi z letom 2005) v okviru odločitve o delitvi naporov (European Commission, 2017c). Podatki o nacionalnih ciljnih vrednostih so predstavljeni na sliki 13.

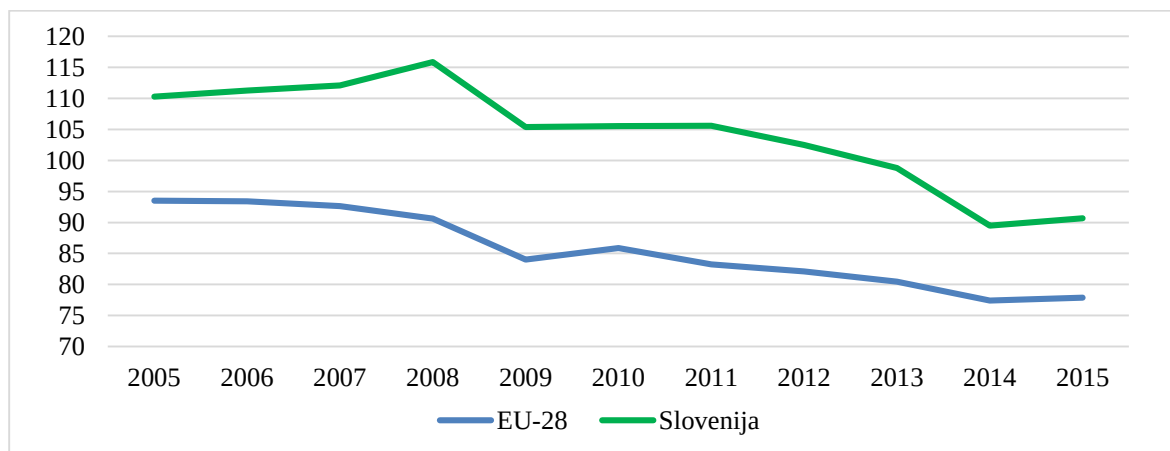
Slika 13: Nacionalne ciljne vrednosti izpustov toplogrednih plinov po posameznih državah članicah, izražene kot indeks(2005=100)

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Nacionalne ciljne vrednosti za izpuste so bile soglasno sprejete, določene pa so bile glede na BDP na prebivalca držav članic. Cilji so določeni kot odstotek povečanja ali zmanjšanja izpustov glede na raven izpustov leta 2005. Manj razvite države lahko povečajo izpuste, ker se predvideva, da bo zaradi njihove relativno višje rasti tudi več izpustov. Tako je nacionalna ciljna vrednost Bolgarije določena na 20 % nad vrednostjo izpustov iz leta 2005, kar je tudi najvišje določena vrednost. Tudi Romuniji je dovoljen porast izpustov, in sicer za 19 %. Skupno je kar 13 državam članicam dovoljen porast izpustov glede na leto 2005, od tega je devetim državam dovoljen porast, ki je večji od 10 %. Najnižja določena vrednost znaša 80 % mejne vrednosti iz leta 2005, le tri države članice pa imajo določeno to vrednost – Danska, Irska in Luksemburg. Ciljna vrednost, določena za Slovenijo, znaša 4 % nad mejno vrednostjo iz leta 2005 in je druga najnižja vrednost med novjšimi članicami EU. Gibanje izpustov v EU in Sloveniji (izraženo v indeksi vrednosti glede na leto 1990) med leti 2005 in 2015 je predstavljeno na sliki 14.

Slika 14: Gibanje indeksa vrednosti izpustov toplogrednih plinov (1990=100) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

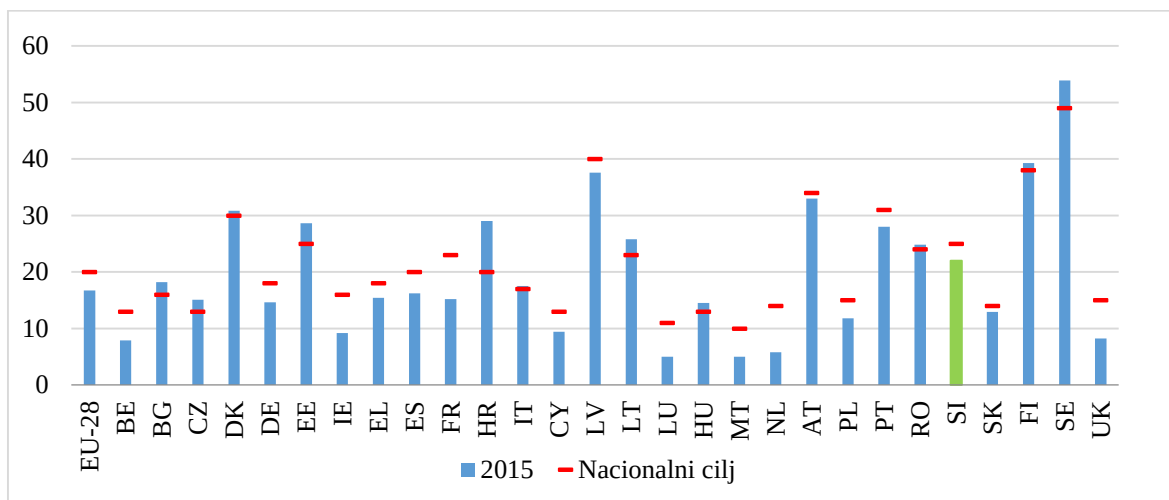
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Slovenija je sicer emisije toplogrednih plinov med letoma 2005 in 2015 postopno zniževala, in sicer je v tem obdobju izpuste znižala za 20 indeksnih točk. Izjema je sicer leto 2008, ko so bili izpusti najvišji, vendar so v naslednjem letu padli za 10 indeksnih točk zaradi znižane produktivnosti v času gospodarske in finančne krize. Izpusti v EU so se med letoma 2005 in 2015 znižali za 15,6 indeksnih točk in so pod ciljno vrednostjo od leta 2013. V preučevanem obdobju je Slovenija znižala izpuste toplogrednih plinov in se približala zadanemu cilju. Vendar bodo kljub temu potrebni nadaljnji ukrepi za zniževanje izpustov tudi v prihodnje, sploh če bo EU želela doseči svoje zaveze za prihodnost. EU se je med drugim zavezala, da bo do leta 2050 izpuste toplogrednih plinov zmanjšala za 80 % do 90 % glede na ravni iz leta 1990, kar je zelo ambiciozen cilj. Glede na to, da ogljikov dioksid predstavlja velik delež v toplogrednih plinih, je poleg zniževanja izpustov za EU pomembno tudi to, da gospodarstvo preoblikuje v nizkoogljično, ki temelji na obnovljivih virih energije in energetske učinkovitosti (European Commission, 2017d).

4.3.2 Kazalnik obnovljivi viri energije

Obnovljivi viri energije so izjemnega pomena v boju proti podnebnim spremembam, saj so do okolja veliko bolj prijazni. Prav zato je eden izmed podnebnih ciljev tudi povečanje porabe energije iz obnovljivih virov za 20 % do leta 2020. Največji delež v proizvodnji obnovljivih virov energije predstavljajo hidroelektrarne, sledijo jim vetrne elektrarne, biogoriva in lesna biomasa ter sončne elektrarne (Eurostat, 2017e). S povečevanjem deleža energije iz obnovljivih virov se pri večji gospodarski rasti in posledično večji porabi energije zmanjša negativen vpliv na okolje. Zato so z direktivo o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov določili tudi zavezujoče nacionalne vrednosti (Evropski parlament & Svet, 2009). Podroben pregled deležev energije iz obnovljivih virov za EU in posamezne države članice leta 2015 ter določene nacionalne vrednosti po državah je predstavljen na sliki 15.

Slika 15: Delež obnovljivih virov energije v končni porabi energije leta 2015 ter nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

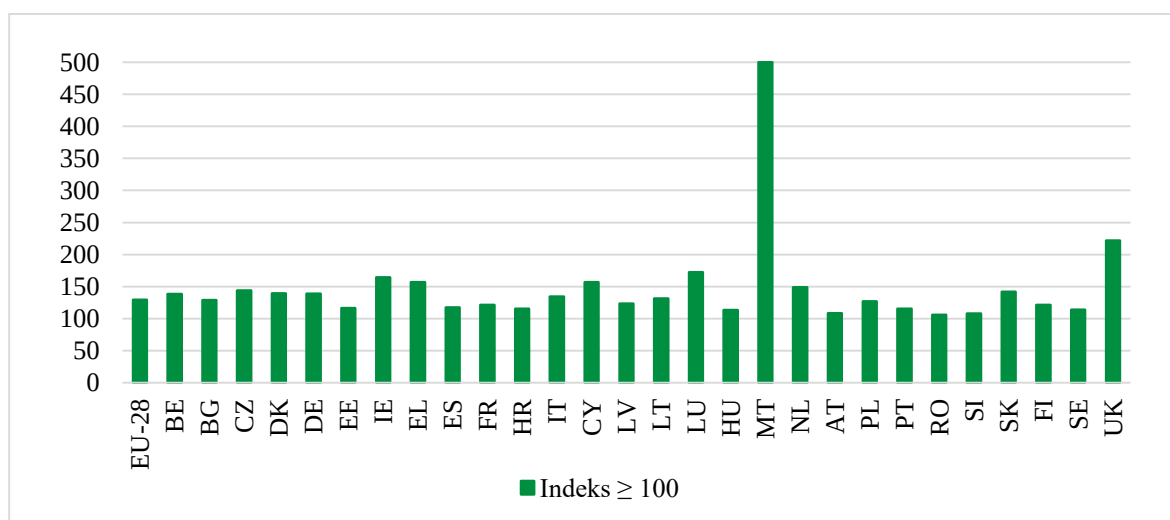
Določene ciljne vrednosti so v razponu od 10 %, ki je vrednost, določena za Malto, do 49 %, ki je vrednost, določena za Švedsko. Kljub najvišjemu nacionalnemu cilju pa je Švedska ta cilj leta 2015 že presegla, saj njen delež obnovljivih virov v proizvodnji energije presega 50 %. Tako visok delež obnovljive energije na Švedskem je posledica predvsem pridobivanja energije iz hidroelektrarn. Švedska, Francija, Italija, Avstrija in Španija skupaj proizvedejo 70 % celotne hidroenergije v EU-28 (Renewable Energy Progress Report, 2017, str. 7). Več kot 30 % energije so leta 2015 iz obnovljivih virov pridobivale še Finska (39,3 %), Latvija (37,6 %), Avstrija (33 %) in Danska (30,8 %), za katere velik vir energije prav tako predstavljajo hidroelektrarne. Najnižji cilji so bili določeni za Malto (10 %) in Luksemburg (11 %), ki dosežata tudi najnižje vrednosti v 2015, le 5 %. Vzrok za tako nizko nacionalno vrednost Malte je transportni sektor, ki je največji porabnik energije in je še vedno skoraj popolnoma odvisen od fosilnih goriv. Transport na splošno predstavlja največji izziv pri zmanjševanju izpustov, da pa bi Malta dosegla svoj cilj, mora predvsem povečati uporabo biogoriv (Government of Malta, 2015, str. 76, 153). Leta 2015 je svoje nacionalne meje že preseglo 11 držav članic. Delež obnovljivih virov energije v končni porabi energije v Sloveniji leta 2015 znaša 22 %, kar pomeni, da je Slovenija od svojega cilja oddaljena za 3 odstotne točke. Je tudi ena izmed osmih držav članic, katerih nacionalni cilj je enak ali višji od 25 %.

Delež obnovljivih virov energije v EU-28 leta 2015 znaša 16,7 %, kar je sicer pod zadanim ciljem, a razlika ni tako velika, da ga EU v naslednjih petih letih ne bi mogla doseči. Evropska unija spodbuja razvoj energije iz obnovljivih virov s programi, kot je Obzorje 2020, ki je namenjen raziskovanju in inovacijam tudi na področju energije, ter NER 300, ki je eden svetovno največjih programov za financiranje inovativnih projektov na področju nizkoogljične energije. Program je zasnovan kot povezava med okolju varnimi

tehnologijami za zajemanje in shranjevanje ogljika ter inovativnimi tehnologijami obnovljive energije v komercialnem obsegu v Evropski uniji (European Commission, 2017c).

Za koliko odstotkov so leta 2015 države članice in EU glede na leto 2010 povečale delež obnovljivih virov energije v končni porabi energije, je prikazano na sliki 16.

Slika 16: Sprememba deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28

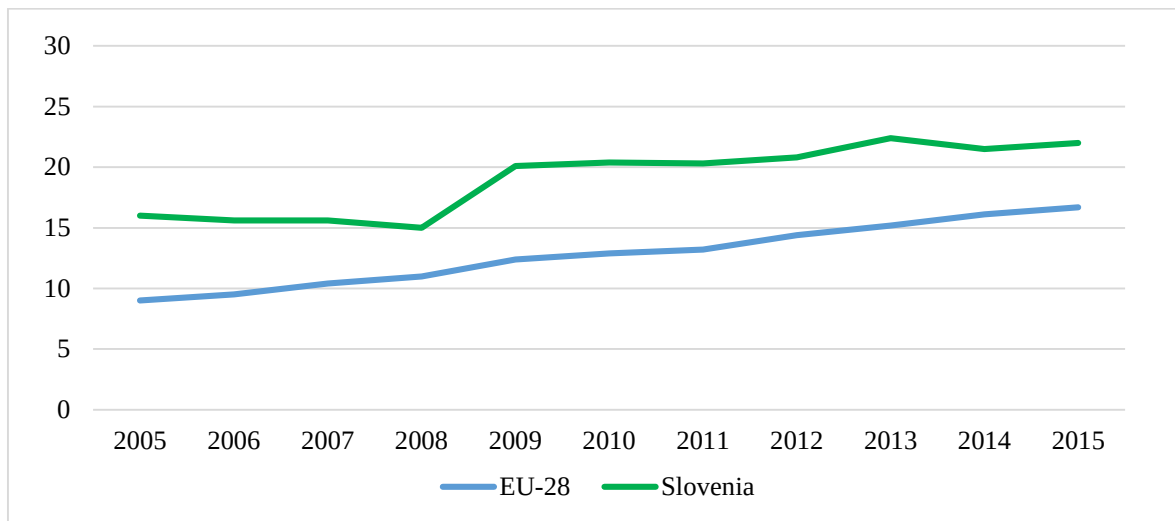

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Vse države članice so v obravnavanem obdobju povečale delež energije iz obnovljivih virov, kar je zelo spodbudno. K temu dejstvu veliko pripomore tudi skupno prizadevanje EU in bolj natančno razdelan načrt doseganja tega cilja. Države članice so razvile akcijske načrte za obnovljive vire energije za obdobje od 2010 do 2020, kjer so določile natančnejše cilje in usmeritve ter področja izboljšav. Največje povečanje deleža je dosegla Malta, vendar predvsem zato, ker je njen delež obnovljivih virov energije zelo nizek: leta 2010 je znašal 1 %, leta 2015 pa 5 %. Slovenija je med letoma 2010 in 2015 porabo energije iz obnovljivih virov povečala za 8 indeksnih točk, kar je v primerjavi z ostalimi državami članicami zelo malo. Manj kot Slovenija je od leta 2010 svoj delež obnovljivih virov energije povečala le Romunija, in sicer za 6 indeksnih točk. Delež obnovljivih virov Slovenije je sicer v primerjavi z ostalimi članicami visok, vendar je njen napredek prepočasen v primerjavi z drugimi članicami.

Slika 17 podrobneje prikazuje gibanje deleža energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije Slovenije in EU med letoma 2005 in 2015.

Slika 17: Gibanje deleža energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Od leta 2005 se je delež obnovljivih virov energije tako v Sloveniji, kot tudi v EU-28 povečeval, delež Slovenije pa je v celotnem obdobju nad povprečjem EU. Vendar pa je njen napredek prepočasen, kar kaže tudi to, da se razlika s povprečjem EU skozi leta zmanjšuje. Slovenija je pri doseganju cilja porabe energije iz obnovljivih virov med novejšimi državami članicami v zgornji polovici, vendar zaostaja za baltskimi državami in tudi za sosednjo Hrvaško. Kljub temu, da delež hidroenergije v teh državah predstavlja več kot tretjino energije iz obnovljivih virov, pa bo Slovenija morala svoj potencial bolje izkoristiti. Glavno oviro k boljšemu napredku Slovenije na tem področju predstavljajo številni administrativni postopki, ki povečujejo stroške projektov v zvezi z obnovljivimi viri energije (Renewable Energy Progress Report, 2017, str. 11–12). Prav tako mora Slovenija bolje izkoristiti svoj potencial pri porabi energije iz vetrnih in sončnih virov, izboljšave pa so potrebne tudi pri energetski obnovi stavb, sistemih ogrevanja (za večino ogrevanja se uporablja kurilno olje) ter v prometu (na primer s povečanjem javnega prevoza) (Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 Slovenija, 2010).

4.3.3 Kazalnik energetska učinkovitost

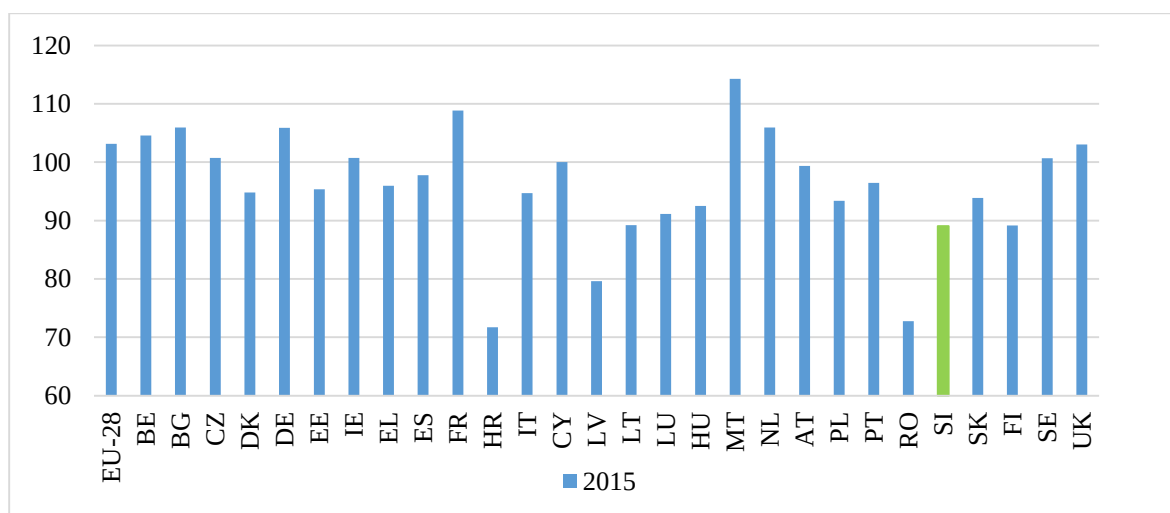
Tretji kazalnik na področju okolja in trajnostne rasti je energetska učinkovitost. Spremljanje energetske učinkovitosti, kot enega izmed kazalnikov strategije Evropa 2020 je pomembno, saj učinkovitost porabe energije omogoča višjo gospodarsko rast ob nižji porabi energije, s čimer se zmanjša tudi vpliv na okolje. Prav tako pa je to tudi eden izmed pomembnih načinov za zniževanje izpustov toplogrednih plinov. Pomemben vzrok za prizadevanje EU za večjo energetska učinkovitost je tudi odvisnost držav EU od uvoza energentov, ki je zelo visoka – več kot polovica porabe energije v EU je iz uvoženih virov (Eurostat, 2017f). Z večjo

učinkovitostjo porabe energije bi se zmanjšala odvisnost držav od uvoza in tveganja, povezana z uvozom, prav tako pa bi bili nižji tudi stroški povezani z energijo. EU je zato v sklopu strategije Evropa 2020 določila cilj, da se učinkovitost porabe energije do leta 2020 poveča za 20 %.

Kot določeno z Direktivo 2012/27/EU o energetske učinkovitosti (Evropski parlament & Svet, 2013), se ta cilj meri kot 20 -odstotni prihranek energije v primerjavi s hipotetično projekcijo porabe primarne energije, tj. energije, ki še ni bila pretvorjena. Projekcija je bila narejena leta 2007, osnova pa je bila poraba primarne energije leta 2005. Ob predpostavki kontinuirane gospodarske rasti in nespremenjeni politiki energetske učinkovitosti je bilo ocenjeno, da bo leta 2020 poraba primarne energije znašala 1.853 milijonov ton naftnih ekvivalentov (Mtoe). Glede na zadan cilj 20 % prihranka to nadalje pomeni, da ciljna vrednost za EU-28 leta 2020 znaša 1.483 Mtoe. V primerjavi z dejansko vrednostjo iz leta 2005 to pomeni, da mora EU do leta 2020 zmanjšati porabo primarne energije za 13,4 % (Eurostat, 2017g).

Slika 18 prikazuje doseganje nacionalnih ciljev posameznih držav članic leta 2015. Države, katerih vrednost, izražena v odstotkih, je nad 100 %, leta 2015 presegajo svoje nacionalne vrednosti porabe primarne energije in bodo morale porabo v naslednjih letih zmanjšati.

Slika 18: Poraba primarne energije leta 2015, izražena kot odstotek od nacionalnih ciljev za leto 2020 po posameznih državah članicah in EU-28

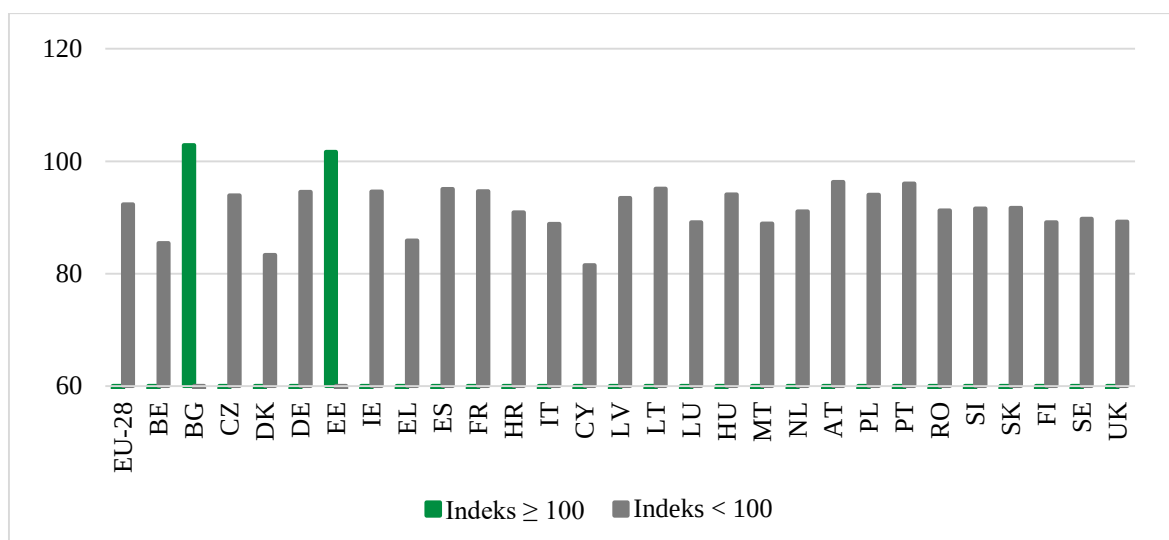
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Poleg EU, katere poraba je v 2015 višja od cilja, določenega v strategiji Evropa 2020, svoje vrednosti v 2015 presega 11 držav članic. Poraba primarne energije je v Sloveniji v 2015 znašala 6,5 Mtoe, kar pomeni, da je njena poraba od nacionalne vrednosti, ki je za 2020 določena na 7,3 Mtoe, nižja za 11 %. To pomeni, da Slovenija svoj cilj pravzaprav že dosega in v kolikor se poraba v naslednjih letih ne bo povečala, bo cilj v 2020 dosežen. Država, ki

je najbolj oddaljena od svoje nacionalne vrednosti, je Malta, katere poraba je leta 2015 za 14 % večja kot njena nacionalna vrednost, določena v strategiji Evropa 2020. Poraba primarne energije za Malto sicer znaša 0,8 Mtoe, kar je najnižja vrednost med vsemi državami članicami, prav tako pa je najnižja tudi njena nacionalna ciljna vrednost in znaša 0,7 Mtoe. Najvišjo določeno ciljno vrednost ima Nemčija, katere poraba naj bi leta 2020 znašala 277 Mtoe, sledi pa ji Francija z 220 Mtoe. Obe kljub visokim ciljnim vrednostim v 2015 presegata porabo – Nemčija za 5,9 %, Francija pa za 8,9 %. Najnižjo porabo leta 2015 glede na svoje nacionalne vrednosti dosegata Hrvaška z 71,7 % in Romunija z 72,8 %. Poraba primarne energije je na Hrvaškem v 2015 znašala 8 Mtoe, v Romuniji pa 31 Mtoe.

Slika 19 prikazuje spremembo porabe primarne energije leta 2015 glede na leto 2010 po posameznih državah članicah in EU. Cilj držav je zmanjšati porabo energije, kar je v opazovanem obdobju večini držav tudi uspelo.

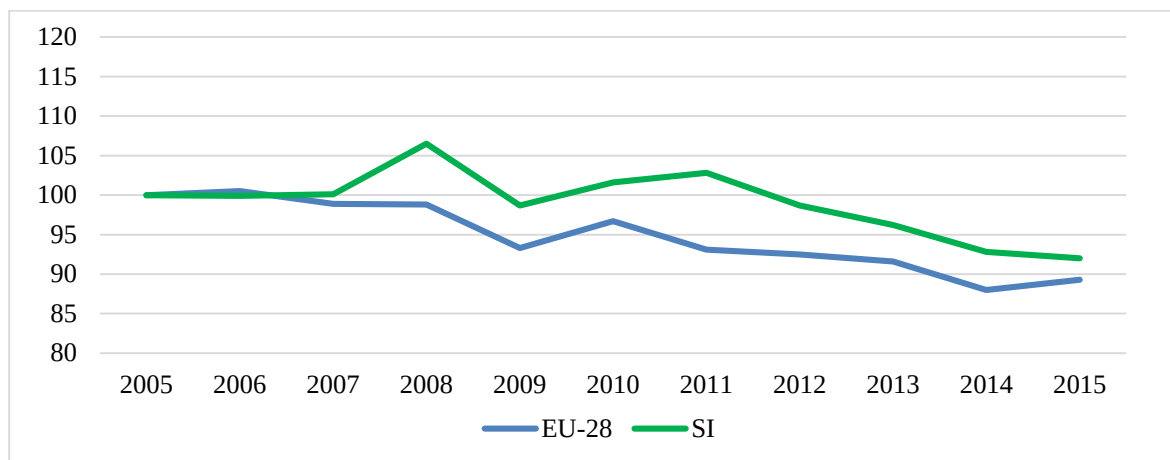
Slika 19: Sprememba porabe primarne energije leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Večina držav članic razen Bolgarije in Estonije je med letoma 2010 in 2015 zmanjšala porabo primarne energije, kar je pozitiven trend k doseganju cilja energetske učinkovitosti. Bolgarija je v tem obdobju povečala porabo za 3 indeksne točke, leta 2015 je njena poraba znašala 18 Mtoe. Estonija je v istem obdobju porabo povečala za 2 indeksni točki na 6 Mtoe. Ciper je dosegel največji napredek na področju porabe primarne energije, saj je od leta 2010 do leta 2015 porabo zmanjšal za 19 indeksnih točk. Tudi Danska je dosegla velik napredek, njena poraba primarne energije se je v tem obdobju zmanjšala za 17 indeksnih točk. Slovenija je med letoma 2010 in 2015 znižala porabo energije za 8 indeksnih točk. Gibanje porabe primarne energije med letoma 2005 in 2015 pa je za Slovenijo in EU prikazano na sliki 20.

Slika 20: Gibanje porabe primarne energije, izražene v indeksnih točkah (2005=100) med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Podoben trend gibanja porabe primarne energije je možno opaziti tako v EU kot v Sloveniji. Poraba je poskočila leta 2008, vendar je nato leta 2009 padla pod raven iz leta 2005. Leta 2010, ko je bilo že zaznati okrevanje gospodarstva po gospodarski in finančni krizi, je poraba spet narasla, nato pa je od leta 2010 v EU-28 in od leta 2011 v Sloveniji konstantno padala do leta 2015. Glede na leto 2005 se mora poraba primarne energije v EU-28 do leta 2020 zmanjšati za 13,4 %. Do leta 2015 je EU uspelo porabo primarne energije zmanjšati za 10,7 %, s tem pa se je zadanemu cilju že približala. EU-28 je v obdobju med letoma 2005 in 2015 zmanjšala porabo bolj kot Slovenija, kar pomeni, da mora Slovenija kljub napredkom in zmanjševanju porabe energije na tem področju izvajati dodatne ukrepe. Pomembno je omeniti, da zmanjšanje porabe energije ne pomeni nujno večje energetske učinkovitosti, saj je poraba močno vezana tudi na samo gospodarsko rast in je padec lahko posledica zmanjšanja gospodarske rasti in ne večje energetske učinkovitosti, kar je razvidno tudi iz gibanja porabe med letoma 2008 in 2010. Vendar okrevanje gospodarstev EU po letu 2010 ni povečalo porabe energije, kar lahko pripišemo predvsem večji energetske učinkovitosti.

EU je na tem področju sprejela mnoge ukrepe, kot so zmanjšanje nacionalne prodaje energije za 1,5 % letno, energetska obnova stavb v lasti države v višini 3 % letno, uvedba obveznih energetskih izkaznic za stavbe, priprava nacionalnih akcijskih načrtov držav članic za energetske učinkovitost vsake tri leta ipd. Tudi v prihodnje si je EU zadala ambiciozen cilj, in sicer nadaljnje zmanjšanje porabe primarne energije do leta 2030 za 30 % glede na leto 2005. Večja energetska učinkovitost bo imela pozitivne učinke tako za okolje in potrošnike kot tudi za državo. Zmanjšala se bo odvisnost od uvoza energentov in izboljšala energetska poraba stavb, posledica česar bodo nižji stroški energije, z razvojem novih tehnologij na področju energetske učinkovitosti pa se bodo odprla tudi nova delovna mesta (European Commission, 2017e).

4.4 Analiza cilja – izobraževanje

V politikah EU je veliko poudarka namenjenemu tudi usposabljanju in vseživljenjskem učenju, predvsem zato, da bi ustregli potrebam trga dela. Izobraževanje in usposabljanje predstavljata glavno gonilo rasti, saj zagotavljata ustrezen kader na trgu dela ter s tem prispevata k večji produktivnosti in konkurenčnosti gospodarstva. Kazalnik izobraževanja ima ključno vlogo v strategiji Evropa 2020. Neposredno je povezan s kazalnikom za zaposlovanje in bojem proti revščini: z izobraževanjem se povečajo možnosti zaposlitve, izpostavljenost tveganju revščine pa se zniža. Ljudje z nizko stopnjo izobrazbe se večkrat soočajo z dalj časa trajajočo brezposelnostjo, kar predstavlja večje tveganje, da se bodo soočali tudi z revščino. Usposabljanje in dodatna izobraževanja ter spodbude na tem področju pripomorejo k boljšemu socialnemu statusu, hkrati pa tudi boljšemu življenjskemu standardu prebivalcev. Cilj na področju izobraževanja je povezan tudi s ciljem raziskave in razvoj, saj je za razvoj novih inovacij ključnega pomena prav visoko usposobljen kader.

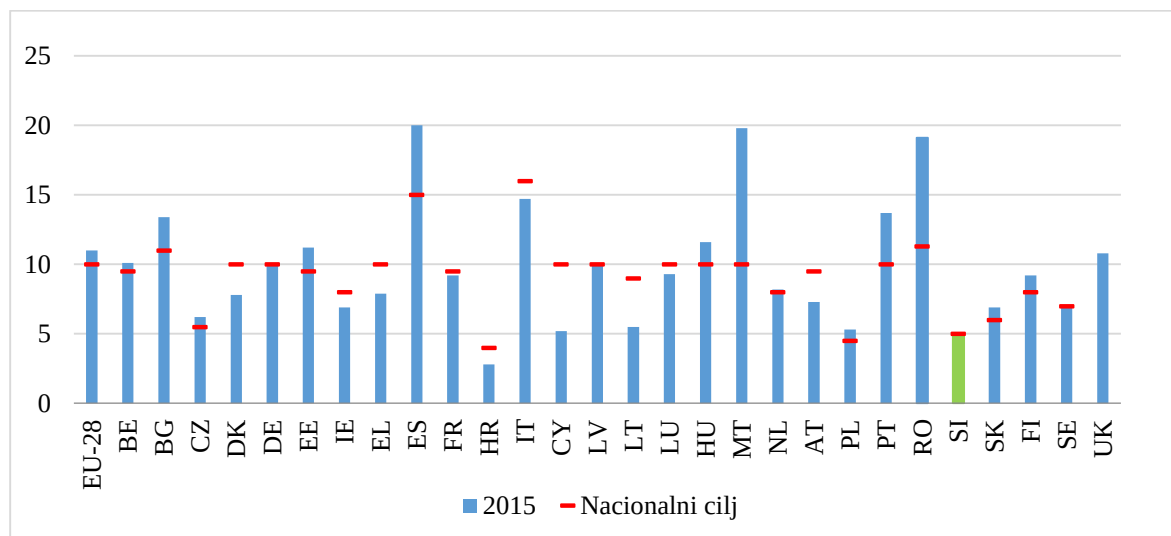
V sklopu strategije Evropa 2020 sta bila za izobraževanje določena dva cilja. Prvi je zmanjšati delež oseb, starih od 18 do 24 let, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, tj. oseb, ki imajo največ nižjo sekundarno izobrazbo in niso vključene v nadaljnje izobraževanje ali usposabljanje, na manj kot 10 %. Drugi pa se nanaša na povečanje deleža prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje, na vsaj 40 % do leta 2020 (Evropska komisija, 2010a).

Kot enega izmed ukrepov na področju izobraževanja je EU leta 2010 zagnala projekt *European classification of Skills, Competences, Occupations and Qualifications* (v nadaljevanju ESCO), da bi premostili vrzeli med izobraževanjem in usposabljanjem ter trgom dela. ESCO je evropska klasifikacija spretnosti, kompetenc, kvalifikacij in poklicev, ki sistematično prikazuje razmerja med različnimi koncepti, tako da identificira in kategorizira spretnosti, kompetence, kvalifikacije in poklice, pomembne za trg dela EU (European Commission, 2017v).

4.4.1 Kazalnik osip na področju izobraževanja

Prizadevanja, da bi imel osnovno izobrazbo čim večji del prebivalstva, ki bi se izobraževal in usposabljal tudi po šolanju, so pomembna ne le zaradi zagotavljanja ustrezne delovne sile, temveč tudi zato, ker povečujejo možnosti za zaposlitev in s tem boljši ekonomski in socialni položaj ljudi. Zmanjšanje odstotka mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, na manj kot 10 %, je tako pomemben predpogoj za zmanjševanje stopnje revščine in višjo stopnjo zaposlenosti. Slika 21 prikazuje deleže mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje po posameznih državah članicah in EU-28 leta 2015.

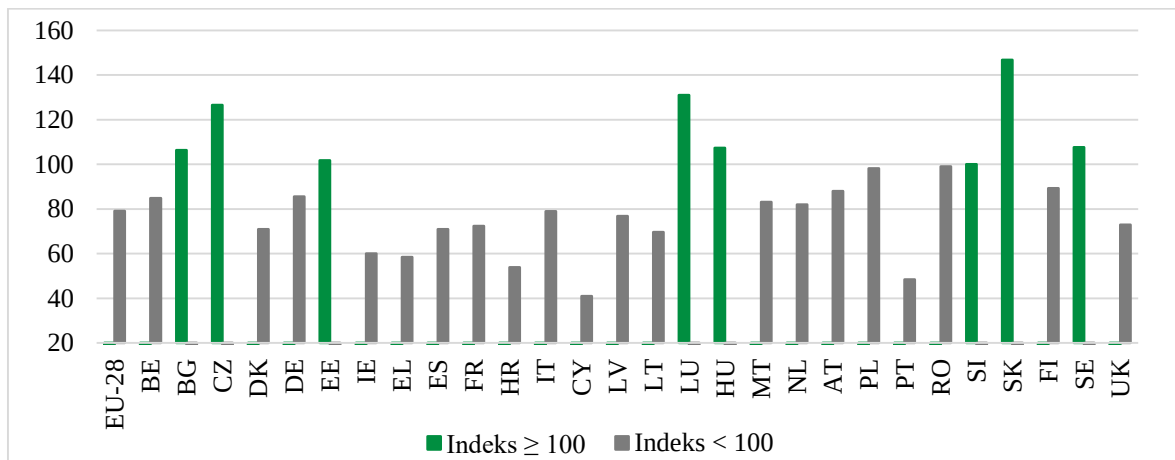
Slika 21: Delež mladih (18–24), ki prezgodaj opustijo šolanje leta 2015, in nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Nacionalne vrednosti za odstotek mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, so v razponu od 4 % za Hrvaško do 16 % za Italijo. Velika Britanija nima določenega nacionalnega cilja na tem področju; leta 2015 je njen odstotek mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, znašal malo nad mejo EU-28, in sicer 10,8 %. Leta 2015 je 13 držav članic svoje nacionalne cilje že doseglo, med njimi tudi Slovenija, katere meja je postavljena na 5 %. Italija kot članica z najvišje postavljeno mejo je to mejo dosegla leta 2015, vendar je njen odstotek mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, še vedno visok in nad povprečjem EU-28 ter znaša 14,7 %. Ravno nasprotno ima Hrvaška v 2015 najnižji odstotek mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, in svoj nacionalni cilj prav tako dosega, kljub temu da je med vsemi državami najnižji. Največji odstotek mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje leta 2015, imajo države na jugu Evrope: v Španiji ta odstotek znaša 20 %, kar predstavlja najvišjo vrednost med državami članicami, sledita ji Malta z 19,8 % in Romunija z 19,1 %. Vse tri države so tudi najbolj oddaljene od svojih nacionalnih ciljev. Odstotek mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, v Sloveniji leta 2015 znaša 5 %, kar je ravno toliko, kot je njen nacionalni cilj. Izmed novejših držav članic EU, ki so pristopile po letu 2004, je nacionalna vrednost Slovenije med najnižjimi, nižje vrednosti imata le Hrvaška in Poljska. V splošnem imajo skandinavske in centralno evropske države članice najnižje nacionalne ciljne vrednosti; nizek je tudi njihov delež mladih, ki opustijo šolanje. Kako se je odstotek mladih (starih od 18 do 24 let), ki prezgodaj opustijo šolanje, spremenil leta 2015 glede na leto 2010, je prikazano na sliki 22.

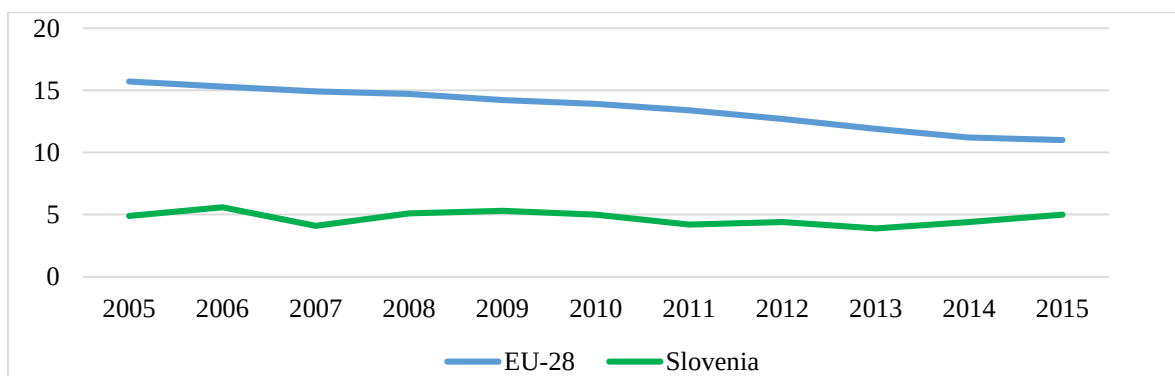
Slika 22: Sprememba deleža mladih (18–24), ki prezgodaj opustijo šolanje leta 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Od leta 2010 do leta 2015 se je število mladih, ki prezgodaj zapustijo šolanje najbolj znižalo na Cipru, in sicer za 59 indeksnih točk. Odstotek mladih, ki prezgodaj zapustijo šolanje, na Cipru leta 2015 znaša 5,2 %. Poleg Cipra se je vrednost zmanjšala tudi na Portugalskem in Hrvaškem. Število mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, se je znižalo v večini držav članic, ki so se tako približale cilju, določenemu za leto 2020. V sedmih državah članicah se je število mladih, ki zapustijo šolanje, sicer povečalo, največ na Slovaškem, a je v 2015 ta odstotek še vedno pod povprečjem EU-28 in znaša 6,9 %. Slovenija je od leta 2010 odstotek mladih, ki opustijo šolanje, zniževala, vendar se je ta leta 2015 glede na leto prej zvišal za 0,6 odstotnih točk in dosegel 5 % ter v primerjavi z letom 2010 ostal nespremenjen. Na ravni EU se je število od leta 2010 zmanjšalo za 21 %. Gibanje deleža mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje v EU in Sloveniji, je za obdobje od 2005 do 2015 podrobneje predstavljeno na sliki 23.

Slika 23: Gibanje deleža mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-28

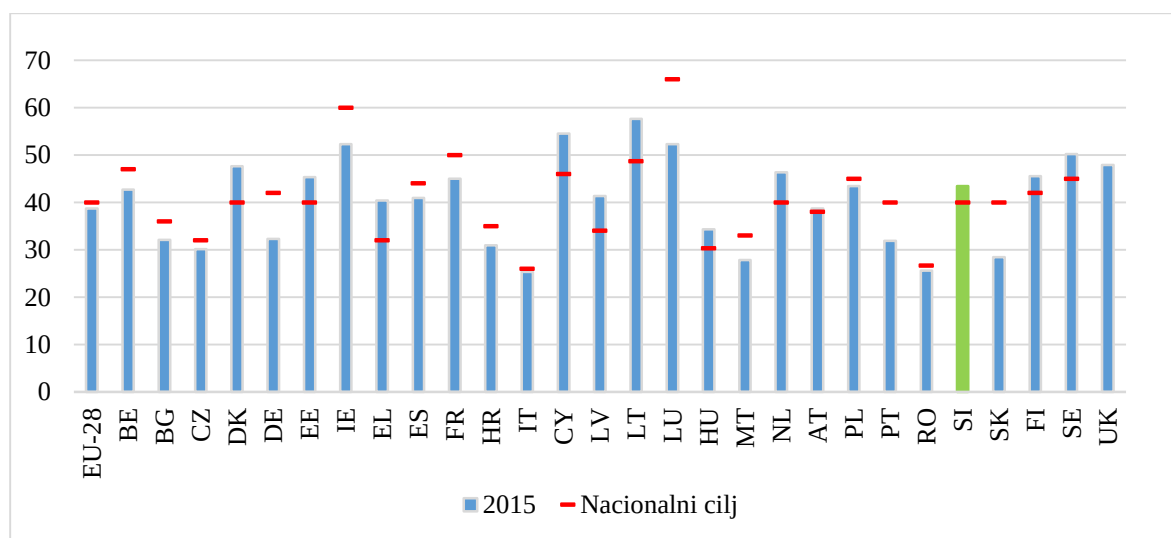
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Medtem ko se odstotek mladih, ki prezgodaj zapustijo šolanje, v EU v obdobju 2005–2015 konstantno zmanjšuje, pa je ta odstotek v desetletnem obdobju znižal le za 4,7 odstotnih točk. Povprečje EU je sicer leta 2015 blizu cilja za leto 2020 in ga presega le za eno odstotno točko. Slovenija je v celotnem obdobju precej pod povprečjem EU. Odstotek mladih v Sloveniji, ki prezgodaj zapustijo šolanje, se je v obravnavanem obdobju gibal med 4 % in 6 %, a je bil leta 2015 za 6 odstotnih točk pod povprečjem EU-28.

4.4.2 Kazalnik terciarno izobraževanje

Gospodarski razvoj vse bolj temelji na znanju, mnoga delovna mesta pa zahtevajo visoko usposobljen in izobražen kader. Evropa na tem področju zaostaja za največjimi gospodarskimi silami, kot sta na primer ZDA in Japonska, kjer je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo višji kot v EU. Prav tako se tudi premalo evropskih univerz uvršča med najboljše na svetu (Evropska komisija, 2010a). Višja stopnja izobrazbe prinaša boljše zaposlitvene možnosti, ustrezen delovni kader, boljši socialni status in pospešuje splošno gospodarsko blaginjo ter razvoj. Zato je eden izmed ciljev v sklopu strategije Evropa 2020 povečati delež prebivalstva z najmanj terciarno stopnjo izobrazbe na 40 %. Delež prebivalstva z najmanj terciarno stopnjo izobrazbe po posameznih državah članicah in EU leta 2015 je prikazan na sliki 24.

Slika 24: Delež prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je zaključilo terciarno izobraževanje, in nacionalni cilji po posameznih državah članicah in EU-28 za leto 2015

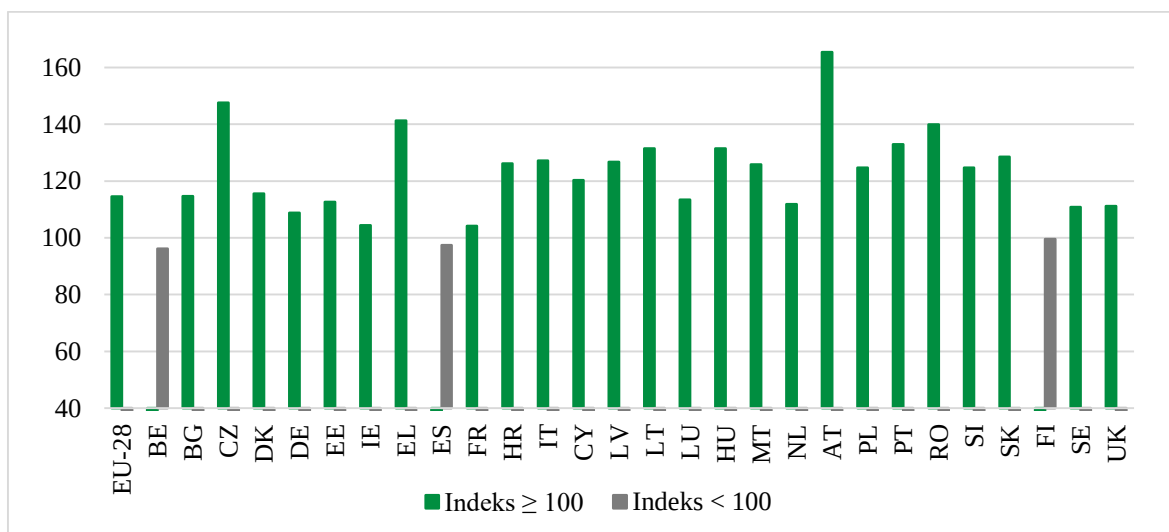

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Svoje nacionalne cilje na področju terciarnega izobraževanja je leta 2015 že doseglo 12 držav članic, med njimi tudi Slovenija, katere delež prebivalstva, ki je končalo terciarno izobraževanje, leta 2015 znaša 43,4 %. Nacionalni cilj Slovenije je enak cilju EU-28, in sicer 40 %. Najvišjo nacionalno ciljno vrednost ima Luksemburg, znaša pa 66 %. Z 52,3 % leta

2015 je od svojega nacionalnega cilja oddaljen še za 13,7 odstotnih točk. Najnižjo nacionalno ciljno vrednost ima postavljena Italija, in sicer ta znaša 26 %, leta 2015 pa je še ni dosegla, a je od cilja oddaljena le za 0,7 odstotnih točk. Najvišji odstotek prebivalstva s terciarno izobrazbo je leta 2015 dosegla Litva s 57,6 %, ki ima tudi najvišji nacionalni cilj glede na druge novejšje države članice. Leta 2015 je ta odstotek najnižji v Italiji, sledijo pa ji Romunija s 25,6 %, Malta s 27,8 % in Slovaška z 28,4 %. Velika Britanija nima določenega nacionalnega cilja na tem področju, vendar njen delež prebivalstva s terciarno stopnjo izobrazbe znaša 47,9 % in je nad povprečjem EU-28. Sprememba deleža prebivalstva med 30. in 34. letom, ki je zaključilo terciarno izobraževanje, je za leto 2015 glede na leto 2010 predstavljena na sliki 25.

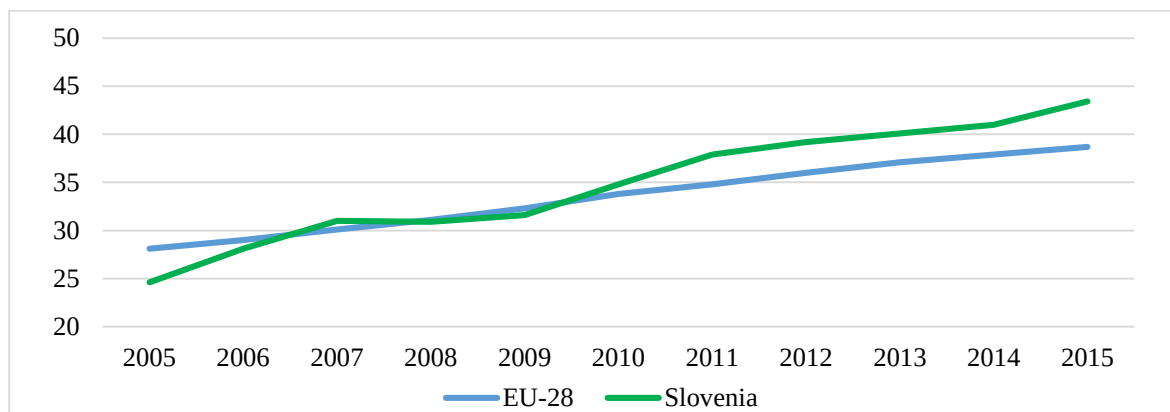
Slika 25: Sprememba deleža prebivalstva med 30. in 34. letom, ki je zaključilo terciarno izobraževanje, za leto 2015 glede na leto 2010, izražena v indeksnih točah po posameznih državah članicah in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

V skoraj vseh državah članicah se je delež mladih s končano terciarno izobrazbo med letoma 2010 in 2015 povečal, znižal se je le v Belgiji in Španiji, na Finskem pa je bil odstotek leta 2015 enak tistemu iz leta 2010. Največja rast v tem obdobju je bila v Avstriji, in sicer se je število mladih s terciarno stopnjo izobrazbe povečalo za 65 indeksnih točk. Slovenija je odstotek mladih z zaključenim terciarnim izobraževanjem zvišala za 25 indeksnih točk v obdobju od 2010 do 2015, delež pa narašča že od leta 2005. Slika 26 podrobneje prikazuje gibanje deleža prebivalstva z dokončanim terciarnim izobraževanjem od 2005 do 2015 za Slovenijo in EU.

Slika 26: Gibanje deleža prebivalstva med 30 in 34 letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje med letoma 2005 in 2015, za Slovenijo in EU-28

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Leta 2005 je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v Sloveniji znašal 24,6 %, v EU-28 pa 28,1 %. Od leta 2010 je delež mladih s terciarno stopnjo izobrazbe v Sloveniji nad povprečjem EU. Čeprav delež tako v EU kot v Sloveniji narašča od leta 2005, je bil napredek Slovenije v tem obdobju večji.

Evropa ima na področju izobraževanja velik potencial. Evropski socialni sistem v primerjavi z drugim delom sveta prebivalstvu omogoča lažji dostop do izobrazbe, stroški, povezani z izobraževanjem, pa so v večini držav nizki. Pozitiven trend na področju terciarne izobrazbe v skoraj vseh državah članicah se odraža v pozitivnih rezultatih tudi na ravni EU-28, saj je svoj cilj za leto 2020 skoraj že dosegla.

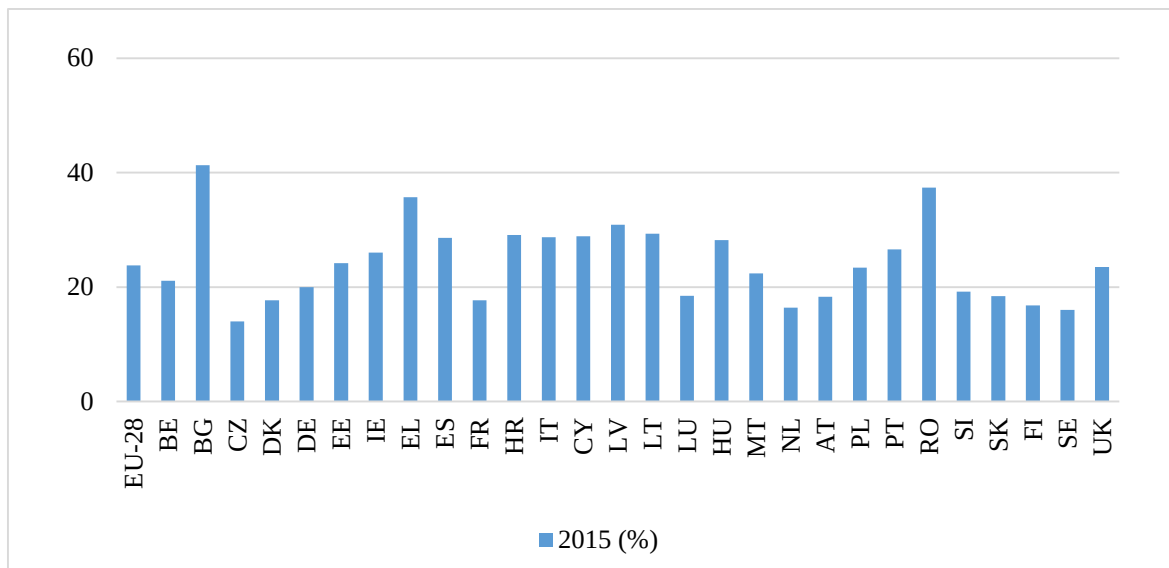
Evropska unija na področju izobraževanja in usposabljanja izvaja pobude »Mladi in mobilnost« ter »Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta«. Pobuda Mladi in mobilnost omogoča mladim pridobivanje izkušenj v drugih državah s programi, kot je na primer Erasmus, ter krepi kakovost izobraževanja in usposabljanja v Evropi. S programom za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta pa želi EU povečati število kakovostnih delovnih mest in fleksibilnost na trgu dela ter izboljšati varnost zaposlitev (Evropska komisija, 2017a).

4.5 Analiza cilja - boj proti revščini in socialni izključenosti

Eden izmed ciljev EU je povečati socialno blaginjo in zmanjšati število ljudi, ki živijo pod pragom revščine. S strategijo Evropa 2020 je bilo določeno, da je do leta 2020 treba zmanjšati število revnih in socialno izključenih prebivalcev za 20 milijonov. Cilj temelji na primerjavi s stanjem v EU leta 2008. Število prebivalcev, ki so izpostavljeni tveganju revščine ali izključenosti in so zajeti v ta cilj, je seštevka posameznikov, ki so izpostavljeni

najmanj enemu izmed treh dejavnikov, tj. tveganje revščine, soočanje s hudo materialno pomanjkljivostjo ali pa prebivanje v gospodinjstvu z nizko intenzivnostjo dela. Prag tveganja revščine je določen na 60 % mediane razpoložljivega dohodka v državi članici (po socialnih transferjih). Osebe, ki se soočajo s hudo materialno pomanjkljivostjo in pomanjkanjem resursov, nimajo dostopa oziroma si ne morejo privoščiti 4 od naslednjih 9 stvari: plačila najemnine ali osnovnih računov; plačila nepričakovanih oziroma izrednih stroškov; vzdrževanja ustreznega ogrevanja doma; mesa, rib ali ekvivalentnih beljakovin vsak drugi dan; tedenski dopust od doma; avta; pralnega stroja; barvnega TV ali telefona. Gospodinjstva z zelo nizko delovno intenzivnostjo so tista, v katerih so odrasli člani (stari od 18 do 59 let) delali manj kot 20 % celotnega delovnega potenciala v preteklem letu (Eurostat, 2017a). Odstotek prebivalstva po posameznih državah članicah in EU kot celote, ki spada v enega izmed navedenih treh kriterijev in leta 2015 torej živi v revščini, je predstavljen na sliki 27.

Slika 27: Odstotek prebivalstva, izpostavljenega revščini in socialni izključenosti leta 2015 po posameznih državah članicah in EU

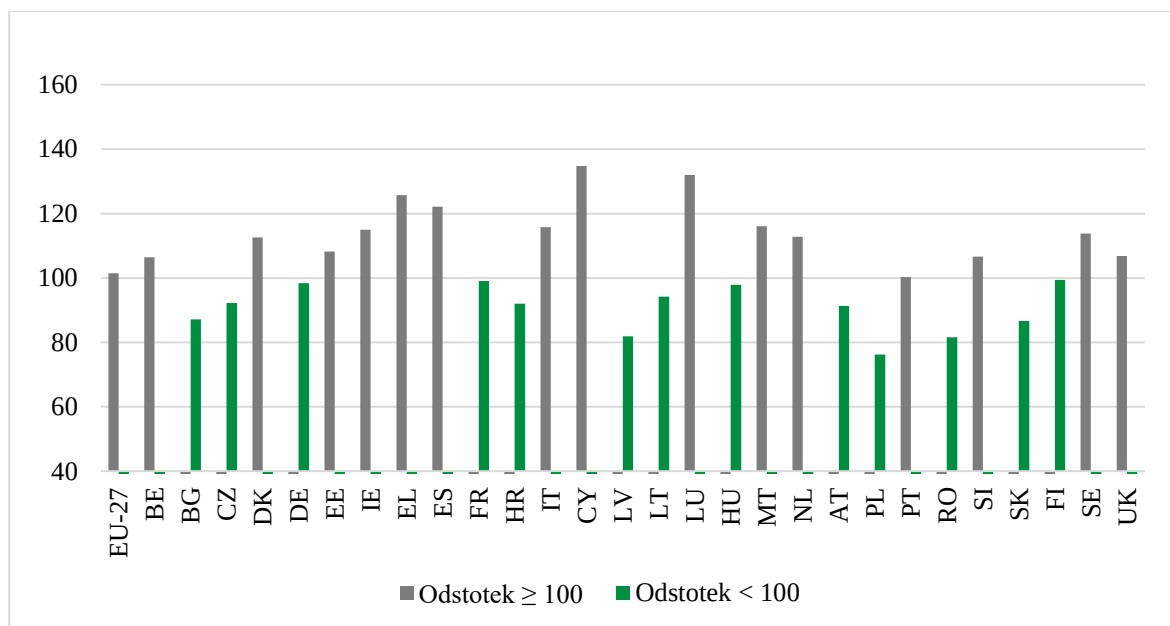
Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Leta 2015 je bilo 24 % odstotkov prebivalcev EU izpostavljenih revščini ali socialni izključenosti, kar pomeni, da je pod pragom revščine živel vsak četrti prebivalec EU. Na splošno so revščini najbolj izpostavljeni prebivalci, ki se soočajo z brezposelnostjo, so starši samohranilci ali pa rojeni v državah izven EU (Evropska komisija, 2010, str. 4). Najvišji delež prebivalstva, izpostavljenega revščini, ima Bolgarija z 41 %. Sledita ji Romunija s 37 % in Grčija s 36 % prebivalstva. Če ta cilj primerjamo z ostalimi cilji v sklopu strategije Evropa 2020, vidimo povezavo med stopnjo revščine, stopnjo zaposlenosti in izobrazbo. Naštete države imajo tudi nizke stopnje zaposlenosti v primerjavi z ostalimi državami članicami, prav tako pa je tudi delež osipa na področju izobraževanja v teh državah visok. V večini držav članic je delež prebivalstva, izpostavljenega revščini, višji od 20 %. Nižji (ali

enak) 20 % je v enajstih državah, med njimi tudi v Sloveniji, kjer je ta delež leta 2015 znašal 19 %. Najnižji delež prebivalstva, izpostavljenega revščini, ima leta 2015 Češka, le 14 %. Poleg Češke imajo nizke deleže še Nizozemska (16 %), Švedska (16 %) in Finska (17 %).

Cilj za znižanje deleža prebivalstva, izpostavljenega revščini, je določen glede na leto 2008, zato je na sliki 28 prikazano, kako se je število prebivalcev, izpostavljenih revščini in socialni izključenosti, spremenilo leta 2015 glede na leto 2008.

Slika 28: Sprememba števila prebivalstva, izpostavljenega revščini in socialni izključenosti, leta 2015 glede na 2008, izražena v indeksnih točkah

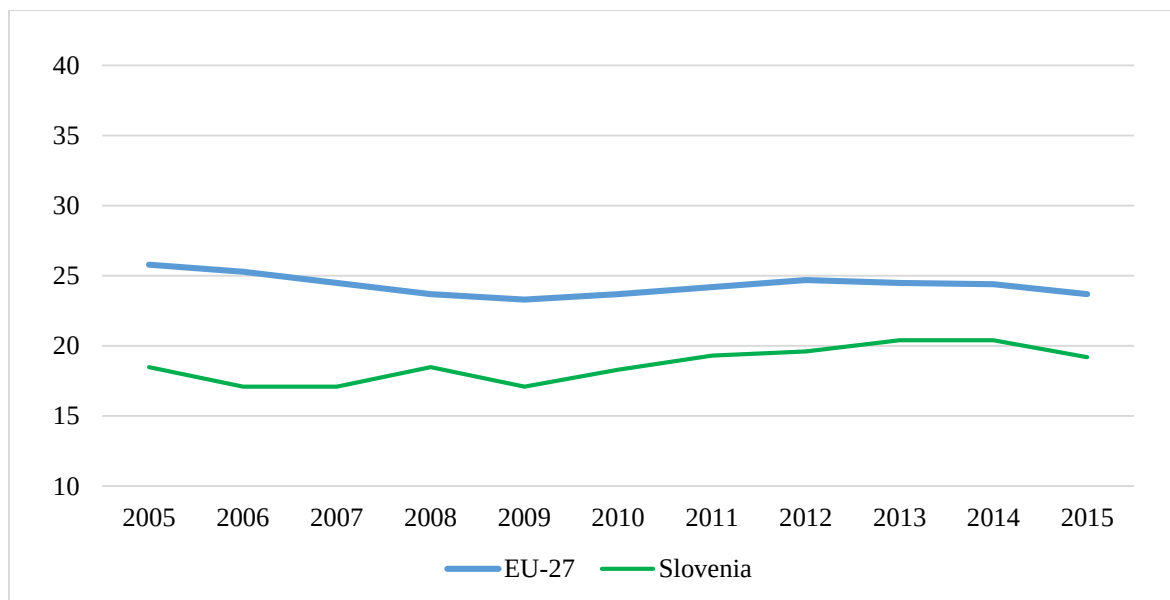

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Leta 2008 je bilo v 27 državah članicah (v nadaljevanju EU-27) 116 milijonov prebivalcev izpostavljenih revščini in socialni izključenosti. Do leta 2015 se je število teh prebivalcev zvišalo na 117,6 milijonov, kar predstavlja zvišanje za 1,5 indeksnih točk. Med letoma 2008 in 2015 so število prebivalcev, izpostavljenih revščini, najbolj znižale Poljska, Romunija, Latvija in Bolgarija. Za Poljsko to pomeni, da revščini ni več izpostavljenih 2,7 milijona prebivalstva, kar tudi v absolutnih podatkih predstavlja najboljši napredek. Kljub napredku teh držav članic pa so to hkrati tudi tiste države, ki imajo še vedno najvišji delež teh prebivalcev. Število prebivalcev, izpostavljenih revščini in socialni izključenosti, se je povečalo v 15 državah članicah. Število tega prebivalstva se je v tem obdobju za več kot 20 indeksnih točk povečalo na Cipru, v Luksemburgu, Grčiji in Španiji. V absolutnih številkah se je število prebivalstva, izpostavljenega revščini, v opazovanem obdobju najbolj povečalo v Španiji in Italiji, kjer je v obeh državah številka presegla 2,3 milijona. V Sloveniji se je od leta 2008 število takih prebivalcev povečalo za 6 indeksnih točk oziroma za 24 tisoč ljudi. Gibanje deleža prebivalstva, ki je izpostavljeno revščini in socialni izključenosti, je v

Sloveniji in EU med letoma 2005 in 2015 predstavljeno na sliki 29.

Slika 29: Gibanje odstotka ljudi, ki se soočajo z revščino in socialno izključenostjo, med letoma 2005 in 2015 za Slovenijo in EU-27

Vir: Eurostat, Data, 2017a.

Delež prebivalstva, izpostavljenega revščini, je leta 2005 v EU znašal 25,8 %. V naslednjih letih se je delež postopoma zniževal in leta 2009 dosegel 23,3 %. Na ravni EU-27 je bilo torej leta 2009 revščini izpostavljenih 114,2 milijona prebivalcev. Trend se je po začetku gospodarske in finančne krize dvignil in naraščal vse do leta 2012, ko je dosegel 24,7 %, nato pa počasi padal in leta 2015 dosegel 23,7 %. Iz predstavljenega desetletnega obdobja je razvidno, da se delež prebivalstva, izpostavljenega revščini, na ravni EU ne spreminja bistveno in se giblje okoli 20 %. Merjeno v absolutnih številkah, je bilo v opazovanem obdobju največ prebivalcev izpostavljenih revščini leta 2012 (122,2 milijona), leta 2015 pa ta številka znaša 117,6 milijonov. Podatki na sliki 29, ki se nanašajo na EU, so predstavljeni za EU-27, saj so podatki za EU-28 razpoložljivi le od leta 2010 naprej. Delež slovenskega prebivalstva, izpostavljenega revščini, je bil prav tako najnižji v obdobju pred gospodarsko finančno krizo. Od leta 2009 pa vse do leta 2013 je delež teh ljudi naraščal in leta 2013 dosegel 20,4 %. Posledica povečanja je predvsem povečanje števila brezposelnih ter počasno okrevanje gospodarstva. Leta 2015 je bilo v Sloveniji revščini izpostavljenih 19,2 % ali 385 tisoč prebivalcev. Stopnja se je v naslednjih dveh letih nekoliko znižala, vendar bistvene spremembe tako v Sloveniji kot na ravni EU ni opaziti. Delež prebivalcev, izpostavljenih revščini, je v Sloveniji v celotnem obdobju nižji od ravni za EU-27, leta 2015 je razlika med Slovenijo in EU-27 znašala 4,5 odstotnih točk.

EU je za boj proti revščini in socialni izključenosti določil eno izmed sedmih vodilnih pobud, ki se imenuje Evropska platforma za boj proti revščini in socialni izključenosti. V sklopu te

pobude naj bi se izboljšalo usklajevanje politik med državami članicami, sodelovanje s civilno družbo, spremljanje dobrih in učinkovitih praks, izraba finančnih sredstev, ipd. Za spodbujanje ukrepov za zmanjševanje revščine je namenjenih 20 % sredstev iz Evropskega socialnega sklada (Evropska komisija, 2010c).

4.6 Analiza uspešnosti držav članic pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020

Analiza podatkov po posameznih ciljnih strategije Evropa 2020 pokaže, da se rezultati tako med državami kot tudi med samimi cilji precej razlikujejo. Vrednosti, ki jih po posameznih ciljnih želi doseči EU, so splošne, zato so bile določene tudi nacionalne vrednosti, katerih povprečje je enako ali blizu vrednosti za EU. Določene so bile predvsem glede na pretekle podatke za posamezne kazalnike, splošne gospodarske uspešnosti in tudi ambicije posameznih držav. Kako visoko ali nizko so posamezne države določile svoje nacionalne cilje in tudi kako uspešne so pri njihovem doseganju, je odvisno od mnogih dejavnikov: kulturoloških, socioloških, ekonomskih in ne nazadnje tudi geografskih. V poglavjih od 4.1 do 4.5 sem analizirala uspešnost Slovenije in ostalih držav članic pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020, v tem poglavju pa bom povzela glavne ugotovitve, predstavila nekatere razloge za odstopanja držav od njihovih ciljev in ukrepe Slovenije.

Svoje nacionalne cilje je na področju zaposlovanja leta 2015 preseglo pet držav članic, med njimi tudi Švedska, ki ima določen najvišji cilj. Švedska, Danska in Nizozemska so države z najvišjimi nacionalnimi cilji pri stopnji zaposlenosti, kar izhaja iz dejstva, da je stopnja zaposlenosti v teh državah že od leta 2001 višja od 75 %, kar je ciljna vrednost za celotno EU do leta 2020. Eden izmed razlogov za tako visoko stopnjo zaposlenosti je visoka stopnja zaposlenosti žensk v teh državah, ki je nad povprečjem EU. Delež zaposlenosti žensk na Švedskem je že od nekdaj najvišji med državami članicami in nad povprečjem EU-28 (Government offices of Sweden, 2016, str. 19–20). Švedska je poleg Finske, Latvije in Litve tudi ena izmed držav, kjer je razlika v stopnji zaposlenosti med moškimi in ženskami nižja od petih odstotnih točk. Na drugi strani so države, ki imajo nizko stopnjo zaposlenosti žensk, Malta, Grčija, Italija in Hrvaška tudi države, ki so na dnu lestvice pri splošni stopnji zaposlenosti. Z izjemo Hrvaške so razlike med stopnjo zaposlenosti med moškimi in ženskami v teh državah višje od 15 odstotnih točk in s tem tudi najvišje v EU (Eurostat, 2017a). Italija je leta 2015 po stopnji zaposlenosti na dnu lestvice. V Italiji so precejšnje razlike v stopnji zaposlenosti med spoloma. Stopnja zaposlenosti za ženske je leta 2015 na ravni celotne države znašala 50,6 %, medtem ko je za moške stopnja precej višja in znaša 70,6 %. Razlike v stopnji zaposlenosti so precejšnje tudi med italijanskimi regijami. Stopnja zaposlenosti na jugu Italije je leta 2015 znašala 46,1 %, medtem ko je na severovzhodu Italije ta stopnja znašala 69,9 % (Ministero dell'Economia e delle Finanze, 2016, str. 111–113).

Stopnja zaposlenosti v Sloveniji je leta 2015 znašala 69 % in je bila pod povprečjem EU. Zaposlenost moških je leta 2015 znašala 73,3 %, zaposlenost žensk pa 64,7 %. Razlika med

njima znaša 8,6 odstotnih točk in je nižja od povprečja EU. V Sloveniji je stopnja zaposlenosti od leta 2008 padala zaradi gospodarsko-finančne krize in prepočasnega odziva države na trgu dela. S pomočjo regionalnih skladov je tudi Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) začel izvajati vrsto ukrepov za spodbujanje zaposlovanja. Med ukrepe sodijo izplačila subvencij, povračila prispevkov delodajalca, izplačila nepovratnih sredstev in davčne olajšave. Ukrepi v večini primerov spodbujajo zaposlovanje mlajših od 30 let, iskalcev prve zaposlitve, starejših od 55 let, dolgotrajno brezposelnih, prebivalcev določenih območij z visoko stopnjo brezposelnosti (Hrastnik, Trbovlje, Maribor z okolico, Pomurje itd.) in invalidov. Subvencije za zaposlovanje mladih znašajo približno 5.000 EUR, za starejše osebe 13.000 EUR, delež povračila prispevkov pa je odvisen od ciljne skupine (ZRSZ, 2017). Davčne olajšave so na voljo podjetjem, ki na novo zaposlijo osebo, mlajšo od 26, ali starejšo od 55 let, ki je bila eno leto brezposelna. V tem primeru lahko podjetja uveljavljajo znižanje davčne osnove v višini 45 odstotkov izplačane plače te osebe (Data d.o.o., 2017). Poleg zgoraj naštetih ukrepov, so bili leta 2016 sprejeti dodatni ukrepi. Med njimi sta tudi programa »Jamstvo za mlade«, ki spodbuja hitro aktivacijo mladih po zaključku šolanja na trg dela, ter program »Celovita podpora podjetjem za aktivno staranje delovne sile«, namenjen upravljanju starejših zaposlenih in sofinanciran s strani ESS. Nadaljnji izzivi na trgu dela so rigidna delovna zakonodaja, vključevanje dolgotrajno brezposelnih na trg dela in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest (Vlada Republike Slovenije, 2017). Čeprav se Slovenija med letoma 2010 in 2015 ni približala cilju na področju zaposlovanja in je stopnja zaposlenosti leta 2015 skoraj pet odstotnih točk pod ciljem, pa je zaradi pozitivnih napovedi v prihodnje pričakovati, da se bo v drugi polovici obdobja strategije cilju zelo približala in ga dosegla.

Stopnja zaposlenosti je najbolj neposredno povezana s ciljema na področju šolstva in boja proti revščini. Ukrepi na področju enega izmed teh treh ciljev imajo pozitivne učinke tudi na druga dva. Svoje nacionalne cilje na področju izobraževanja dosega 13 držav članic, med njimi tudi Slovenija. Najnižji delež mladih, ki prezgodaj zapustijo šolanje, je v centralno-vzhodnih državah članicah, to so Hrvaška, Poljska, Litva, Češka, Slovaška in Slovenija, poleg njih pa je na vrhu lestvice še Ciper. Jugović in Doolan (2013) ugotavljata, da sta možna razloga za nizke stopnje osipa v Sloveniji in Hrvaški ta, da ocenjevanje večinoma temelji na strokovni presoji učiteljev in ne toliko na eksternih ocenjevalnih sistemih ter da v primeru slabih šolskih rezultatov učenci lahko ponavljajo šolsko leto. Države z najvišjo stopnjo mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, so Španija, Malta, Romunija in Italija. Z izjemo Španije imajo te države tudi najnižje deleže mladih, ki končajo terciarno izobraževanje. V Španiji se ti deleži zelo razlikujejo po regijah, predvsem zaradi povpraševanja po nižje izobraženi delovni sili v določenih delih države. Komisija poleg tega osip v izobraževanju Španije povezuje s študenti, rojenimi v drugi državi in njihovim socialno-ekonomskim položajem (European Commission, 2017t, str. 39). Podobni razlogi za visok osip v izobraževanju so tudi v Italiji, kjer je delež mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, precej višji na jugu kot na severu države. Na Siciliji ta delež leta 2015 znaša skoraj 25 %, v Furlaniji - Julijski krajini pa ta odstotek znaša med 5 % in 10 %. Prav tako pa je ta delež višji pri učencih, ki niso rojeni

v Italiji (Ministero dell'Economia e delle Finanze, 2016, str. 117–119). EU se je leta 2015 zelo približala ciljni vrednosti na področju terciarnega izobraževanja, od ciljne vrednosti je oddaljena le 0,3 odstotne točke. Delež mladih, ki so zaključili terciarno izobraževanje, je v EU visok, vendar pa se nekatere države soočajo z reformami visokošolskega izobraževanja ter boljšo usklajenostjo izobraževalnega sistema in trga dela. Na Hrvaškem, Cipru in tudi v Sloveniji je delež študentov družboslovnih ved precej višji, medtem ko je na trgu dela mogoče zaznati pomanjkanje diplomantov iz inženirstva, matematike in znanosti. Treba je zagotoviti kakovosten šolski sistem, ki je usklajen s trgom dela, in poskrbeti, da bo visoko šolstvo dostopno vsem državljanom ne glede na njihovo poreklo. Slovenija v izobraževanju sprejema ukrepe, ki namenjajo pozornost prenosu tehnologij iz raziskovalne in visokošolske sfere v gospodarstvo, projektom sodelovanja študentov z gospodarstvom, ustanavljanju kariernih centrov ter implementaciji sistema vajeništva (Vlada Republike Slovenije, 2017, str. 40).

Če bi do leta 2020 EU želela doseči cilj zmanjšanje števila prebivalcev, ki so izpostavljeni revščini in socialni izključenosti, za 20 milijonov, bi leta 2020 ta številka glede na podatke iz leta 2008 morala znašati 96 milijonov. To pomeni, da bi se moralo glede na leto 2008 število prebivalcev, izpostavljenih revščini, znižati za najmanj 17 %. Po sedmih letih je ta številka za 1 % višja, kar pomeni, da bo EU ta cilj do leta 2020 zelo težko dosegla. Kljub sredstvom namenjenim temu cilju bo treba več pozornosti nameniti dolgotrajnim ukrepom in predvsem tistim skupinam prebivalstva, ki so bolj izpostavljene tveganju revščine, in tistim, ki se z materialnim pomanjkanjem soočajo že dalj časa. Analiza kumulativnih podatkov pokaže, da se je od leta 2008 do leta 2015 število ljudi, izpostavljenih revščini, najbolj povišalo v Italiji in Španiji, in sicer v obeh državah za 2,4 milijona ljudi. V istem obdobju sta bili državi, ki sta iz revščine dvignili največ prebivalcev, Poljska, in sicer za 2,7 milijona, in Romunija, ki je iz revščine dvignila 1,7 milijona prebivalcev. Nacionalne vrednosti so določene v absolutnih številkah, Poljska, Romunija in Litva pa so edine države, ki so v tem obdobju dosegle svoje ciljne vrednosti. Kljub visokemu napredku Romunije pa je relativen delež revnega prebivalstva v Romuniji med najvišjimi, saj je leta 2015 več kot tretjina prebivalcev izpostavljena revščini (Eurostat, 2017a). Med najbolj ogroženimi so družine z otroci, invalidi in mladi, ki niso vključeni v izobraževanje. Poleg tega so ljudje na podeželju dvakrat bolj izpostavljeni revščini kot ljudje v mestih. Revščina je visoka tudi med Romi, katerih tveganje za revščino je trikrat večje kot pri ostalem prebivalstvu. Med glavnimi ovirami, ki onemogočajo revnim pridobitev zaposlitve in s tem izboljšanje svojega socialnega položaja, so pomanjkanje delovnih izkušenj, nizka raven usposobljenosti in izobrazbe ter omejeno število delovnih mest. Romunija je zato leta 2016 prvič sprejela celovit paket ukrepov za boj proti revščini, ki med drugim vključuje socialno skrb, zmanjšanje deleža mladih, ki opustijo šolanje, in pomoč pri prehodu iz šolanja na trg dela (European Commission, 2017t, str. 22–23).

Slovenija bi v obdobju med letoma 2008 in 2015 morala znižati število ljudi, izpostavljenih revščini, za 40.000, vendar se je povečalo za 24.000. Število ljudi, izpostavljenih revščini,

je po krizi močno naraslo, med letoma 2010 in 2013 za 44.000, vendar pa število od leta 2013 v Sloveniji pada (Eurostat, 2017a). Stopnja zaposlenosti se je v tem obdobju gibala ravno nasprotno in se je od 2013 v Sloveniji povečevala. To pomeni, da bo z nadaljnjimi ukrepi predvsem na trgu dela boj proti revščini v Sloveniji bolj uspešen, s tem pa se bo Slovenija lahko približala svojemu cilju na tem področju. Slovenija se je zavezala tudi k izvajanju konkretnjših ukrepov na tem področju, kot so izvajanje programa socialne aktivacije, sprostitev državnih štipendij, zvišanje osnovnega zneska minimalnega dohodka in socialne pomoči ter zakonske spremembe glede pokojnin (Vlada Republike Slovenije, 2017, str. 42).

Na področju raziskav in razvoja si je EU postavila ambiciozen cilj, in sicer želi doseči, da bi raziskavam in razvoju do leta 2020 namenili 3 % BDP-ja. Vendar je bila EU na polovici obdobja strategije kar precej oddaljena od svojega cilja. Leta 2015 samo dve državi članici dosežeta svoje nacionalne cilje: Češka in Danska. Tudi nacionalni cilji so za večino držav postavljeni pod mejo EU, ki znaša 3 %. Leta 2015 le 5 držav članic namenja več kot 2,5 % BDP-ja raziskavam in razvoju, to so Danska, Nemčija, Avstrija, Finska in Švedska. Švedska dosega najvišje vrednosti, saj ima spodbudno raziskovalno okolje in visoko usposobljen kader, v državi pa so prisotne velike mednarodne korporacije (European Commission, 2017p, str. 46). Eden skupnih faktorjev držav z visokim deležem naložb v raziskave in razvoj je, da v strukturi naložb prevladujoč in običajno tudi naraščajoč delež izhaja iz poslovnega sektorja (Sheehan & Wyckoff, 2003, str. 15). Na ravni EU-28 je bilo leta 2015 za raziskave in razvoj namenjenih slabih 300 milijard EUR. Od tega je delež naložb v raziskave in razvoj iz poslovnega sektorja znašal 64 %, iz javnega sektorja 12 %, iz sektorja visokega šolstva 23 % in privatnega neprofitnega sektorja 1 %. Delež naložb iz poslovnega sektorja v najuspešnejših petih državah članicah leta 2015 znaša med 60 % in 70 %, medtem ko je za države na dnu lestvice (Ciper, Romunija, Malta) ta delež manjši od 50 %. Poleg visokega deleža vlaganj v raziskave in razvoj poslovnega sektorja imajo države z visoko stopnjo vlaganj skupno tudi to, da večino naložb poslovnega sektorja izvajajo velika podjetja ali multinacionalke. Leta 1999 so naložbe v raziskave in razvoj podjetja Ericsson na Švedskem znašale 60 % naložb iz poslovnega sektorja. Na Finskem pa so naložbe podjetja Nokia leta 2001 znašale kar 80 % naložb poslovnega sektorja (Sheehan & Wyckoff, 2003, str. 17). Čeprav se ti podatki nanašajo na obdobje pred strategijo Evropa 2020, je v priporočilu Sveta Švedski navedeno, da mora okrepiti sodelovanje med univerzami in majhnimi ter srednje velikimi podjetji, saj se pri tem cilju zanaša predvsem na omejeno število multinacionalk (European Commission, 2017p, str. 46).

Iz zgornjega lahko sklepamo, da je pomembno predvsem, da države spodbujajo naložbe velikih podjetji, okrepijo sodelovanje med univerzami in podjetji ter zagotovijo ustrezno okolje za raziskave. Slovenija je bila v primerjavi z ostalimi državami članicami na tem področju z 2,2 % vlaganj leta 2015 relativno uspešna. Delež naložb za raziskave in razvoj iz poslovnega sektorja je bil leta 2015 v Sloveniji najvišji, in sicer je znašal kar 76 % (Eurostat, 2017a). To delno razloži uspešnost Slovenije, vendar bodo kljub napredku na tem področju

od leta 2010 potrebni še dodatni ukrepi in spodbude, da bi dosegla svoj cilj do leta 2020. Poleg že uvedenih davčnih olajšav za podjetja za vlaganja v raziskave in razvoj je Slovenija začela podpirati tudi velike raziskovalne programe, ki povezujejo univerze in podjetja, izmenjujejo znanja in sodelujejo pri razvoju novih produktov, storitev ali procesov (Vlada Republike Slovenije, 2017, str. 37).

Ob prizadevanju za višjo rast in uspešnejše gospodarstvo pa je pomembna tudi skrb za okolje. EU si prizadeva za trajnostno rast gospodarstva, vse več pozornosti in tudi sredstev pa se okolju namenja tudi na globalni ravni. EU ima na tem področju ambiciozne cilje, postavljene pa so že tudi nove ciljne vrednosti za naslednje desetletje. EU naj bi do leta 2030 dosegla 40 % manj izpustov toplogrednih plinov, 27 % porabo energije iz obnovljivih virov in 27 % prihranek energije (European Commission, 2017r). Vsi trije kazalniki so povezani, ukrepi in rezultati pa so odvisni tako od naravnih zmožnosti držav in geografskega položaja kot tudi od gospodarske uspešnosti. Gospodarsko bolj uspešne države imajo višjo porabo energije, zato imata Francija in Nemčija določene visoke ciljne vrednosti porabe primarne energije. Naravne zmožnosti in geografski položaj imajo velik vpliv na obnovljive vire energije. Države z največjim deležem energije iz obnovljivih virov so tiste, ki lahko izkoriščajo moč vode in večino elektrike pridobivajo iz hidroelektrarn. Najvišje deleže iz tega naslova dosegajo Švedska, Finska in Latvija. Hkrati je tudi razvidno, da imajo države, ki velik delež energije pridobivajo iz obnovljivih virov, nižje izpuste toplogrednih plinov. Liobikienė, Butkus in Bernatoniene (2016) so prišli do zaključka, da so baltske države od leta 1990 za več kot 50 % znižale izpuste toplogrednih plinov, predvsem zaradi večje porabe energije iz obnovljivih virov. Vse tri države namreč velik del energije pridobivajo iz hidroelektrarn. Še en pomemben dejavnik pri uspešnosti pa je tudi v sami strukturi porabnikov energije. Države, kot sta na primer Malta in Ciper, kjer je transport velik porabnik energije, imajo nižje cilje, saj je to področje, kjer se še vedno v večji meri uporabljajo fosilna goriva, prehod na trajnostne vire pa se uveljavlja zelo počasi.

Slovenija se je prav tako zavezala k izpolnjevanju okoljskih ciljev. Pri vseh treh kazalnikih je dosegla napredek v obdobju med letoma 2010 in 2015 ter se približala ciljem, zastavljenim za leto 2020. Kljub temu bo potrebnih še veliko ukrepov, saj se bo temu področju namenjal vedno več pozornosti, prav tako pa se bodo višale tudi zahteve EU na tem področju. Slovenija je sprejela akcijske načrte in določila ukrepe za vsa tri področja: zmanjšanje emisij ter povečanje deleža obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti. Z operativnim programom ukrepov zmanjšanja emisij je Slovenija določila ukrepe na področjih, ki imajo največje deleže v emisijah toplogrednih plinov, to so energetska sanacija stavb, emisije iz prometa, kmetijstva in emisije pri ravnanju z odpadki. V sklopu tega akcijskega načrta so predstavljeni sledeči ukrepi: finančne spodbude, zmanjševanje subvencij za fosilna goriva, revizije dajatev na področju odlaganja odpadkov, energetska učinkovito prostorsko načrtovanje, povratna sredstva za energetska učinkovitost v gospodinjstvih, posojila Eko sklada, dopolnitve predpisov o energetska učinkovitosti stavb idr. (Ministrstvo za okolje, 2014, str.4–6). Ukrepi, določeni v akcijskem načrtu za obnovljive vire energije, so finančne

spodbude in subvencije za obratovanje v obliki fiksnih odkupnih cen ali premij v sklopu podpore električni energiji, proizvedeni iz obnovljivih virov, finančne spodbude za trajnostno gradnjo stavb in energetske sanacije, dopolnitev nekaterih predpisov in pravilnikov na tem področju, spodbujanje uporabe energije iz obnovljivih virov v gospodinjstvih, energetske svetovanje ter spodbude za izobraževanja in projekte na tem področju (Ministrstvo za infrastrukturo, 2010, str. 14–21). Na področju energetske učinkovitosti so z akcijskim načrtom določeni ukrepi predvsem na področju energetske obnove stavb, saj je potencial za doseganje prihrankov na tem področju največji. V sklopu tega je bila določena tudi obveznost, da se vsako leto energetske obnovi 3 % državnih stavb. Drugi pomemben ukrep za doseganje ciljev do leta 2020 je doseganje prihrankov energije dobaviteljev energije in zmanjševanje izgube energije pri prenosu (Ministrstvo za infrastrukturo, 2015). Ukrepi na vseh treh področjih se med seboj dopolnjujejo in zasledujejo isti cilj. Doseganje teh ciljev nima pozitivnega vpliva samo na podnebje, temveč tudi na ostala področja, saj se na ta način zmanjšuje odvisnost od uvoza, večja konkurenčnost ter izboljšuje kakovost zraka in splošni standard življenja prebivalstva.

Da bi Slovenija dosegla cilje v sklopu strategije Evropa 2020, bo poleg ukrepov, ki se neposredno nanašajo na cilje, morala sprejeti priporočila Sveta in Komisije ter odpraviti nekatere ovire, kot so toga delovnoppravna zakonodaja, birokracija v javni upravi, slab dostop do alternativnega financiranja in pomanjkanje naložb v infrastrukturo (Evropska komisija, 2017b, str. 45)

SKLEP

EU je skupnost držav, ki se med seboj močno razlikuje po gospodarski uspešnosti. Iz tega razloga je zmanjšanje razlik tako med državami kot tudi regijami ena izmed primarnih nalog EU že od samega začetka. Strategija Evropa 2020 je vizija in desetletna strategija EU za uresničitev višje gospodarske rasti, s tem pa naj bi se zmanjšale tudi razlike med državami. Svetovna gospodarska in finančna kriza je imela velik vpliv tudi na gospodarstvo EU. Stopnja brezposelnosti se je povišala, število prebivalcev, izpostavljenih revščini, je hitro naraslo in razkrile so se strukturne pomanjkljivosti Evrope. Zato se je ob sprejemanju nove desetletne strategije EU zavezala k doseganju trajnostne, vključujoče in pametne rasti. Gospodarska rast je na ta način zasnovana na trdnih temeljih, zaradi česar je EU bolj stabilna, spremembe na gospodarskih trgih pa imajo manjši vpliv na gospodarstvo. Da bi dosegli prednostne naloge iz strategije Evropa 2020, so bili določeni cilji na področjih, ki so za stabilnost in rast EU najpomembnejša: zaposlovanje, izobraževanje, raziskave in razvoj, podnebje in energija ter boj proti revščini. Pristop k doseganju teh ciljev, ki je določen v strategiji Evropa 2020, je smiseln, saj so za večino ciljev določene nacionalne vrednosti, ki so prilagojene stanju posameznih držav in njihovim zmožnostim. Njihovo povprečje pa predstavljajo splošni cilji, določeni na ravni EU.

V sklopu magistrske naloge sem si zastavila naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali Slovenija in ostale države članice leta 2015 dosegajo cilje strategije Evropa 2020;
- Kako se Slovenija pri doseganju ciljev primerja z EU;
- Ali sta Slovenija in EU v obdobju med letoma 2010 in 2015 dosegli napredek k zadanim ciljem.

Skozi podrobnejšo analizo ciljev in kazalnikov v četrtem poglavju sem prišla do naslednjih ugotovitev. Na polovici obdobja strategije nekatere države svoje cilje že dosegajo, medtem ko so se druge od njih oddaljile. EU v 2015 dosega ciljno vrednost samo pri enem kazalniku – emisije toplogrednih plinov. Leta 2015 cilj na področju zaposlovanja dosega 5 držav članic, na področju raziskav in razvoja 2 državi, na področju podnebja in energije slaba polovica držav, na področju izobraževanja 13 držav in na področju boja proti revščini 3 države. Slovenija leta 2015 dosega cilje le na področju izobraževanja in sicer pri obeh kazalnikih, tako pri osipu v izobraževanju kot pri terciarnem izobraževanju. Nedoseganje ciljev v 2015 še ne pomeni neuspeha. Če bi vse ali večina držav na polovici obdobja že dosegle svoje cilje, bi to pomenilo, da so si cilje postavile prenizko. Prav tako so potrebni neprestani napor držav, da se kljub doseženim rezultatom ti tudi ohranjajo na ustrezni ravni. Zato sem preučila tudi napredek držav po posameznih kazalnikih v obdobju od leta 2010 do leta 2015.

V primerjavi z EU Slovenija pri večini kazalnikov dosega boljše rezultate. Slabše rezultate od EU povprečja dosega pri kazalniku zaposlenosti, izpustov toplogrednih plinov in energetske učinkovitosti.

V obdobju od leta 2010, ko je bila strategija Evropa 2020 sprejeta, do leta 2015 je EU dosegla napredek pri vseh ciljeh, razen pri boju proti revščini in socialni izključenosti. EU na področju boja proti revščini ne dosega najboljših rezultatov, saj se odstotek prebivalcev, izpostavljenih revščini, že od 2008 giblje okoli 24 %. Večjih sprememb na tem področju ni, kumulativno število prebivalcev, izpostavljenih revščini, pa se je v tem obdobju še povečalo. Na splošno je delež ljudi, izpostavljenih revščini, najvišji med otroci in starejšimi: Evropa se sooča s staranjem prebivalstva, zato sta tako socialna kot tudi reforma na področju upokojevanja nujni, da bi se EU približala temu cilju. Slovenija prav tako ni dosegla napredka pri cilju boj proti revščini, je pa v istem obdobju dosegla napredek pri večini ciljev. Delež mladih, ki prezgodaj opustijo šolanje, je leta 2015 na isti ravni kot leta 2010, nihanje na tem področju ni, Slovenija pa ima za ta kazalnik v primerjavi z ostalimi članicami zelo nizko ciljno vrednost. Poleg cilja za zmanjšanje revščine Slovenija ni dosegla napredka niti pri zaposlovanju. Stopnja zaposlenosti je med leti 2010 in 2015 najprej padala, po 2013 pa je začela naraščati. Glede na leto 2010 je leta 2015 stopnja zaposlenosti v Sloveniji nižja, a se je zelo približala stopnji zaposlenosti iz leta 2010. Poleg tega se napoveduje rast stopnje zaposlenosti tudi v prihodnje.

Slovenija se je v obdobju med letoma 2010 in 2015 približala ciljnim vrednostim na področju raziskavah in razvoja, okolja ter izobraževanja. To pomeni, da je dosegla napredek pri treh od skupno petih ciljev, določenih v strategiji Evropa 2020. S tem tudi potrjujem tezo magistrskega dela, in sicer da je Slovenija v obdobju petih let, tj. med letoma 2010 in 2015, dosegla napredek k zadanim ciljem v sklopu strategije Evropa 2020.

Slovenija je na vseh področjih, obravnavanih v sklopu strategije Evropa 2020, sprejela veliko ukrepov, vendar bodo potrebni še nadaljnji napor, da te cilje doseže do leta 2020. Vseh pet ciljev strategije Evropa 2020 stremi k rasti, izboljšanju in večji blaginji. Cilji obravnavajo vsa pomembna področja, s pomočjo katerih bodo tako Slovenija kot tudi ostale države članice dosegle večjo gospodarsko aktivnost, ustvarile nova in boljša delovna mesta, povečale življenjski standard ljudi, dosegle napredek v tehnologiji ter zmanjšale negativne vplive na okolje. Na ta način bo celotna EU dosegla trajnostno, pametno in vključujočo rast in s tem postala močnejša, konkurenčnejša ter uspešnejša svetovna gospodarska sila.

LITERATURA IN VIRI

1. Aristovnik, A., & Pungartnik, A. (2010). Doseganje ciljev Lizbonske strategije: EU-27 in Slovenija. *MPRA Paper No. 18090*. . Najdeno 17. avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://www.uprava.fu.uni-lj.si/index.php/IPAR/article/download/146/143>
2. Arro, R., Eamets, R., Järve, J., Kallaste, E., & Philips, K. (2001). Labour market flexibility and employment security – Estonia. *International Labour Office*. Najdeno 17. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.oit.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_142348.pdf
3. Baldwin, R., & Wyplosz, C. (2015). *The Economics of European Integration (5/E)*. Berkshire: McGraw Hill.
4. Central Intelligence Agency. (2017). *The World Factbook*. Najdeno 15. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html>
5. Dinan, D. (2005). *Ever closer union: an introduction to European integration*. Colorado: Lynne Rienner Publishers.
6. El-Agraa, A. M. (2007). *The European Union: economics and policies*. Harlow: Financial Times, Prentice Hall.
7. Economist Intelligence unit. (2017). *Slovenia*. Najdeno 20. maja 2017 na spletnem naslovu <http://country.eiu.com/slovenia>
8. European Commission. (2011). *Regional policy for smart growth in Europe 2020*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2011/regional-policy-for-smart-growth-in-europe-2020
9. European Commission. (2014). *Europe 2020: Europe's growth strategy*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://bookshop.europa.eu/en/europe-2020-pbNA0414862/?CatalogCategoryID=sciep2OwkgkAAAE.xjhtLxJz>
10. European Commission. (2015). *Macroeconomic imbalances Country Report – Bulgaria 2015*. Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2015/pdf/ocp213_en.pdf
11. European Commission. (2016). *Budget – Budgetary system*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/fin_fw0713/fin_fw0713_en.cfm
12. European Commission. (2017a). *Europe 2020 in a nutshell*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_en.htm
13. European Commission. (2017b). *European structural and investment funds – Cohesion Fund*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/cf>
14. European Commission. (2017c). *2020 climate & energy package*. Najdeno 20. maja 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_sl

15. European Commission. (2017d). *Effort Sharing Decision*. Najdeno 25. maja 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/clima/policies/effort_en
16. European Commission. (2017e). *Energy Efficiency*. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-efficiency>
17. European Commission. (2017f). *Financial framework 2007–2013*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fw0713/fw0713_en.cfm#cf07_13
18. European Commission. (2017g). *GDP per capita, consumption per capita and price level indices*. Najdeno 13. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices
19. European Commission. (2017h). *Glossary: EU 2020 Strategy*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_2020_Strategy
20. European Commission. (2017i). *Lisbon strategy for growth and jobs*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/future-of-strategy/index_en.htm
21. European Commission. (2017j). *Multiannual Financial Framework*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/budget/mff/programmes/index_en.cfm#cosme
22. European Commission. (2017k). *Paris Agreement*. Najdeno 25. maja 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_sl
23. European Commission. (2017l). *United Kingdom - National Reform Programme*. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-united-kingdom-en.pdf>
24. European Commission. (2017m). *European structural and investment funds – European Regional Development Fund*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/erdf>
25. European Commission. (2017n). *European structural and investment funds – European Social Fund*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/esf>
26. European Commission. (2017o). *The European Semester*. Najdeno 15. maja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_sl.htm
27. European Commission. (2017p). *Country Report Sweden 2017*. Najdeno 23. julija 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-sweden-en.pdf>
28. European Commission. (2017r). *2030 Energy strategy*. Najdeno 14. avgusta na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/2030-energy-strategy>
29. European Commission. (2017s). *Country Report Cyprus 2017*. Najdeno 14. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-en.pdf>

30. European Commission. (2017t). Country Report Spain 2017. Najdeno 23 avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-spain-en.pdf>
31. European Commission. (2017u). Country Report Romania 2017. Najdeno 23 avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-spain-en.pdf>
32. European Commission. (2017v). *European classification of Skills, Competences, Occupations and Qualifications*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>
33. Eurostat. (2015, 24. avgust). *Regions in the European union - Nomenclature of territorial units for statistics -NUTS EU-28*. Bruselj: Eurostat.
34. Eurostat. (2016a). *NUTS*. Najdeno dne 20. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts>
35. Eurostat. (2016b). *Eurostat regional yearbook*. Luxembourg: Publications office of the European Union.
36. Eurostat. (2017a). *Database*. Najdeno 21. maja 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
37. Eurostat. (2017b). *Europe 2020 indicators – background*. Najdeno 15. maja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_background
38. Eurostat. (2017c). *Europe 2020 headline indicators*. Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_headline_indicators
39. Eurostat. (2017d). *Europe 2020 Targets*. Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4411192/4411431/Europe_2020_Targets.pdf
40. Eurostat. (2017e). *Renewable energy statistics*. Najdeno 15. julija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics
41. Eurostat. (2017f). *Energy production and imports*. Najdeno 15. julija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports
42. Eurostat. (2017g). *Europe 2020 indicators - climate change and energy*. Najdeno 15. julija 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_climate_change_and_energy
43. Evropska komisija. (2010a). *Evropa 2020 Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*. Najdeno 10. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf
44. Evropska komisija. (2010b). *Lisbon Strategy evaluation document*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/lisbon_strategy_evaluation_en.pdf
45. Evropska komisija. (2010c). *Evropska platforma proti revščini in socialni izključenosti: evropski okvir za socialno in teritorialno kohezijo*. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem

- naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX: 52010DC0758&from=SL>
46. Evropska komisija. (2013a). *Večletni finančni okvir za obdobje 2014–2020 — pogosta vprašanja*. Najdeno 8. januarja 2017 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_sl.htm
 47. Evropska komisija. (2013b). *Multiannual financial framework 2014–2020 and EU budget 2014*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
 48. Evropska komisija. (2014). *Proračun*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.
 49. Evropska komisija. (2015). *Evropski strukturni in investicijski skladi 2014–2020*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.
 50. Evropska komisija. (2016a). *Regionalna politika*. Najdeno dne 7. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/
 51. Evropska komisija. (2016b). *Glavna naložbena politika EU*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/what/investment-policy/
 52. Evropska komisija. (2016c). *Evropski sklad za regionalni razvoj*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/funding/erdf/
 53. Evropska komisija. (2016d). *ESF - Evropski socialni sklad*. Najdeno 26. decembra 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=325&langId=sl>
 54. Evropska komisija. (2016e). *Evropski socialni sklad*. Najdeno 26. decembra 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=sl>
 55. Evropska komisija. (2016f). *Kohezijski sklad*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/sl/funding/cohesion-fund/
 56. Evropska komisija. (2016g). *Področja politik Evropske unije - Proračun*. Najdeno 28. decembra 2016 na spletnem naslovu https://europa.eu/european-union/topics/budget_sl
 57. Evropska komisija. (2016h). *Finančno upravljanje*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/funding/financial-management/
 58. Evropska komisija. (2016i). *Večletni finančni okvir: vprašanja in odgovori*. Najdeno 28. decembra 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-468_sl.htm?locale=sl
 59. Evropska komisija. (2017a). *Pobude iz strategije Evropa 2020*. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sl&catId=956>
 60. Evropska komisija. (2017b). *Country Report Slovenia 2016*. Najdeno 22. januarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/slovenija/country-specific-recommendations/index_en.htm
 61. Evropska komisija. (2017c). *Sodelujoče regije*. Najdeno 2. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/how/is-my-region-covered/2007-2013/
 62. Evropska komisija. (2017d). *Priporočilo Sveta v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2017 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2017*. Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/>

- sites/info/files/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_-_slovenia_sl_0.pdf
63. Evropska unija. (2016). *Viri financiranja EU*. Najdeno 28. decembra 2016 na spletnem naslovu https://europa.eu/european-union/about-eu/money/revenue-income_sl
 64. Evropski parlament & Svet. (2009). Direktiva 2009/28/ES o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov. *Uradni list EU*. Najdeno 12 avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0028>
 65. Evropski parlament & Svet. (2012). Direktiva 2012/27/EU o energetske učinkovitosti. *Uradni list EU*. Najdeno 12 avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0001:0056:SL:PDF>.
 66. Evropski parlament. (2016). *Sektorske politike*. Najdeno 22. decembra 2016 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.2.html
 67. Evropski svet. (2017). *Proračun EU za leto 2016*. Najdeno 10. februarja 2017 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/eu-annual-budget/2016/>
 68. Government of Malta. (2015). *The national renewable energy action plan 2015–2020*. Najdeno 17. junija 2017 na spletnem naslovu http://meae.gov.mt/en/public_consultations/opm/documents/pr%20162438a.pdf
 69. Government offices of Sweden. (2016). *Sweden's National Reform Programme 2016*. Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.government.se/4a52ae/contentassets/ed35143802ee497b93b0c876d91f19ae/swedens-national-reform-programme-2016.pdf>
 70. Huang, B. N., Hwang, M. J., & Yang, C. W. (2008). Causal relationship between energy consumption and GDP growth revisited: A dynamic panel data approach. *Ecological Economics*, 67(1), 41–54.
 71. Jugovic, I., & Doolan, K. (2013). Is There Anything Specific about Early School Leaving in Southeast Europe? A Review of Research and Policy. *European Journal of Education*, 48(3), 363–377.
 72. Data d.o.o. (2017). *Katere davčne olajšave in povračila prispevkov nudi zaposlitveni zavod?* Najdeno 26. maja 2017 na spletnem naslovu <http://data.si/blog/2017/01/14/katere-davcne-olajsave-in-povracila-prispevkov-nudi-zaposlitveni-zavod/>
 73. Liobikienė, G., Butkus, M., & Bernatoniene, J. (2016). Drivers of greenhouse gas emissions in the Baltic states: decomposition analysis related to the implementation of Europe 2020 strategy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 54(1), 309–317.
 74. McDonald, F., & Dearden, S. (2005). *European economic integration*. Harlow: Financial Times, Prentice Hall.
 75. Ministero dell'Economia e delle Finanze. (2016). *Economic and financial document 2016*. Najdeno 20. junija 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester-national-plan_italy_2016_en.pdf

76. Ministrstvo za finance. (2016). *Proračun EU*. Najdeno 28. decembra 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/mednarodni_financni_odnosi/evropske_zadeve/proracun_eu/
77. Ministrstvo za infrastrukturo. (2010). *Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010-2020 Slovenija*. Najdeno 16. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ove/an_ove_2010-2020_final.pdf
78. Ministrstvo za infrastrukturo. (2015). *Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014 – 2020*. Najdeno 16. avgusta 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/an_ure_2020_sprejet_maj_2015.pdf
79. Ministrstvo za okolje. (2014). *Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020*. Najdeno 16. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/optgp2020.pdf
80. Molle, W. (2006). *The Economics of European Integration: Theory, Practice, Policy* (5rd ed.). Aldershot: Asgate Publishing Limited.
81. Mrak, M., Mrak, M., & Rant, V. (2004). *Kohezijska politika Evropske unije*. Ljubljana: Samozaložba.
82. Neal, L. (2007). *The economics of Europe and the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
83. Pasimeni, P. (2015). The Europe 2020 Index. *Social indicators research*, 110(2), 613–635.
84. Pogodba o delovanju Evropske unije. *Uradni list EU* C 202, 7. junij 2016.
85. Presidency unit for administrative reform. (2017). *Europe 2020 - Cyprus National Reform Programme 2017*. Najdeno 15. julija 2017 na spletnem naslovu <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-cyprus-en.pdf>
86. *S katerimi olajšavami si lahko pomagata znižati davek na dobiček?* Najdeno 23. maja 2017 na spletnem naslovu <http://data.si/blog/2017/01/23/s-cim-si-lahko-pomagata-znizati-davek-na-dobicek/>
87. Sheehan, J. & Wyckoff, A. (2003). *Targeting R&D: Economic and Policy Implications of Increasing R&D Spending*. Paris: OECD Publishing.
88. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2007). *Cilji in sredstva kohezijske politike 2007–2013*. Najdeno 2. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/evropska_kohezijska_politika/ekp_2004_2006_in_2007_2013/kohezijska_politika_v_obdobju_2007_2013/kohezijske_uredbe_2007_2013/
89. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2017). *Operativni programi*. Najdeno 10. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/predpisi/operativni-programi/2007-2013>

90. Sokolov-Mladenović S., Cvetanović S., & Mladenović I. (2016). R&D expenditure and economic growth: EU28 evidence for the period 2002–2012. *Economic Research - Ekonomska Istraživanja*, 29(1), 1005–1020.
91. United Nations. (2017). *Kyoto Protocol*. Najdeno 25. maja 2017 na spletnem naslovu http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
92. Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (2017). *Lizbonska strategija*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.arhiv.evropa.ukom.gov.si/si/strategija-evropa-2020/lizbonska-strategija/>
93. Urad za publikacije EU. (2016). *Pravo in publikacije EU*. Najdeno 8. septembra 2016 na spletnem naslovu <https://publications.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/35b4863f-4aab-4d38-b1d2-9ff006b2c57c/language-sl>
94. Veugelers, R., Cincera, M., Frietsch, R., Rammer, C., Schubert, T., Pelle, A., Renda, A., Montalvo, C., & Leijten, J., (2015). The Impact of Horizon 2020 on Innovation in Europe. *Intereconomic*, 50(1), 4–30.
95. Vlada Republike Slovenije. (2017). *Nacionalni reformni program 2017–2018*. Najdeno 17. junija na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-slovenia-sl_0.pdf
96. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2017). *Finančne spodbude*. Najdeno 17. junija na spletnem naslovu https://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/ugodnosti_pri_zaposlovanju

PRILOGA

PRILOGA: Seznam kratic

AT	Avstrija
BDP	bruto domači proizvod
BE	Belgija
BG	Bolgarija
BND	bruto nacionalni dohodek
CY	Ciper
CZ	Češka
DE	Nemčija
DK	Danska
EE	Estonija
EEL	Enotna evropska listina
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EL	Grčija
EMU	uvedba monetarne unije
ES	Španija
ESCO	European classification of Skills, Competences, Occupations and Qualifications
ESI	Evropski strukturni in investicijski sklad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
EU-15	15 držav članic Evropske unije
EU-25	25 držav članic Evropske unije
EU-27	27 držav članic Evropske unije
EU-28	28 držav članic Evropske unije
EUR	evro
FI	Finska
FR	Francija
HR	Hrvaška
HU	Madžarska
IE	Irska
IPA	Instrument za predpristopno pomoč
IT	Italija
KS	kohezijski sklad
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Latvija
MSP	mala in srednje velika podjetja
MT	Malta
NL	Nizozemska
NUTS	Nomenclature des Unités territoriales statistiques

PL	Poljska
PT	Portugalska
RO	Romunija
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovaška
SKM	standard kupne moči
UK	Združeno kraljestvo
ZDA	Združene države Amerike
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje